

การศึกษากฎหมายที่มีผลกระทบต่อพระสงฆ์ไทย

A STUDY OF THE IMPACT OF LAWS ON THE THAI MONKS

นางสาวใจทิพย์ ภัทรวิเชียร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๐

การศึกษากฎหมายที่มีผลกระทบต่อพระสงฆ์ไทย

นางสาวใจทิพย์ ภัทรวิเชียร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

A Study of the Impact of Laws on the Thai Monks

Miss Jaitip Phattarawichean

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

.....
(พระศรีสิทธิมนี)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ประธานกรรมการ
(พระเมธีรัตนติก)

.....กรรมการ
(พระสุธีธรรมานุวัตร)

.....กรรมการ
(ผศ.ดร.ปาริชาติ สุวรรณบุบผา)

.....กรรมการ
(ร้อยเอกอุส่าห์ ทุมมา)

.....กรรมการ
(นายแสวง อุดมศรี)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	พระสุธีธรรมานุวัตร	ประธานกรรมการ
	ผศ.ดร.ปาริชาติ สุวรรณบุบผา	กรรมการ
	ร้อยเอกอุส่าห์ ทุมมา	กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การศึกษากฎหมายที่มีผลกระทบต่อพระสงฆ์ไทย

ผู้วิจัย : นางสาวใจทิพย์ ภัทรวิเชียร

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระสุธีธรรมมานุวัตร ป.ธ.๘, MA., PhD.

: ร้อยเอกอุส่าห์ ทูมมา ป.ธ.๘, ศน.บ., น.บ., น.บ.ท.

: ผศ.ดร.ปาริชาติ สุวรรณบุบผา MA., PhD

วันสำเร็จการศึกษา : ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๑

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ ๔ ข้อ คือ ข้อ ๑. ศึกษาความเป็นมาของกฎหมายเชิงพุทธหรือพระวินัยและกฎหมายไทยบางฉบับที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ไทย ข้อ ๒. ศึกษาผลกระทบจากเนื้อหาของกฎหมายและการใช้กฎหมายไทยบางฉบับ โดยมีพระธรรมวินัยเป็นบรรทัดฐาน ข้อ ๓. รวบรวมทัศนคติของนักกฎหมายและนักการศาสนาบางกลุ่มที่มีผลเกี่ยวข้องกับกฎหมายคณะสงฆ์ไทยบางฉบับ และข้อสุดท้ายของวัตถุประสงค์คือ วิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากเนื้อหาของกฎหมายที่มีผลกระทบต่อพระสงฆ์ไทย

ผลการวิจัยพบว่าความเป็นมาของพระวินัยหรือกฎหมายเชิงพุทธนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะทรงบัญญัติขึ้นต่อเมื่อมีการกระทำที่ไม่เหมาะสมเกิดขึ้น แต่กฎหมายทั่วไปมักจะบัญญัติขึ้นเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และกฎหมายบางฉบับที่ทำการศึกษามีเนื้อหาผิดกับพระวินัย กล่าวคือ เนื้อหาของพระวินัยบัญญัติขึ้นเพื่อมุ่งที่จะให้พระสงฆ์มีความบริสุทธิ์บริบูรณ์ในเพศพรหมจรรย์ พระวินัยจึงมีความยุติธรรมและไม่ก่อให้เกิดโทษแก่พระสงฆ์ ดังนั้นกฎหมายซึ่งผิดกับพระวินัยจึงเป็นโทษแก่สงฆ์

จากการสัมภาษณ์นักกฎหมายและนักการศาสนาพบว่า ควรปรับเนื้อหาของกฎหมายเสียใหม่ กฎหมายควรให้โอกาสแก่ผู้ต้องหาในการต่อสู้เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง และการบัญญัติกฎหมายควรเปิดกว้างเพื่อให้สามารถก่อให้เกิดความยุติธรรมอย่างแท้จริงแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

แต่เดิมที่ผู้บัญญัติกฎหมายมีเจตนารมณ์บัญญัติกฎหมายเพื่อให้เกิดความเรียบร้อย
ขึ้นในสังคมสงฆ์ และป้องกันการเรียไรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่เมื่อกฎหมายดังกล่าวถูก
นำมาบังคับใช้ ปรากฏว่าเนื้อหาของกฎหมายและการใช้กฎหมายบางฉบับมีผลกระทบที่เป็น
ผลร้ายต่อพระสงฆ์ จึงมีผู้นำเสนอขอให้ปรับแก้ไขเนื้อหาบางประการเพื่อให้เกิดความ
ยุติธรรมอย่างแท้จริง แต่การปรับหรือแก้ไขกฎหมายกลับเป็นเรื่องยากเพราะผู้มีอำนาจในการ
แก้ไขกฎหมายไม่เห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาของกฎหมายโดยให้เหตุผลว่ากฎหมาย
เดิมดีอยู่แล้ว

Thesis Title : A Study of the Impact of Laws On the Thai Monks

Researcher : Miss. Jaitip Phattarawichean

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phra Suthithammanuwat Pali IX, MA, Ph.D.

: Capt. Usah Thoomma Pali IX, B.D., LL.B. Barister at Law

: Dr. Parichad Suwanpubpa MA, Ph.D.

Date of Graduation : 30 July 2008

ABSTRACT

This Thesis has four objectives as follows : firstly to study the origin of the Buddhist laws and a range of Thai laws that are particularly relevant to Thai Monks ; secondly, to study the impact of the content of these laws and their enforcement , through the application of Dhamma and Viraya Principles ; thirdly, to reflect on the view points of both the legislators and religious leaders for the positive benefits to the Thai Sankha Order; lastly, to analyze and suggest guidelines for amendment of defective content of the Monks law and the impact on Thai Monks.

Originally, The Viraya Principles or monks' laws were enacted by Lord Buddha in order to maintain peacefulness and orderliness in the monastic community and to help to prevent negative behaviors such as illegal fund-raising from taking place. According our study, the Buddhist Laws, or monastic disciplines were created after improper situations occurred, which secular legislation may have deterred wrong doing from being committed in the first place.

A range of laws studied refer towards the monastic rules of discipline, which in particular, aimed to support the practice of celibacy. It is suggested that this practice will help enable the Monk to prevent the causes of any negative impact to

arise towards the Monk and for him to be able to live a peaceful and harmonious life.

From the interview, we have found both lawyers and the religious scholars had the opinion that the contents of certain monastic laws should be amended. The law should provide the opportunity for the accused Monk to defend himself and receive justice, therefore, Thai Sankha legislation should be amended modified so as to receive true justice to prevail.

Some laws and their enforcement have had negative consequences towards the monastic community and as a result there was a call for amendment in order to offer true justice.

Nevertheless, there are disagreements from the authorities on the review of the laws because, they claim that there has been no flaw in existing legislation of the Sankha and therefore its contents amendment is unnecessary.

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ให้การสนับสนุนในการเปิดสอนสาขาพระพุทธศาสนาสำหรับคฤหัสถ์ ทำให้ผู้วิจัยมีโอกาสได้เข้ามาศึกษาในสถาบันแห่งนี้ และได้ให้ความเมตตาให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะอาศัยความช่วยเหลือจากอาจารย์หลายท่าน คือ พระสุธีธรรมานุวัตร (เทียบ สิริญาโณ) คณบดีคณะพุทธศาสตร์ (ป.ธ.๕, M.A., Ph.D) อาจารย์อุส่าห์ ทูมมา (ป.ธ.๕,ศ.น.บ. , น.บ. , น.บ.ท.) และอาจารย์ ปาริชาติ สุวรรณบุบผา (M.A., Ph.D) ซึ่งเป็นพระอาจารย์และอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ได้เมตตาอนุเคราะห์เสียสละเวลาให้คำแนะนำการทำวิทยานิพนธ์แก่ผู้วิจัย รศ.ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร ได้กรุณาตรวจแก้ไขภาษาอังกฤษและข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์ พระครูใบฎีกาสนั่น ทนฺตโกโธ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่อำนวยความสะดวกในการค้นคว้าหาข้อมูล ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตากรุณาของทุกท่านที่ได้กล่าวนามมา และท่านที่ไม่ได้กล่าวนามมาแต่ได้เมตตาให้ความช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

คุณความดีที่เกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอน้อมบูชาพระรัตนตรัย พระคุณของมารดาบิดาผู้ให้กำเนิด และครูบาอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ตลอดจนผู้มีอุปการคุณทุกๆ ท่าน ทุกๆ คน

นางสาวจิตทิพย์ ภัทรวีเชียร

วันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ง
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตของการศึกษา	๘
๑.๔ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๘
๑.๕ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๐
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๑
บทที่ ๒ แนวคิดและความเป็นมาของพระวินัยและกฎหมาย	๑๒
๒.๑ บทนำ	๑๒
๒.๑.๑ แนวคิดและความเป็นมาของพระวินัย	๑๔
๒.๑.๒ ความหมายของพระวินัย	๑๕
๒.๑.๓ ความสำคัญของพระวินัย	๑๕
๒.๑.๔ วิธีการบัญญัติพระวินัยในสังคมสงฆ์	๑๖
๒.๑.๕ วัตถุประสงค์ของการบัญญัติพระวินัย	๑๗
๒.๑.๖ ประเภทของพระวินัย	๑๘

๒.๒	ความเป็นมาของการบัญญัติกฎหมายทางราชอาณาจักร	๑๕
๒.๒.๑	ความหมายของคำว่ากฎหมาย	๑๕
๒.๒.๒	วัตถุประสงค์ของการบัญญัติกฎหมาย	๒๒
๒.๒.๓	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	๒๒
๒.๒.๔	ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างพระวินัยและกฎหมาย	๒๕
๒.๓	ขั้นตอนการดำเนินคดีทางธรรมและทางโลก	๒๕
๒.๓.๑	ขั้นตอนในการดำเนินคดีทางธรรม	๒๕
๒.๓.๒	ขั้นตอนในการดำเนินคดีอาญาทางโลก	๓๕
๒.๔	แนวคิดเรื่องการลงโทษทางธรรมและทางโลก	๓๕
๒.๔.๑	แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษทางพุทธศาสนา	๓๕
๒.๔.๒	แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษทางโลก	๔๐
บทที่ ๓	ปัญหาที่พระภิกษุได้รับผลกระทบจากเนื้อหาและการใช้กฎหมายบางฉบับ	๔๗
๓.๑	บทนำ	๔๗
๓.๒	ปัญหาที่พระภิกษุได้รับผลกระทบจากเนื้อหาและการใช้กฎหมาย	๔๗
๓.๒.๑	ผลกระทบที่พระภิกษุได้รับจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕	๔๗
๓.๒.๑.๑	เนื้อหาขัดต่อพระวินัย	๕๐
๓.๒.๑.๒	เนื้อหาขัดต่อกฎหมายทางราชอาณาจักร	๕๖
๓.๒.๑.๓	ตัวอย่างคดี	๕๘
๓.๒.๒	พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ. ศ. ๒๕๓๕	๖๒
๓.๒.๒.๑	เนื้อหากฎหมายที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์	๖๓
๓.๒.๒.๒	ข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นจากการใช้กฎหมาย	๗๑
๓.๓	จุดอ่อนของกฎหมายบางฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน	๗๖
๓.๓.๑	เนื้อหากฎหมายตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๕	๗๖

๓.๓.๒	การใช้พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๓ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕	๗๗
๓.๔	ปัญหาและอุปสรรค	๗๘
๓.๔.๑	เนื้อหากฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๕	๗๘
๓.๔.๒	การใช้พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๓ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕	๗๘
๓.๕	ความเป็นไปได้ของการนำกฎหมายดังกล่าวมาใช้	๗๙
๓.๕.๑	เนื้อหากฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๕	๗๙
๓.๕.๒	การใช้พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๓ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕	๗๙
บทที่ ๔ วิเคราะห์ทัศนคติของนักการศึกษาและนักกฎหมาย จากการสัมภาษณ์		๘๐
๔.๑	ทรรศนะเกี่ยวกับปัญหาที่พระสงฆ์ไทยได้รับผลกระทบ จากกฎหมายไทยบางฉบับ	๘๐
๔.๑.๑	ทรรศนะต่อเนื้อหาของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๕	๘๐
๔.๑.๑.๑	ทรรศนะของพระภิกษุระดับบริหาร	๘๑
๔.๑.๑.๒	ทรรศนะของผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย	๘๓
๔.๑.๑.๓	ทรรศนะที่ทั้งสองฝ่ายมีความคิดเห็นตรงกัน	๘๓
๔.๑.๒	ความคิดเห็นต่อการบังคับใช้พระราชบัญญัติ ควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๓ และคำสั่ง มหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕	๘๖
๔.๑.๒.๑	ความเห็นของพระภิกษุที่เคยต้องหาว่ากระทำความผิด	๘๖

๔.๑.๒.๒	ความเห็นของพระภิกษุทั่วไป	๘๖
๔.๑.๒.๓	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย	๘๗
๔.๒	ข้อบกพร่องของกฎหมาย	๘๘
๔.๒.๑	พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๕	๘๘
๔.๒.๒	พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕	๘๙
๔.๓	ส่วนดีของกฎหมาย	๘๙
๔.๓.๑	พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๕	๘๙
๔.๓.๒	พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕	๙๐
๔.๔	ปัญหาและอุปสรรค	๙๐
๔.๔.๑	พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๕	๙๐
๔.๔.๒	พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕	๙๐
๔.๕	สรุป	๙๑
๔.๕.๑	พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๕	๙๑
๔.๕.๒	พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕	๙๒
บทที่ ๕	ข้อค้นพบจากเอกสารและการสัมภาษณ์	๙๔
๕.๑	สรุป	๙๔
๕.๑.๑	ปัญหาที่พระภิกษุได้รับผลกระทบจากเนื้อหาของกฎหมาย	๙๔
๕.๑.๒	ปัญหาที่พระภิกษุได้รับผลกระทบจากการใช้กฎหมาย	๙๕
๕.๒	ข้อเสนอแนะ	๙๕

๕.๒.๑	แนวนโยบายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ	๕๕
๕.๒.๒	ข้อเสนอแนะในเชิงงานวิจัยครั้งต่อไป	๕๖
	บรรณานุกรม	๕๗
	ภาคผนวก	๑๐๕
	ประวัติผู้วิจัย	๑๐๖

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

การใช้หมายเลขย่อ

การใช้หมายเลขอ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาไทย จะแจ้งเล่ม / ข้อ / หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ตัวอย่าง ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๐๗/๗๕ หมายถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค เล่ม ๑๑ ข้อ ๑๐๗ หน้า ๗๕ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๕

การใช้อักษรย่อคัมภีร์

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาบาลีและภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อรรถกถาภาษาบาลี เรียงตามคัมภีร์ ดังนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.จ.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	จูฬวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.ป.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	ปริวารวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปิณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปิณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.อุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริปิณณาสก์	(ภาษาไทย)
ส.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
ส.นิ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	ทานวรรค	(ภาษาไทย)
ส.จ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	ขันธวารวรรค	(ภาษาไทย)
ส.สพ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สพายนวรรค	(ภาษาไทย)

อง.เอกก.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	เอกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ติก.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปัญจก.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ฉก.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ฉกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตุตค.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	สตุตคนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.นวก.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	นวกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทสก.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.เอกาทสก.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	เอกาทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ข.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ขุททกปาฐะ	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธมฺมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.อุ.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อุทาน	(ภาษาไทย)
ขุ.อิติ.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิติวุตตก	(ภาษาไทย)
ขุ.สุ.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	สุตตนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.วิ.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	วิมานวัตถุ	(ภาษาไทย)
ขุ.เปต.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	เปตวัตถุ	(ภาษาไทย)
ขุ.เถร.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	เถรคาถา	(ภาษาไทย)
ขุ.เถรี.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	เถรีคาถา	(ภาษาไทย)
ขุ.ชา.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ชาดก	(ภาษาไทย)
ขุ.ม.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	มหานิทเทศ	(ภาษาไทย)
ขุ.จู.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	จูฬนิทเทศ	(ภาษาไทย)
ขุ.อป.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อปทาน	(ภาษาไทย)
ขุ.พุทธ.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	พุทธวงศ์	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระสงฆ์ไทยนอกจากอยู่ภายใต้พระธรรมวินัยแล้วยังต้องอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายต่างๆทางบ้านเมือง สถานการณ์ต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อสังคมสมัยปัจจุบันทำให้เป็นที่น่าสังเกตว่า กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในประเทศไทย มีความบริสุทธิ์ยุติธรรม เหมาะสมต่อสถานะความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ไทยหรือไม่ เพราะเหตุใดกฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการทำงานและการใช้ชีวิตของพระสงฆ์จึงเกิดขึ้น จากข้อสังเกตนี้จึงน่าจะมีการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาของกฎหมายในประเด็นสำคัญ ๒ ประการ ดังนี้

๑. กฎหมายต้องสามารถคุ้มครองสิทธิของพระภิกษุสงฆ์ตามรัฐธรรมนูญ

๒. เนื้อหาของกฎหมายบางฉบับก่อให้เกิดความล่าช้าไม่สะดวกต่อการพัฒนางานเผยแผ่และการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

๑. กฎหมายต้องสามารถคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของพระภิกษุสงฆ์ตามรัฐธรรมนูญต่อไปนี้คือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มาตรา ๒๕ ได้บัญญัติไว้ว่า

พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยตัวชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุมหรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้

เนื้อหาของกฎหมายเฉพาะในส่วนที่บัญญัติไว้ว่า “พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อ . . . พนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไป

ควบคุมหรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัด
ดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้”

จากเนื้อหาของกฎหมายดังกล่าว อาจทำให้เกิดปัญหาแก่พระภิกษุ กล่าวคือ การ
ให้สละสมณเพศไปก่อนนั้น เท่ากับเป็นการลงโทษผู้ต้องหาไปก่อนแล้ว โดยที่ยังอยู่ในชั้น
การถูกกล่าวหาเท่านั้น ยังไม่ได้ผ่านกระบวนการสืบสวนสอบสวนและพิจารณาพิพากษา ว่า
มีการกระทำผิดจริงหรือไม่ ย่อมเป็นการลงโทษผู้บริสุทธิ์อย่างไร้ความยุติธรรม ถ้าผลการ
สอบสวนยุติลงแล้ว ปรากฏว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้กระทำความผิด

การที่พระสงฆ์ถูกดำเนินการให้ต้องสละสมณเพศในขณะที่เป็นผู้ต้องหา ก็
เปรียบเสมือนได้รับโทษประหารชีวิต เพราะสถานภาพแห่งความเป็นพระภิกษุของท่าน
ต้องสิ้นสุดลง ทั้งที่ยังไม่มีคำพิพากษาจากศาลสงฆ์หรือศาลทางโลกแต่อย่างใด บทบัญญัติ
ดังกล่าวนี้ถือว่าขัดต่อพระวินัย ในพระวินัยนั้นความคิดที่ทำให้พระภิกษุขาดจากความเป็น
พระมีอยู่เพียง ๔ ประการ เรียกว่า ปาราชิก ซึ่งมี ๔ สิกขาบทได้แก่

(๑) ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ ว่าด้วยการเสพเมถุนเปรียบเหมือนคนถูกตัดศีรษะ
แม้จะนำศีรษะมาต่อเข้ากับร่างก็ไม่อาจมีชีวิตได้

(๒) ปาราชิกสิกขาบทที่ ๒ ว่าด้วยการถือเอาของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ ราคา
ตั้งแต่ ๕ มาสก เปรียบเหมือนใบไม้แก่เหลืองหลุดจากขั้วไม่อาจมีความเขียวสดอีก
ได้

(๓) ปาราชิกสิกขาบทที่ ๓ ว่าด้วยการพรากกายมนุษย์ คือ ภิกษุมิเจตนาฆ่า
มนุษย์ให้ตาย เปรียบเหมือนแผ่นดินหินหนาที่แตกออกเป็นเสี่ยงๆ ไม่อาจประสานเข้า
กันได้อีก

(๔) อวดอุตริมนุสสรรม(คือธรรมอันยิ่งของมนุษย์) ที่ไม่มีในตน เปรียบเหมือน
ตาลยอดด้วน ไม่อาจงอกขึ้นมาใหม่ได้*

ตามพระวินัยนั้นเมื่อพระภิกษุรูปใดถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ท่านต้อง
ได้รับการสอบสวนจากคณะสงฆ์ชั้นปกครองตามลำดับว่าผิดจริง จึงจะถูกลงโทษตามความ
หนักเบาของความผิด และแม้แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐
หมวด ๑ เรื่องสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ในส่วนที่ ๔ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

* วิ.มท. (ไทย) ๑/[๑๔], หน้าบทนำ.

มาตรา ๓๕ วรรค ๒ บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลย ไม่มีความผิด” และในวรรค ๓ ของมาตราเดียวกันบัญญัติว่า “ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด แสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิด มิได้” หมายความว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิด

ดังนั้นการจัดการให้พระภิกษุสละสมณเพศระหว่างการดำเนินคดี ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มาตรา ๒๕ จึงขัดต่อพระวินัยและรัฐธรรมนูญซึ่งเป็น กฎหมายสูงสุดของประเทศ

อนึ่ง การที่พระภิกษุรูปใดต้องสละสมณเพศระหว่างถูกกล่าวหา ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ย่อมถูกสื่อมวลชนต่างๆ นำเสนอข่าวไปทั่วประเทศหรืออาจไปถึง ต่างประเทศด้วย ข่าวเช่นนี้ย่อมเป็นการสร้างภาพพจน์ในเชิงลบให้แก่ทั้งภิกษุรูปนั้นและการ คณะสงฆ์โดยรวม อันจะเป็นเหตุให้พุทธศาสนิกชนในปัจจุบันซึ่งไม่มีใครสนใจศึกษาและ ปฏิบัติตามคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว พวกกันเสื่อมศรัทธาคณะสงฆ์ที่ยังคง ประพฤติดีประพฤติชอบต่อไปอีกด้วย เพราะภาพพจน์ในเชิงลบนั้นจะประทับแน่นอยู่ในใจ ของผู้คนโดยทั่วไป อย่างยากที่จะลบเลือนให้หมดสิ้นไปได้ ดังมีผลงานวิจัยว่า ภาพพจน์ เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงยาก ถ้ามองว่าอะไรเป็นสิ่งที่ไม่ดี ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นก็จะไม่ ดีไปหมด แม้แต่สิ่งที่ดีก็อาจถูกมองด้วยความเคลือบแคลงสงสัยไม่แน่ใจว่าดีจริงหรือไม่^๒ เรื่องพระภิกษุสงฆ์เป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่กระทบถึงสถาบันพุทธศาสนาโดยตรง ดังนั้น การบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับสงฆ์ จึงจำเป็นต้องกระทำกันด้วยความรอบคอบเป็นพิเศษ

สำหรับคดีทางราชอาณาจักรเมื่อมีการกระทำผิดอาญาหรือความผิดอื่นๆ บุคคล ซึ่งเป็นคู่กรณีเหล่านั้นก็จะไปฟ้องร้องกันเอาเองโดยไม่ตกเป็นข่าว แต่สำหรับพระภิกษุ มักจะพบว่าเมื่อเกิดเรื่องขึ้นสื่อมวลชนมักนิยมเสนอเป็นข่าวออกสู่สายตาของประชาชน เพื่อดึงดูดความสนใจของคนจำนวนมาก ตัวอย่างเช่น เมื่อหลายปีที่ผ่านมามีการนำเสนอ ข่าวคดีอดีตผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเทพศิรินทร์ พระราชปัญญาโกศล(เจ้าคุณอุดม) ในข้อหา หลอกหลวงถือโกงเรื่องเครื่องราชอิสริยาภรณ์ กระทั่งถูกสั่งให้ลาสิกขาโดยที่ต่อมามีคำ

^๒ ดร. เสรี วงษ์มณฑา, การประชาสัมพันธ์ : ทฤษฎีและปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซีระฟิล์มและโซลท์ จำกัด, มปป.), หน้า ๘๔.

พิพากษาว่าไม่มีความผิด^๓ การเสนอข่าวทั้งที่เป็นความจริงและไม่จริงดังกล่าวทำให้วงการศาสนาเสื่อมเสีย เพราะผู้พบเห็นจะเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อพระภิกษุและสถาบันสงฆ์

๒. เนื้อหาของกฎหมายบางฉบับที่บังคับใช้อาจก่อให้เกิดความล่าช้าไม่สะดวกต่อการพัฒนางานเผยแผ่และการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๖ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕ เจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าว คือ เพื่อป้องกันขบวนการหลอกลวงชาวบ้าน โดยอาศัยพิธีกรรมและประเพณีทางพุทธศาสนาเป็นเครื่องจูงใจเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สิน แต่เนื้อหาในบทบัญญัติดังกล่าวมีกระบวนการและขั้นตอนในการขออนุญาตเรียไรหลายขั้นตอนและมีข้อจำกัดหลายประการ ทำให้ไม่สะดวกแก่การชักชวนผู้มีจิตศรัทธามาร่วมบริจาค เงิน และสิ่งของเพื่อใช้สนับสนุนงานพระพุทธศาสนา

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่า พระราชบัญญัตินี้บังคับใช้ไม่ได้ไม่ทั่วถึง เพราะข่าวการเรียไรที่ไม่ถูกกฎหมายยังมีปรากฏอยู่ตามหน้าหนังสือพิมพ์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ แสดงให้เห็นชัดว่าพระราชบัญญัตินี้ขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้

ทว่า ปัจจุบันมีกฎหมายอื่นที่มีบทลงโทษที่สูงกว่าและมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้ได้ดีกว่า สามารถใช้บังคับได้ทันทีโดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนที่ซับซ้อน นอกจากนั้นยังคุ้มครองบุคคลจากมิจนาชีพที่ประสงค์จะก่อเหตุทุจริตได้ดีกว่าพระราชบัญญัตินี้ และไม่เป็นอุปสรรคต่อการเผยแผ่งานพระพุทธศาสนา

สถาบันพระศาสนาเป็นหนึ่งในสามสถาบันหลักของประเทศไทย(ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์) หากพระศาสนาได้รับความกระทบกระเทือน ย่อมกระทบต่อความมั่นคงของประเทศโดยมิอาจหลีกเลี่ยงได้ เพราะเรื่องของพระศาสนาเป็นเรื่องของจิตใจประชาชนทั้งประเทศ โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศนับถือ

^๓ จันทนา ชัยสุข, ธรรมคืออำนาจเสรีนิยม ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๘๗ ประจำวันที่ ๑-๑๔ ธันวาคม, ๒๕๓๕, หน้า ๒๗-๓๓.

อนึ่ง หากจะเปรียบเทียบสภาพการปกครองดูแลพระภิกษุสงฆ์ในอดีตก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไทย กับ การปกครองในสมัยปัจจุบัน จะเห็นว่าในสมัยพุทธกาลนั้น พระพุทธองค์ทรงดูแลแก้ไขปัญหาการคณะสงฆ์ด้วยพระองค์เองอยู่เสมอ รวมถึงทรงวินิจฉัยอธิกรณ์ต่างๆด้วยพระองค์เอง

ครั้นภายหลังพุทธปรินิพพาน พระพุทธศาสนาแผ่ขยายไปยังประเทศต่าง ๆ การปกครองดูแลคณะสงฆ์จึงแตกต่างกันไปตามระบอบการปกครองของประเทศนั้น ๆ สำหรับประเทศไทย พระพุทธศาสนาเข้ามาและเจริญรุ่งเรืองตั้งแต่สมัยก่อนสุโขทัย

แม้ต่อมาในยุคสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจสิทธิเด็ดขาดทั้งในด้านการบริหาร การออกกฎหมาย และการวินิจฉัยคดีความ การปกครองคณะสงฆ์ของทางฝ่ายศาสนจักรก็ยังคงมีรูปแบบการปกครองของตนเองที่ชัดเจน กล่าวคือ มีสมเด็จพระสังฆราชเป็นองค์ปกครองสูงสุดฝ่ายสงฆ์ ในขณะที่เดียวกันพระมหากษัตริย์ก็ยังมีพระราชอำนาจในการออกกฎหมายเกี่ยวกับพระสงฆ์ และมีอำนาจเข้ามาบริหารจัดการด้านการคณะสงฆ์ได้ ประการสำคัญคือ พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงดำรงตนเป็นอัครศาสนูปถัมภกและเป็นพุทธมามกะ^๔ ทุกพระองค์ทรงมีพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนา คอยสอดส่องดูแลทำนุบำรุงพระพุทธศาสนามาโดยตลอด ดังตัวอย่างในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ปฐมกษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระองค์ทรงให้ความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก พระองค์ทรงประกาศนโยบายในขณะขึ้นครองราชย์ว่า

“ตั้งใจจะอุปถัมภก

ยอยกพระพุทธศาสนา

ป้องกันขอบขันฑสีมา

รักษาประชาชนและมนตรี”^๕

^๔ ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา, เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๔๗ ก วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐, หน้า ๑.

^๕ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, “การปกครองสงฆ์” สยามรัฐรายวัน, (๒๐-๓๐ เมษายน ๒๕๕๕).

ครั้นภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปีพุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นต้นมา ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ทำให้อำนาจในการบริหาร การออกกฎหมาย(นิติบัญญัติ) และการพิพากษาคดี(ตุลาการ) ถูกแยกออกจากกัน และมีพระราชาสเข้ามารับสนองงานทั้ง ๓ ประการดังกล่าว การบริหารการคณะสงฆ์ก็ได้รับผลกระทบด้วยเช่นกัน กล่าวคือ พระราชาสซึ่งเป็นปุถุชนได้เข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของพระภิกษุสงฆ์ไปโดยปริยาย เนื่องจากพระภิกษุสงฆ์นอกจากต้องอยู่ภายใต้พระวินัยแล้ว ในฐานะที่เป็นประชาชนคนไทย พระสงฆ์ก็ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายแห่งราชอาณาจักรด้วย

กฎหมายแห่งราชอาณาจักรที่ออกโดยบุคลากรทางฝ่ายราชอาณาจักรเพียงฝ่ายเดียวหลายฉบับมีผลกระทบที่เป็นอุปสรรคต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของพระสงฆ์เนื่องจากผู้ออกกฎหมายไม่เข้าใจวิถีชีวิตและฐานะความเป็นอยู่ของพระสงฆ์และพระสงฆ์ท่านก็ไม่มีความรู้ด้านกฎหมายบ้านเมืองดีพอ

พระสงฆ์เป็นหนึ่งในพระรัตนตรัย เป็นที่พึ่งที่ระลึกของสรรพสัตว์ทั้งหลายและเป็นเนืองนาบุญของโลก การปฏิบัติต่อพระสงฆ์ในเรื่องต่าง ๆ จึงมีความแตกต่างจากพระราชาสทั่วไป แม้แต่ถ้อยคำที่ใช้ก็เป็นคำเฉพาะ เช่น คำว่า “รับประทานอาหาร” ใช้กับพระราชาสทั่วไป แต่สำหรับพระสงฆ์จะใช้คำว่า “ฉันภัตตาหาร” ชีวิตความเป็นอยู่ของพระสงฆ์มีความแตกต่างจากพระราชาสในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑) พระภิกษุสงฆ์เลี้ยงชีพด้วยอาหารบิณฑบาตที่ได้จากศรัทธาของญาติโยมนำมาถวาย เรียกว่า ภิกขาจาร ในขณะที่คนทั่วไปหาเลี้ยงชีพด้วยการประกอบอาชีพต่าง ๆ กันไป

๒) เป้าหมายหลักของพระภิกษุสงฆ์ คือ ทำพระนิพพานให้แจ้ง เพื่อความหลุดพ้นจากวัฏวนของวัฏสงสาร ที่มีการเวียนว่ายตายเกิดไม่มีที่สิ้นสุด หน้าที่หลักของพระภิกษุสงฆ์ คือ การศึกษาธรรมและปฏิบัติเพื่อขัดเกลากิเลสของตน และทำหน้าที่เป็นครูสอนศีลธรรมแก่ชาวโลกเพื่อให้เข้าใจและเห็นโทษของการเวียนว่ายตายเกิด เมื่อบุคคลผู้เห็นปฏิบัติทาและการปฏิบัติของพระภิกษุสงฆ์ในการสืบต่ออายุพระศาสนาแล้วเกิดศรัทธา ก็จะพากันเข้าวัดฟังธรรม เพื่อนำธรรมเหล่านั้นมาใช้เป็นที่พึ่งเพื่อการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องต่อไป

๓) พระภิกษุแตกต่างจากพระราชาสในเรื่องของศีล กุลบุตรที่อุปสมบทเป็นพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาจะมีศีลเป็นอาภรณ์ถึง ๒๒๗ ข้อ ในขณะที่พระราชาสทั่วไป

รักษาศีล ๕ ข้อ หรือหากมีจิตศรัทธาเพิ่มขึ้นก็อาจเพิ่มเป็นรักษาศีล ๘ ด้วยศีลที่แตกต่างกัน ทำให้การประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์ไทยมีข้อจำกัดที่แตกต่างจากฆราวาส บางสิ่งที่ฆราวาสทำได้แต่พระภิกษุสงฆ์ไม่สามารถกระทำได้ ศีล ๒๒๗ ข้อ บัญญัติขึ้นโดยองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการประพฤติพรหมจรรย์และการอยู่ร่วมกันอย่างสงบเป็นปึกแผ่น ในหมู่คณะของพระภิกษุสงฆ์ในพุทธศาสนา ขณะเดียวกันก็ไม่ทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้คนในสังคมและเป็นที่ยึดถืออันสูงสุดให้แก่ชาวโลก

จากตัวอย่างข้างต้น การที่มีเนื้อหาของกฎหมายที่ให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจได้เองที่จะไม่ปล่อยตัวชั่วคราว(ไม่ให้ประกัน) อันมีผลให้พนักงานสอบสวนสามารถจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศได้ รวมทั้งเนื้อหาของกฎหมายบางฉบับที่บังคับใช้อยู่ อาจเป็นอุปสรรคต่อการทำงานพัฒนาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญว่า ควรจะมีการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ถึงความไม่เหมาะสมและเหตุขัดข้องที่ฝ่ายศาสนจักรได้รับจากเนื้อหาของกฎหมายบางส่วน และการบังคับใช้กฎหมายบางฉบับที่มีผลกระทบกับพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน เพื่อหาทางแก้ไขและนำเสนอวิธีการที่จะทำให้บุคลากรทางศาสนาจักรได้รับความบริสุทธิ์และยุติธรรมอย่างแท้จริง

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดและความเป็นมาของกฎหมายเชิงพุทธและกฎหมายไทยบางฉบับที่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุ

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาปัญหาที่พระสงฆ์ไทยได้รับผลกระทบจากเนื้อหาของกฎหมายและการใช้กฎหมายบางฉบับในปัจจุบัน โดยมีพระธรรมวินัยเป็นบรรทัดฐาน

๑.๒.๓ เพื่อทราบทัศนคติของนักกฎหมายและนักการศาสนาบางกลุ่มที่มีผลเกี่ยวข้องกับกฎหมายคณะสงฆ์บางฉบับ

๑.๒.๔ เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากเนื้อหาของกฎหมายที่มีผลกระทบต่อพระสงฆ์ไทย

๑.๓ ขอบเขตของการศึกษา

๑.๓.๑ ศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉพาะวินัยปิฎก

๑.๓.๒ ศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ เฉพาะ มาตรา ๖, ๒๕

๑.๓.๓ ศึกษาพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ เฉพาะมาตรา ๒๕

๑.๓.๔ ศึกษาพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕

๑.๓.๕ ศึกษาพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๔๙๕ มาตรา ๓๔๑- ๓๔๓

๑.๓.๖ ศึกษาพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช ๒๔๗๗ เรื่องการสืบสวนสอบสวน และการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีในศาล

๑.๔ กำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

พระสงฆ์ หมายถึง พระภิกษุที่ได้รับบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๕ หรือตามกฎหมายที่ใช้บังคับก่อนพระราชบัญญัตินี้ไม่ว่าจะปฏิบัติศาสนกิจในหรือนอกราชอาณาจักร^๖

กฎหมายที่มีผลกระทบต่อพระสงฆ์ไทย หมายถึง พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๕ และพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕

๑.๕ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๕.๑ ธวัช หนูคำ ได้ศึกษา “ปัญหาการดำเนินคดีอาญากับพระสงฆ์ไทย” ผลการวิจัยพบว่า หลักในการดำเนินการด้านพระวินัยตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑

^๖ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๕ ตอนที่ ๑๖ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๓๕.

ว่าด้วยการลงนิคกรรม มีหลักเกณฑ์ที่คล้ายคลึงเลียนแบบหลักการดำเนินคดีของศาล ซึ่งไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้กับพระสงฆ์ไทย มีขั้นตอนที่ซับซ้อนล่าช้า ทำให้สถานะของพระภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของพุทธศาสนิกชนต้องเข้าไปสู่กระบวนการยุติธรรมอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยง และส่งผลกระทบต่อการดำเนินคดีอาญา^๓

๑.๕.๒ ระยะเวลาที่เน้นซ้ำในการพิจารณาคดีอาญา ส่งผลต่อสิทธิเสรีภาพของจำเลยโดยตรงตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในบางคดีก็เกิดผลร้ายแก่จำเลยอย่างมาก เช่น คดีเชอร์รี่แอน ดันแคน ใช้ระยะเวลาในการพิจารณาคดีเป็นเวลานานผู้บริสุทธิ์ถูกพิพากษาลงโทษในศาลชั้นต้นและในที่สุดศาลก็พิพากษายกฟ้อง โดยไม่สามารถเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้บริสุทธิ์ได้^๔

๑.๕.๓ หากข้อเท็จจริงที่เป็นลบลูกนำมาเผยแพร่มากเกินไปก็ทำให้ภาพพจน์ขององค์กรไม่ดีมากขึ้นเท่านั้น ภาพพจน์เป็นเรื่องของความคิดคำนึงมากกว่าข้อเท็จจริง และความคิดคำนึงที่รับรู้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่บุคคลเรียนรู้^๕

๑.๕.๔ หนังสือพิมพ์บางฉบับมีการนำเสนอข่าวที่ไม่เป็นความจริง เสนอข่าวลือ โดยไม่มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อน ใช้ภาษาที่ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม ซึ่งหลายครั้งได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ตกเป็นข่าวหรือผู้เกี่ยวข้อง เป็นการแสดงให้เห็นถึงความไม่รับผิดชอบของหนังสือพิมพ์ ทำให้เกิดมีการร้องเรียนต่อสมาคมวิชาชีพ หรือฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายในทางกฎหมายกันบ่อยครั้ง เมื่อมีการถามไถ่หรือท้วงติง ก็มักจะได้รับคำตอบว่าทุกข่าวที่นำเสนอมีคุณค่าของความเป็นข่าว คือ มีความสด ความทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ เป็นที่สนใจของมนุษย์นอกเหนือไปจากความสำคัญของเหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อชีวิตผู้อ่านโดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ความสนใจ” นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะเป็นแนวทางกำหนดว่าข่าวนั้นมีคุณค่าหรือไม่ สมควรแก่การรายงานหรือไม่^๖

^๓ ธวัช หนูคำ, “ปัญหาการดำเนินคดีอาญากับพระสงฆ์ไทย”, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑, หน้า บทคัดย่อ.

^๔ คูราละเอียดใน คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๐๗๑/๒๕๔๒.

^๕ ดร. เสรี วงษ์มณฑา, การประชาสัมพันธ์ : ทฤษฎีและปฏิบัติ, หน้า ๘๘.

^๖ นายอภิชาติ ศักดิ์เศรษฐ์, ปัจจัยในการเสนอข่าวสารพัดผลาผล และการยอมรับของหนังสือพิมพ์วารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒, หน้า ๒.

๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

๑.๖.๑ ส่วนที่ ๑ การศึกษาวิจัยภาคเอกสาร (Documentary research) เป็นการศึกษาค้นคว้า เฉพาะวินัยปิฎก จากพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ การศึกษากฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบัน โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารจากสถานที่ ต่างๆ เช่น รัฐสภา กระทรวงยุติธรรม กรมการศาสนา หอสมุดแห่งชาติ มหาวิทยาลัย ต่างๆ โดยแยกประเภทดังนี้

ก) เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary source) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ราชกิจจานุเบกษา

ข) เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary source) ได้แก่ คัมภีร์นอกพระไตรปิฎก งานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๕ พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช ๒๔๗๗ ศึกษา เรื่องการสืบสวนสอบสวน และ การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาล พระราชบัญญัติให้ ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๔๙๙ มาตรา ๓๔๑-๓๔๓ พระราชบัญญัติควบคุมการ เรือไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรือไร พ.ศ. ๒๕๓๙ ตำรา นิตยสารและหนังสือพิมพ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ทำการวิจัย

๑.๖.๒ การสัมภาษณ์ (Interviews) ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์บุคคล ๑๑ รูป/คน เป็นพระสงฆ์ไทยที่ตกเป็นข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์ด้วยข้อหาว่า กระทำความผิดทางอาญา ๑ รูป พระสงฆ์ไทยชั้นปกครอง ๒ รูป พระสงฆ์ไทยในพระพุทธรศาสนาทั่วไป ๒ รูป และ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย ๖ คน

เหตุผลที่เลือกสัมภาษณ์บุคคลากรดังกล่าวเพราะ (๑) เป็นผู้มีประสบการณ์จากการ บังคับใช้กฎหมายดังกล่าว (๒) ทำให้ได้รับความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องจากเนื้อหาของ กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อเป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายเพื่อนำมาใช้ให้ เกิดประสิทธิภาพ ยุติธรรมและเหมาะสมกับพระสงฆ์ไทยอย่างแท้จริงต่อไป

ประเด็นที่จะสัมภาษณ์ คือ

๑) มีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๕ ในเนื้อหากฎหมายที่บัญญัติไว้ว่า “พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา . . . ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้”^{๑๑}

๒) มีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับ การใช้พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕ การใช้กฎหมายดังกล่าว มีข้อดีและข้อเสียอย่างไร

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ ทำให้ทราบตัวอย่างข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากเนื้อหาของกฎหมายและปัญหาจากการบังคับใช้ของกฎหมายในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุสงฆ์

๑.๗.๒ ทำให้เห็นตัวอย่างข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจริงจากเนื้อหาของกฎหมายและปัญหาที่เกิดจากการใช้กฎหมายบางฉบับในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุสงฆ์โดยมีพระธรรมวินัยเป็นบรรทัดฐาน

๑.๗.๓ ทำให้ทราบแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากเนื้อหาของกฎหมายบางฉบับและปัญหาจากการใช้กฎหมายบางฉบับที่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุสงฆ์ เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ได้รับความยุติธรรมอย่างแท้จริงจากการใช้กฎหมายในปัจจุบัน

^{๑๑} มาตรา ๒๕ พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยตัวชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุมหรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้

บทที่ ๒

แนวคิดและความเป็นมาของพระวินัยและกฎหมาย

๒.๑ บทนำ

เป็นที่ทราบกันว่าพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นมาได้ก็เพราะการตรัสรู้หรือริยสัจสี่ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเมื่อกว่า ๒๕๐๐ ปีที่ผ่านมา การตรัสรู้นั้นเป็นการค้นพบที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่มนุษยชาติเป็นอย่างยิ่ง เช่น เมื่อทรงตรัสรู้สัจธรรมอันเป็นกฎธรรมชาติหรือกฎสากลแล้ว ก็ทรงใช้หลักสัจธรรมนั้นสร้างสังคมสงฆ์ขึ้น เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในสังคมสงฆ์ก็ทรงบัญญัติพระวินัยหรือกฎเกณฑ์อันมีพื้นฐานมาจากพระธรรมนั้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมหรือหล่อหลอมให้สังคมสงฆ์ก้าวไปสู่การพัฒนาสภาพบุคคลขึ้นไปสู่ความเป็นอริยบุคคลดังจะเห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างในพระพุทธศาสนานั้นมีบ่อเกิดมาจากแหล่งเดียวกัน หลักสัจธรรมมีลักษณะของความเป็นสากล และมีเหตุปัจจัยอิงอาศัยตามหลักที่ว่า “เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้ก็มี เมื่อสิ่งนี้เกิด สิ่งนี้ก็เกิด เมื่อสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ”^๑ ตามหลักพระพุทธศาสนานั้นถือว่าสรรพสิ่งมีความเป็นไปเช่นนั้น (ตถตา) และนั้นก็ถือว่าเป็นลักษณะอย่างหนึ่งที่อยู่ร่วมกัน ความเป็นสากลในแง่ของหลักธรรมที่แสดงตัวตนความเป็นพระพุทธศาสนานั้นมีลักษณะของกฎธรรมชาติที่แสดงความเป็นไปของสรรพสิ่งทั้งหลาย ดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแบ่งออกไว้เป็น ๕ ประการ คือ

๑. กฎเกณฑ์ที่ว่าด้วยเรื่องของดินฟ้าอากาศ ซึ่งถือเป็นความรู้หรือข้อเท็จจริงของโลกและจักรวาลที่จะต้องมามีค่าคู่กันไม่ว่าโลกจะเป็นอย่างไร สิ่งที่เราเรียกว่ากฎแห่งฤดูกาลก็ยังคงมีอยู่

๒. กฎที่ว่าด้วยเรื่องของการสืบพันธุ์ การดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตต่างๆ ในโลกที่มีการเกิด แก่ เจ็บ ตาย หรือมีการเกิดขึ้นตั้งอยู่และดับไปเป็นธรรมดา

^๑ ส.นิ (ไทย) ๑๖/๒๐/๓๕.

๓. กฎที่ว่าด้วยเรื่องของการกระทำทุกสิ่งทุกอย่าง จะเป็นเรื่องของการกระทำถ้า มาเกี่ยวข้องกับโดยกฎเกณฑ์ดังกล่าวมีประเด็นเรื่องสาเหตุของการกระทำ คือ เจตนา ประกอบด้วย

๔. กฎที่ว่าด้วยเรื่องกระบวนการทำงานของจิต ซึ่งพระพุทธศาสนามีทรรศนะ ว่า จิตนั้นเป็นต้นเหตุของการกระทำทุกอย่างของมนุษย์ (การกระทำ) ทุกอย่างล้วนมีบ่อเกิด มาจากการทำงานของจิต^๒

๕. กฎที่ว่าด้วยสภาพความเป็นจริงของธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ซึ่งทุกสิ่ง จะต้องดำรงอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของหลักธรรมนั้นๆ หมายถึงกฎที่ว่าด้วยสภาพความเป็นจริง ของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบนี้ได้กลายมาเป็นบ่อเกิดของการจัดวาง ระเบียบขึ้น เพื่อให้เกิดสังคม กล่าวคือ พระพุทธองค์ทรงมีความสามารถในการค้นพบ และนำสิ่งที่พบออกไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในสังคม สิ่งที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบและนำมา ประยุกต์ใช้มีอยู่ ๒ ประการ คือ ๑. ทรงค้นพบหลักการของกฎธรรมชาติอันเป็นความจริง ที่เรียกว่าธรรม ๒. ทรงสามารถนำเอาความจริงนั้นมาประยุกต์ใช้เพื่อให้สอดคล้องและเป็น ประโยชน์แก่คนหมู่มาก^๓ ซึ่งความสามารถของพระองค์ในขั้นที่ ๒ นี้ ก็คือ การที่พระองค์ สามารถนำเอาหลักธรรมมาจัดตั้งสังคมสงฆ์ขึ้นมาด้วยพระวินัย ดังนั้น พระธรรมและวินัย จึงถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา^๔ เหตุผล คือ ทั้งพระธรรมและพระวินัยเป็น กรอบพื้นฐานในการกำหนดความเจริญหรือความเสื่อมของพระศาสนาและถือว่าพระธรรม วินัยนี้เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาและเป็นบ่อเกิดของกระบวนการอื่นๆ ใน พระพุทธศาสนาดังจะกล่าวต่อไป

^๒ บุ. ธ. (ไทย) ๒๕/๑/๒๑.

^๓ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) นิติศาสตร์แนวพุทธ, หน้า ๑๖.

^๔ ที. ปา. (ไทย) ๑๑/๒๑๖/๑๖๔.

๒.๑.๑ แนวคิดและความเป็นมาของพระวินัย

เราจะพบว่าพระวินัยเป็นเหตุผลหนึ่งที่พระพุทธองค์ทรงให้เป็นกรอบในการควบคุมสังคมสงฆ์เพื่อที่จะให้คณะสงฆ์รวมกันเป็นหนึ่งภายใต้กฎเกณฑ์หรือแบบแผนเดียวกัน ซึ่งวินัยนั้นก็ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง เมื่อก้าวถึงที่มาของวินัย หรือแบบแผนในการปกครองคณะสงฆ์นั้น เราจะพบว่าที่มาของวินัยนั้นมาจากการค้นพบหลักสัจธรรมของพระพุทธองค์ ซึ่งหลักสัจธรรมนั้นถือได้ว่าเป็นกฎของธรรมชาติ เป็นกฎแห่งปัจจัยของสิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้น เป็นเหตุเป็นผลแก่กัน ซึ่งหลักการนั้นเป็นสิ่งที่มียุ่แล้วดั้งเดิม พระพุทธองค์เป็นเพียงผู้ค้นพบดังปรากฏในพุทธพจน์ที่ว่า

“ตถาคตจะเกิดหรือไม่เกิดก็ตาม หลักความจริงก็คงอยู่อย่างนั้นเป็นธรรมดาตถาคตทั้งหลายค้นพบหลักความจริง คือ หลักธรรมนี้แล้วจึงนำมาเปิดเผยแสดงชี้แจงทำให้เข้าใจง่าย”^๕

เมื่อพระพุทธองค์ทรงค้นพบแล้ว จึงทรงนำมาสอนแก่คนทั้งหลายโดยการใช้วินัยเป็นเครื่องมือในการจัดตั้งสังคมสงฆ์ขึ้นเพื่อให้มีผู้ฟังได้นำเอาพระธรรมนั้นไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิต โดยที่วินัยนั้นย่อมเป็นเครื่องมือให้ผู้คนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ดังนั้นเราจึงกล่าวได้ว่าวินัยเป็นพื้นฐาน คือ ถ้าผู้ปกครองจะออกกฎหมายได้ก็ต้องรู้หลักความจริงตามกฎของธรรมชาติจึงจะสามารถตั้งวางระบบแบบแผนให้เกิดขึ้นในหมู่มนุษย์ เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากธรรมนั้นได้^๖ ดังนั้นการที่วินัยจะนำมาใช้ประโยชน์ได้ก็ต้องเป็นสิ่งที่ประกอบด้วยธรรมถ้าวินัยไม่มีธรรมเป็นพื้นฐานก็ไม่มี ความหมาย และการที่เราได้จัดวางกฎเกณฑ์ความเป็นเหตุผลเกิดขึ้นมาก็เพื่อให้เป็นไปเพื่อ ธรรม คือให้สอดคล้องกับความเป็นเหตุเป็นผลของธรรมนั้นและเพื่อให้หลักการที่ปรากฏ ในกฎของธรรมชาตินั้นเป็นจริงขึ้นมาได้^๗ ดังนั้นเราจึงสรุปได้ว่า วินัยนั้นเกิดขึ้นมาจาก ธรรมหรือกฎของธรรมชาติ

^๕ อจ. ดิก. (ไทย) ๒๐ /๑๓๓/๓๘๕.

^๖ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตตโต) นิติศาสตร์เชิงพุทธ, หน้า ๑๘.

^๗ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตตโต) วินัยเรื่องใหญ่กว่าที่คิด, หน้า ๓.

๒.๑.๒ ความหมายของพระวินัย

คำว่าวินัยนั้นมาจากศัพท์ วิ + นิ วิ แปลว่า วิเศษ ส่วน นิ แปลว่า นำไป เมื่อนำมารวมกันเข้าจึงได้ความหมายตามรูปศัพท์ว่าการนำไปให้วิเศษ คือ การที่วินัยนั้นสามารถทำให้คนมีชีวิตที่ดีงามยิ่งขึ้น และทำให้กิจการต่างๆ ดำเนินไปด้วยดี เป็นความหมายทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและสังคม เป็นได้ทั้งกฎหมายในเชิงการปกครอง^๘ จะเห็นว่าการให้ความหมายเช่นนี้เป็นการให้ความหมายในมิติของภาพรวม ซึ่งมุ่งอธิบายให้เห็นกรอบของวินัยในแง่ของกฎหมายและการปกครอง ซึ่งหากมองในรายละเอียดก็จะพบว่า เฉพาะคำว่าวินัยนั้นมีความหมายค่อนข้างหลากหลาย แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะนัยที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและการปกครอง หรือรูปแบบสำหรับการฝึกปฏิบัติของสมาชิกในสังคม เพื่อความผาสุกแก่สังคม เท่านั้น

๒.๑.๓ ความสำคัญของพระวินัย

พระวินัยนั้นเป็นสิ่งที่มีความหมายสำคัญที่สุดสำหรับพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือที่สงฆ์พึงใช้ในการปกครองสังคมสงฆ์ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ประเด็นสำคัญคือ พระวินัยมีความสำคัญในการทำโอกาสให้ชีวิตและสังคมมีระเบียบและมีโอกาสดีขึ้นสามารถดำเนินชีวิตได้โดยสะดวก ดำเนินกิจการได้ดี ชีวิตและสังคมที่ไม่มีระเบียบวินัยก็จะสูญเสียโอกาสในการดำเนินชีวิต และทำกิจกรรมของสังคมให้เป็นไปด้วยดี ตลอดจนทำให้มีการพัฒนาที่ได้ผลดี^๙ ถ้าไม่มีวินัยเป็นฐานแล้วการกระทำการต่างๆ ก็จะเป็นไปด้วยความยากลำบาก ดังนั้นสงฆ์ที่ดีก็ต้องมีกติกาคือ วินัย และคนในสังคมนั้นก็ต้องรักษา กติการ่วมกัน^{๑๐} จะเห็นได้ว่าวินัยนั้นมีความสำคัญในด้านของการยึดโยงและสร้างแบบแผน สังคมให้มีระเบียบหรือกฎเกณฑ์ในอันจะนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ดีและประสบความสำเร็จ

^๘ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตตโต) นิติศาสตร์เชิงพุทธ, หน้า ๓๕ - ๔๐

^๙ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตตโต) วินัยเรื่องใหญ่กว่าที่คิด, หน้า ๑๕

^{๑๐} พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) การสร้างสรรค์ประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๕), หน้า ๑๐๓-๑๐๘.

๒.๑.๔ วิธีการบัญญัติพระวินัยในสังคมสงฆ์

ในระยะแรกที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงตรัสรู้นั้น พระองค์ทรงใช้ธรรมะที่ทรงค้นพบนั้นเป็นหลักในการปกครอง แม้เมื่อที่จำนวนพระภิกษุสงฆ์เพิ่มมากขึ้นแล้วก็ยังไม่มีการบัญญัติพระวินัย เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะยังไม่มีปฐมเหตุอันเป็นต้นเหตุแห่งการบัญญัติสิกขาบทเกิดขึ้น แม้พระสารีบุตรซึ่งเป็นพระธรรมเสนาบดี จะทูลขอให้ทรงบัญญัติพระวินัย พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ไม่ทรงอนุญาตโดยทรงให้เหตุผลว่า พระองค์จะไม่บัญญัติสิกขาบท ถ้ายังไม่เกิดเหตุการณ์ที่เป็นตัวอย่างของความไม่เหมาะสมหรือที่ทำให้เกิดความขุ่นใจ(อาสวัฏฐานิยธรรม)เกิดขึ้น แต่ถ้าเมื่อใดมีปฐมเหตุที่ไม่เหมาะสมเกิดขึ้นพระองค์ก็จะยกปาติโมกข์ขึ้นแสดงเพื่อขจัดกรรมเหล่านั้น^{๑๑} กระทั่งต่อมามีปฐมเหตุ การเสพเมถุนระหว่างพระสุทินกับอดีตภรรยา พระพุทธองค์จึงปรารภเรื่องการบัญญัติพระวินัยขึ้น โดยได้ทรงบัญญัติสิกขาบทจากเหตุการณ์นั้นเป็นปฐมปาราชิก ปาราชิกเป็นเหตุที่ทำให้ขาดจากการเป็นพระภิกษุ ซึ่งถือว่าเป็นโทษสูงสุดในพระวินัย

การบัญญัติพระวินัยในครั้งแรกนั้นเกิดขึ้นในช่วงพรรษาที่ ๒๐ นับ ตั้งแต่ตรัสรู้มา โดยทรงปรารภว่าการบัญญัติพระวินัยนั้นย่อมมีเหตุ ๕ ประการ คือ

- (๑) สังคมสงฆ์ก่อตั้งมาเป็นเวลาที่ยาวนานพอสมควร
- (๒) สังคมสงฆ์ขยายใหญ่ขึ้น
- (๓) มีลาภสักการะมากขึ้น
- (๔) มีผู้ทรงความรู้หลากหลาย[เพื่อป้องกันมิให้เกิดความฟุ้งซ่านด้านความคิด]
- (๕) มีเหตุการณ์อันเป็นเหตุเสื่อมเสีย^{๑๒}

ในการบัญญัติพระวินัยนั้นพระพุทธองค์ทรงดำเนินการตามลำดับ คือ เมื่อมีเรื่องเกิดขึ้นก็ทรงสั่งให้ประชุมสงฆ์ จากนั้นก็ทรงสอบถามเรื่องที่เกิด เมื่อทราบข้อเท็จจริงก็ทรงดำหนิ พร้อมกับชี้โทษของการกระทำนั้น จากนั้นทรงแสดงข้อดีหรืออานิสงส์ของการสำรวมระวัง ครั้นแล้วก็ทรงบัญญัติให้มีการสวดประกาศให้ภิกษุถือปฏิบัติตามนั้น จะเห็นว่ากระบวนการในการบัญญัติวินัยนั้น พระองค์ทรงกระทำ

^{๑๑} วิ. มห. (ไทย) ๑/๒๑/๑๓.

^{๑๒} ดูรายละเอียดใน วิ. มห. (ไทย) ๑/๒๑/๑๓-๑๔.

- (๑) ต่อหน้าพระภิกษุผู้กระทำผิด
- (๒) ต่อหน้าที่ประชุมสงฆ์
- (๓) เป็นเรื่องที่เปิดเผยจริงจัง

เป็นสาระแก่ภิกษุสงฆ์ทั้งปวง ซึ่งเป็นตัวอย่างกระบวนการพิจารณาที่ก่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ผู้ต้องหาอย่างยิ่ง

๒.๑.๕ วัตถุประสงค์ของการบัญญัติพระวินัย

จากการบัญญัติพระวินัยที่ยกมากล่าวข้างต้นนั้นเราจะพบว่าพระพุทธองค์มิได้ทรงรีบร้อนในอันที่จะบัญญัติพระวินัย เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะการปกครองสงฆ์เป็นเรื่องละเอียดอ่อน ถ้ารีบบัญญัติโดยไม่มีมูลเหตุรองรับก็จะทำให้เกิดการต่อต้านได้ ดังปรากฏในวิสัยนาที่พระนาคเสนมิตต่อพระยามิลินท์ว่า

“พระตถาคตเจ้าได้เล็งเห็นว่า ถ้าจักบัญญัติสิกขาบทลงไว้ให้ครบทีเดียว มหาชนก็จักร้อนใจว่า ในศาสนานี้มีสิ่งที่จะต้องรักษาอยู่มาก เป็นการยากที่จะบรรพชาในศาสนาพระสมณโคดม ถึงพวกอยากบรรพชาก็จักไม่บรรพชา ทั้งจักไม่มีผู้เชื่อฟังถ้อยคำของเรา พวกที่ไม่เชื่อฟังถ้อยคำของเรา ก็จักไปเกิดในอบาย เมื่อมีเรื่องเกิดขึ้นแล้ว มีความเสียหายปรากฏขึ้นแล้ว เราจึงจะบัญญัติสิกขาบท พระตถาคตเจ้า ทรงเห็นอย่างนี้ จึงไม่ทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ล่วงหน้าทีเดียว”
และพระยามิลินท์ ทรงรับโดยคุชฎีว่า

“เป็นอันพระตถาคตเจ้าทรงเล็งเห็นเรื่องนี้ได้ดีแล้ว ถ้ามีผู้ใดได้ยินได้ฟังว่า มีสิ่งที่จะต้องรักษาในพระพุทธศาสนาอยู่มาก ก็จักสะดุ้งกลัว จักไม่มีผู้บรรพชา”^{๑๑}

ด้วยเหตุนี้พระพุทธองค์จึงทรงรอคอยเวลา จนในที่สุดเมื่อมีเหตุกรณีอันเหมาะสมจึงได้บัญญัติพระวินัยขึ้น และการบัญญัติพระวินัยนั้นพระพุทธองค์ทรงมีวัตถุประสงค์ไว้ ๑๐ ประการ คือ

^{๑๑} พระธรรมมหาวิราณวัตร, มิลินทปัญหา ฉบับพร้อมด้วยอรรถกถา ฎีกา, (พระนคร : โรงพิมพ์ถูก ส.ธรรมกถึก, ๒๕๑๑), หน้า ๓๓๕.

- ๑) เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์
- ๒) เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์
- ๓) เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก
- ๔) เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลอันดีงาม
- ๕) เพื่อปิดกั้นอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในปัจจุบัน
- ๖) เพื่อกำจัดอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในอนาคต
- ๗) เพื่อความเลื่อมใสของคนที่ยังไม่เลื่อมใส
- ๘) เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นไปของคนที่เลื่อมใสแล้ว
- ๙) เพื่อความตั้งมั่นแห่งสัตถธรรม
- ๑๐) เพื่อเอื้อเฟื้อวินัย^{๑๔}

จะเห็นได้ว่าการบัญญัติพระวินัยนั้นพระองค์มิได้มุ่งที่จะค้นหาผู้ผิดมาลงโทษ หรือหากนมารับรองกับกฎหมายหรือวินัยนั้นเหมือนกับปรัชญาของการบัญญัติกฎหมายที่มุ่งลงโทษคนผิด แต่มุ่งที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการป้องกันการประพฤติกุศล หรือใช้เป็นเกณฑ์ในการควบคุม ชักจูงพฤติกรรมของพระภิกษุในสังฆมณฑลให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

๒.๑.๖ ประเภทของพระวินัย

โดยทั่วไปแล้วเรามักจะเข้าใจกันว่าพระวินัยนั้นเป็นเรื่องที่มีไว้สำหรับควบคุมบังคับบัญชา ซึ่งเป็นทรศนะที่เป็นไปในเชิงลบ แต่ความเป็นจริงแล้วพระวินัยนั้นมีไว้เพื่อที่จะเปิดโอกาสให้พระภิกษุสงฆ์ในสังฆมณฑลสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข มีโอกาสพัฒนาตนเองให้บรรลุเป้าหมายได้ โดยนัยแห่งมตินี้จัดได้ว่าเป็นทรศนะเชิงบวก ที่เราสามารถจะมองเห็นว่าวินัยนั้นมีทั้งข้อดีและข้อที่ควรคำนึงอยู่ อีกประการหนึ่งนั้นพระวินัยเป็นสิ่งที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติจากเหตุอันเป็นต้นบัญญัติ และยังคงให้มีผลบังคับใช้อยู่โดยไม่จำกัดกาล และเมื่อมีข้อยุ่งยากก็สามารถที่จะบัญญัติเพิ่มเติมได้โดยไม่ให้ลบล้างพระวินัยข้อเดิม ซึ่งจะแตกต่างจากกฎหมายโดยทั่วไปที่เห็นว่าถ้ากฎหมายเก่าบัญญัติไว้อย่างไร

^{๑๔} วิ. มห. (ไทย) ๑/๓๕/๒๘-๒๙

แล้ว เมื่อมีกฎหมายใหม่ขึ้นมาหากขัดแย้งกับกฎหมายเก่าก็ถือว่ากฎหมายใหม่เป็นข้อยุติ ซึ่งประเด็นนี้ย่อมแตกต่างจากพระวินัยอย่างเห็นได้ชัด^๕

อย่างไรก็ตามกฎหมายหรือวินัยในทางพระพุทธศาสนานั้นเราจะพบอยู่บ่อยครั้งว่า เมื่อเราพูดถึงคำว่าวินัยก็มักจะเข้าใจกันไปว่าเป็นวินัยเฉพาะของภิกษุเท่านั้น แต่ความจริงแล้วพระพุทธองค์ทรงบัญญัติพระวินัยไว้สำหรับคน ๒ ประเภท^๖ คือ

(๑) อเนคาริยวินัย ได้แก่ วินัยของผู้ไม่ครองเรือน คือ วินัยของพระภิกษุ ภิกษุณี และสามเณร สามเณรี

(๒) อคาริยวินัย ได้แก่ วินัยของผู้ที่ครองเรือน คือ ชาวบ้านโดยทั่วไป ซึ่งจะต้องมีวินัยที่เหมาะสมกับวิถีชีวิต ซึ่งก็ได้แก่ อกุศลกรรมบถ ๑๐ ซึ่งย่อส่วนได้เป็น ๓ ส่วน คือ กายสุจริต วจิตสุจริต และมโนสุจริต นอกจากนั้นก็ยังมีวินัยพื้นฐานของชาวบ้าน ได้แก่ สีล ๕ และอุโบสถศีลหรือสีล ๘ ซึ่งมีไว้สำหรับเปิดโอกาสให้ผู้ที่ต้องการประพฤติธรรมในขณะที่ตนเองมีวิถีชีวิตแบบชาวบ้าน

จะเห็นว่าวินัยทั้ง ๒ ประเภท นั้น จัดเป็นกรอบแห่งการประพฤติให้เป็นไปตามครรลองที่พึงมีพึงเป็นของมนุษย์ ซึ่งอยู่ในฐานะที่แตกต่างกัน แต่เมื่อมาอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมก็จะสามารถเรียนรู้ศึกษาให้เหมาะสมตามฐานะและบทบาทที่ตนเองได้รับอยู่ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงทราบ และได้ทรงมีพุทธบัญญัติให้ชาวพุทธนำไปปฏิบัติให้เหมาะสมตามสมควร

๒.๒ ความเป็นมาของการบัญญัติกฎหมายทางราชอาณาจักร

๒.๒.๑ ความหมายของคำว่ากฎหมาย

สำหรับคำว่ากฎหมายนั้นมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้นิยามของกฎหมายไว้หลายประการ ดังนี้

^๕ ประสาร ทองกักดี, กฎหมายมหาชนตามแนวทางพุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๓๘), หน้า ๕๑-๕๒.

^๖ รศ.คณีย์ ไชยโยธา, พจนานุกรมคำศัพท์พระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท อักษรเจริญทัศน์ จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๒๑๐.

๑) กฎหมาย คือ กฎที่สถาบันหรือผู้มีอำนาจสูงสุดในรัฐตราขึ้น หรือที่เกิดขึ้น จากจารีตประเพณีอันเป็นที่ยอมรับนับถือ เพื่อใช้ในการบริหารประเทศ เพื่อใช้บังคับให้ ปฏิบัติตาม หรือเพื่อกำหนดระเบียบแห่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือระหว่างบุคคลกับ รัฐ^{๑๗}

๒) กฎหมาย คือ ที่รวมแห่งข้อยอมและข้อห้ามซึ่งเป็นวิถีทางทำให้บุคคลที่ ดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนแห่งใดแห่งหนึ่ง สามารถขวนขวายประกอบกิจกรรมต่างๆ เพื่อ ความเจริญก้าวหน้าของตนได้โดยอิสระ กับทั้งโดยมิให้เป็นการกระทบกระเทือนต่อ เสรีภาพของผู้อื่นที่อยู่ในชุมชนเดียวกันกับตนด้วย^{๑๘}

๓) กฎหมาย คือ บรรดาระเบียบข้อบังคับทั้งหลายของรัฐที่กำหนดขึ้นมาใช้ บังคับความประพฤติของพลเมือง หากผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม ก็จะต้องถูกลงโทษหรือ ต้องสภาพบังคับ(sanction) ใดๆอย่างหนึ่ง^{๑๙}

๔) กฎหมาย คือ หลักที่มนุษย์รวมกันอยู่เป็นหมู่คณะหรือประเทศจะต้อง ประพฤติต่อกัน มนุษย์ซึ่งเกิดมาย่อมมีสิทธิและหน้าที่ในอันที่จะดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกันได้ เป็นหมู่คณะ สิทธิและหน้าที่ย่อมมีขึ้นตามสภาพธรรมดาแห่งการเป็นมนุษย์ ได้แก่ ความ เป็นอิสระ ความเสมอภาค ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันฉันพี่น้อง สิทธิและหน้าที่เหล่านี้ ไม่ใช่เป็นสิ่งเด็ดขาด เพราะมีขึ้นจากสภาพธรรมดาและอาจถูกจำกัดโดยบทกฎหมาย หรือ จารีตประเพณีตามกาลเวลา^{๒๐}

โดยทั่วไปกฎหมายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับความยุติธรรม แต่อาจมีกรณี ที่ กฎหมายกับความยุติธรรมไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะแม้แต่กฎหมายเองก็ยอมให้ศาล ตั้งเป็นอย่างอื่น เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ตัวอย่างเช่น

^{๑๗}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นาน มีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, ๒๕๔๖).

^{๑๘} ร. แลงกาด์, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม ๑.

^{๑๙} ศรีราชา เจริญพานิช, เอกสารการสอนชุดวิชามนุษย์กับสังคม เล่มที่ ๑, มปป., มปป., หน้า ๔.

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๐-๑๕๑.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒/๒๕๒๑ ๒๕๒๑ ฎ. ๑๖วินิจฉัยว่า “ข้ออ้างเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมนั้นจะต้องเป็นไปเพื่อคู่ความทั้งสองฝ่าย มิใช่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และต้องเป็นไปตามกฎหมายด้วย”^{๒๑}

ในหนังสือ **The Road to Justice** โดย **Sir Alfred Denning** ซึ่งเป็นตำแหน่งอธิบดีศาลอุทธรณ์ [**Master of the Rolls**] ในอังกฤษ กล่าวว่า กฎหมายนั้นศาลเป็นผู้สร้างขึ้น [**Judge made law**] ถ้าเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น พระราชบัญญัติทำขึ้นโดยนักกฎหมายเป็นส่วนใหญ่ โดยเป็นผู้ร่าง ผู้ตีความและใช้กฎหมายนั้น^{๒๒}

การที่กฎหมายต้องอยู่ภายใต้ **Rule of Law** นี้ มิได้หมายความว่า จะให้ศาลไม่รับรู้หรือไม่วินิจฉัยตามตัวบทกฎหมาย **Positive law** ที่มีอยู่^{๒๓} แต่เมื่อเกิดความไม่ยุติธรรมจากกฎหมาย ก็พอมีทางแก้ เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา ใช้วิธีให้ศาลวินิจฉัยว่ากฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือขัดต่อกระบวนการอันควรแห่งกฎหมาย [**Due process of law**]

ส่วนที่ว่า **After the laws** นั้นคือ ต้องเป็นไปตามกฎหมาย คือ เป็นความยุติธรรมตามกฎหมาย [**Justice according to law**] ไม่ใช่อยุติธรรมตามกฎหมาย [**Injustice according to law**] คำปฎิญานซึ่งผู้พิพากษาต้องถวายสัตย์ต่อพระมหากษัตริย์ก่อนเข้ารับหน้าที่ ซึ่งกำหนดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๗ มีตอนหนึ่งว่า “จะปฏิบัติหน้าที่... เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ประชาชน”^{๒๔}

กฎหมายบ้านเมืองของไทยในปัจจุบันเกิดจากการศึกษากฎหมาย ที่เรียกว่า “นิติวิธี” [**Legal methodology**] คือ วิธีการศึกษากฎหมาย วิธีการบัญญัติกฎหมาย ตลอดจนวิธีการใช้และการตีความ กฎหมาย **Civil Law** มีที่มาจากระบบกฎหมายโรมันและได้รับการพัฒนาต่อมาในประเทศต่างๆ ในยุโรป ได้แก่ ฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี และได้ขยายอิทธิพล

^{๒๑} จิตติ ดิงศภัทย์, **หลักวิชาชีพนักกฎหมาย**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด สำนักพิมพ์ประกายพริก, ๒๕๓๓), หน้า ๔๕.

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๕.

^{๒๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๘.

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๑.

ไปยังประเทศต่างๆ เช่น สเปน เนเธอร์แลนด์ กรีซ เบลเยียม และยังมีอิทธิพลต่อไปยังประเทศในอเมริกากลาง อเมริกาใต้ เอเชียและแอฟริกาอีกด้วย^{๒๕}

๒.๒.๒ วัตถุประสงค์ของการบัญญัติกฎหมาย

เมื่อนุชนับรวมตัวกันมากเข้าจนกลายเป็นสังคมขนาดใหญ่ ความจำเป็นที่จะต้องมีการบัญญัติกฎหมายก็เกิดขึ้นเพื่อใช้เป็นกฎเกณฑ์บังคับแก่บุคคลในสังคม และเป็นแนวทางในการปกครอง รวมทั้งเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคม เพื่อให้มนุษย์ทุกคนอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย กฎหมายจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การปกครองบ้านเมืองเป็นไปอย่างมีระบบและเกิดความสงบเรียบร้อยขึ้นในสังคม ทั้งสังคมภายในประเทศและสังคมโลก

๒.๒.๓ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

กฎหมายบ้านเมืองของไทยที่เกี่ยวข้องและมีผลกระทบกับพระภิกษุในที่นี่ประกอบด้วย

(๑) รัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญที่ทำการศึกษาคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เนื้อหาสำคัญของรัฐธรรมนูญ คือ รัฐธรรมนูญต้องเป็นตัวกำหนดกฎเกณฑ์สำคัญที่กระจำจั่ง ชัดเจน สามารถใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศและเป็นแนวทางในการจัดทำกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่นซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญได้ มีสาระสำคัญเป็นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพิ่มขึ้น ตลอดจนปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ร่างรัฐธรรมนูญนี้มีสาระสำคัญเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันของประชาชนชาวไทย ในการธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราชและความมั่นคงของชาติ ทำนุบำรุงรักษา

^{๒๕} ดร.ชาญชัย แสวงศักดิ์, หลักการตีความกฎหมายกับกรณีศึกษา : ปัญหาการแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุดครั้งแรกและปัญหาลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภากรณี “เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ”, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓-๑๕.

ศาสนาทุกศาสนาให้สถิตสถาพร เทิดทูนพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและเป็นมิ่งขวัญของชาติ ยึดถือระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นวิถีทางในการปกครองประเทศ ค้ำครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ให้ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครอง และตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ อย่างเป็นรูปธรรม กำหนดกลไกสถาบันทางการเมืองทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามวิถีการปกครองแบบรัฐสภา รวมทั้งให้สถาบันศาลและองค์กรอิสระอื่นสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยสุจริตเที่ยงธรรม^{๒๖}

หนึ่งในเจตนารมณ์ที่บัญญัติ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันคือ ต้องมีเนื้อหาเพื่อการทำนุบำรุงและความคุ้มครองสถาบันศาสนา ด้วยเหตุนี้เองพระสงฆ์ไทยซึ่งเป็นบุคลากรของสถาบันพุทธศาสนาในประเทศไทยจึงต้องได้รับการทำนุบำรุงและความคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันด้วย เมื่อรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติหรือ กฎหมายฉบับใดที่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับไม่ได้^{๒๗}

(๒) กฎหมายวิธีสบัญญัติและกฎหมายสารบัญญัติ

ในส่วนของกฎหมายวิธีสบัญญัติ ได้แก่ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ส่วนกฎหมายสารบัญญัติ ได้แก่ กฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การบัญญัติขึ้นครั้งแรกของกฎหมายดังกล่าวเป็นผลมาจากการได้รับโปรดเกล้าจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระประสงค์ให้กฎหมายของไทยอยู่ในฐานะที่นานาอาริยะประเทศให้การยอมรับ เนื่องมาจากสนธิสัญญาบาวริงหรือหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี ระหว่างประเทศไทย(สยาม)และประเทศอังกฤษ^{๒๘}

ด้วยเหตุดังกล่าวพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงต้องจ้างนักกฎหมายชาวต่างชาติที่เป็นที่ยอมรับของประเทศล่าอาณานิคมในสมัยนั้นมาร่วมกับนักกฎหมายไทยเพื่อร่างกฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติขึ้น เพื่อให้เป็นที่ยอมรับ

^{๒๖}ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๔๗ ก ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐, หน้า ๑-๒.

^{๒๗}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.

^{๒๘} ปรมินทร์ เครือทอง, พระจอมเกล้า “KING MONGKUT” พระเจ้ากรุงสยาม, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๗), หน้า ๑๖๐-๑๖๕.

ของนานาอารยประเทศ เนื้อหากฎหมายเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการคุ้มครองผู้บริสุทธิ์ ด้วยการหาหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหากระทั่งคดีขึ้นไปสู่กระบวนการพิจารณาในศาล และสิ้นสุดที่คำพิพากษาของศาลฎีกา ในฐานะที่พระสงฆ์เป็นหนึ่งในปวงชนชาวไทย เมื่อต้องหาว่ากระทำผิดกฎหมายอาญา ก่อนมีคำตัดสินจึงต้องผ่านกระบวนการพิจารณาคดีทางอาญาให้เสร็จสิ้นตามลำดับเสียก่อน

และในส่วนกฎหมายอาญา(กฎหมายสารบัญญัติ) ก็ได้บัญญัติคุ้มครองบุคคลในสังคมไทย ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน มิให้ถูกทำร้าย หากผู้ใดทำร้ายผู้อื่น ไม่ว่าจะ เป็น ร่างกาย จิตใจ หรือทรัพย์สิน เมื่อถูกจับได้จะต้องถูกลงโทษทางอาญา

(๓) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับปัจจุบันคือพ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ เหตุที่ใช้พระราชบัญญัติ ๒ ฉบับ คู่กันเนื่องจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มีเจตนารมณ์ในการรวมอำนาจให้สมเด็จพระสังฆราชทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคม ตามอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัย^{๒๙} แต่เนื่องจากการบัญญัติกฎหมายใช้มาเป็นเวลานาน บทบัญญัติบางมาตราไม่ชัดเจนไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปี ๒๕๓๕ และในบางกรณีมิได้บัญญัติไว้ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ เพื่อให้ได้ใจความชัดเจนและสะดวกในการตีความ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ จึงถูกนำมาใช้เพิ่มเติมให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปี ๒๕๓๕ และเพื่อลดปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ โดยเป็นการแก้ไขและเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕^{๓๐}

(๔) พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๒๙} พระครูสมณธรรมสมาทาน, รวมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายมหาเถรสมาคม ที่ระลึกพระธรรมธีรราชมหามุนี, (กรุงเทพมหานคร : อาหารการพิมพ์, ๒๕๔๑), หน้า ๕๗.

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า๕๘-๖๐.

พระราชบัญญัติทั้งสองฉบับนี้มีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันกลุ่มบุคคลที่ทำการหลอกลวงโดยแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากศรัทธาของผู้อื่น และพวกมิฉาฉะทำการหลอกลวงซึ่งก่อให้เกิดความไม่สงบแก่คนในสังคม^{๓๑}

๒.๒.๔ ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างพระวินัยและกฎหมาย

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่ากฎหมายทางโลกบางฉบับที่ถูกนำมาใช้กับพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันมีความเหมือนและความแตกต่างจากพระวินัยซึ่งเป็นกฎหมายทางธรรมดังนี้คือ

- ๑) ความเหมือนของกฎหมายทางธรรมและทางโลก คือ
- (๑) ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมความเรียบร้อยของหมู่คณะ

โดยพระวินัยมุ่งให้พระสงฆ์อยู่ร่วมกันในสังคมสงฆ์อย่างสงบสุข เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของญาติโยม และสะดวกในการนำคำสอนที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วมาเผยแผ่แก่สัตว์โลก เพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ของสัตว์โลก ส่วนกฎหมายมุ่งให้ทุกคนในสังคมอยู่กันอย่างสงบสุข เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอาชญากรรมขึ้นในสังคม และเป็นการคุ้มครองชีวิต ชื่อเสียงและทรัพย์สินของคนในสังคม

- (๒) ถูกบัญญัติขึ้นโดยบุคคล

พระวินัยบัญญัติขึ้นโดยพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงเป็นพระศาสดา(ผู้ค้นพบหลักธรรมในพระพุทธศาสนา และทรงเป็นประธานแห่งสงฆ์ทั้งปวง) เพราะเหตุที่ทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระวินัยที่ทรงบัญญัติขึ้นมาจึงมีความสมบูรณ์ที่สุดในขณะที่บังคับใช้ ส่วนกฎหมายบัญญัติขึ้นโดยกลุ่มบุคคลที่ยังมิได้เป็นสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเพียงแต่ผู้มีความรู้ทางโลกเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม จึงอาจมีข้อบกพร่องอยู่บ้างเมื่อนำมาบังคับใช้ และอาจก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคสำหรับบางกรณีได้

^{๓๑} ดูรายละเอียดใน สำนักพิมพ์สุตโรไพศาล, พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๕๕๗ คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๕๘, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุตโรไพศาล, ๒๕๕๒).

(๓) เป็นแนวทางในการตัดสินความถูก-ความผิดเหมือนกัน

บทบัญญัติในพระวินัย ใช้เป็นหลักในการตัดสินว่าสิ่งที่พระภิกษุได้กระทำลงไปนั้น เป็นความผิดหรือไม่ ก็ต้องไปตรวจสอบดูว่ามีพระวินัยบัญญัติไว้หรือไม่ว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดและมีโทษในระดับใด ถ้าไม่มีบัญญัติไว้ก็ไม่มีผิด เช่นเดียวกันกับตัวบทกฎหมายที่ใช้เป็นหลักในการตัดสินคดีความว่าการกระทำใดหรือการงดเว้นการกระทำใดๆ เป็นความผิดหรือไม่ และมีโทษอย่างไร

(๔) เพื่อใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตของบุคคล

ไม่ว่าในทางโลกหรือทางธรรม ทุกๆ คนควรศึกษากฎเกณฑ์ของสังคัมที่ตนเองอาศัยอยู่ให้มากพอที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเสียก่อน หากรอจนกระทำผิดพลาดไปแล้วจึงค่อยมาศึกษากฎเกณฑ์เหล่านั้นก็สายไปแล้ว เพราะได้กระทำผิดและต้องได้รับโทษ พระวินัยก็คือหลักที่พระภิกษุจะต้องศึกษาไว้ให้ทราบก่อน และประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปตามพระวินัย จะได้ไม่เกิดโทษคืออาบัติต่างๆ กฎหมายก็เช่นเดียวกันบุคคลควรศึกษาให้ทราบกฎเกณฑ์ของสังคัม และประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์นั้นๆ จะได้ไม่กระทำผิดและไม่ถูกลงโทษ ซึ่งโทษในทางอาญานั้นมี ๕ ประการ คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์

(๕) มีหลักการที่จะไม่จำกัดสิทธิเสรีภาพผู้ปฏิบัติจนเกินสมควร

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า พระพุทธองค์จะทรงบัญญัติพระวินัยขึ้นก็ต่อเมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้นเสียก่อน และเมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้นอีกในลักษณะคล้ายๆ กัน พระองค์ก็จะทรงบัญญัติเพิ่มเติมที่เรียกว่าอนุบัญญัติ แสดงให้เห็นว่าพระพุทธองค์ทรงบัญญัติสิกขาบทเท่าที่จำเป็นแก่การประพฤติพรหมจรรย์ของพระภิกษุ ในกฎหมายก็ทำนองเดียวกัน กล่าวคือ การบัญญัติกฎหมายขึ้นก็เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่คนหมู่มากในสังคัม และหากมีบทบัญญัติที่เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ก็จะพยายามจำกัดสิทธิเสรีภาพเพียงเท่าที่จำเป็น ดังบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ มาตรา ๒๕ ที่บัญญัติว่า “การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้

เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้ และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้...”^{๓๒}

(๖) ผู้ที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติ จะได้รับโทษที่มีความหนักเบาแตกต่างกันหลายระดับ

พระภิกษุที่กระทำการฝ่าฝืนพระวินัยจะต้องได้รับโทษเป็นอาบัติ ตั้งแต่หนักที่สุดคือ ปาราชิก สังฆาทิเสส ทุลลัจจัย ฯลฯ ตามลำดับ เช่นเดียวกับโทษทางกฎหมายก็มีความหนักเบาเรียงตามลำดับไป ตั้งแต่โทษประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน ถ้าทำความผิดหนักก็ต้องได้รับโทษที่รุนแรง ถ้าทำความผิดปานกลางก็ได้รับโทษปานกลาง ถ้าทำความผิดเล็กน้อยก็ได้รับโทษสถานเบา ซึ่งเป็นลักษณะที่คล้ายๆกัน

๒) ความแตกต่างระหว่างกฎหมายทางธรรมและกฎหมายทางโลก คือ

(๑) เหตุแห่งการบัญญัติพระวินัยและกฎหมาย

พระวินัยบัญญัติขึ้นเมื่อมีการกระทำที่ไม่เหมาะสมเกิดขึ้น โดยอาศัยเหตุ ๑๐ ประการเป็นตัวชี้วัดว่าสมควรบัญญัติพระวินัยหรือไม่ ส่วนกฎหมายทั่วไปมักจะบัญญัติขึ้นแม้ว่าจะยังไม่มีเหตุการณ์เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันเหตุการณ์ที่จะก่อให้เกิดความไม่สงบขึ้นในสังคม

(๒) มาตรฐานของการบังคับใช้พระวินัยและกฎหมาย

พระวินัยบัญญัติเป็นสังฆธรรม คือ มีเนื้อหาครอบคลุมเพราะเป็นความจริงคู่โลก ดังนั้นจึงมีการบังคับใช้มากกว่า ๒๕๐๐ ปี เมื่อมีการบัญญัติกฎหมายที่เล็กน้อยขึ้นใหม่แต่วินัยเดิมก็ไม่ถูกลบล้างแต่ยังคงบังคับใช้อยู่ตามความเหมาะสมแก่กาลและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ส่วนกฎหมายทั่วไป มักแก้ไขอยู่เสมอๆ เพื่อความเหมาะสมกับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อกฎหมายใหม่ถูกบัญญัติขึ้นมาใช้กฎหมายเก่าก็จะถูกยกเลิกไป เพราะเนื้อหายังไม่สมบูรณ์

^{๓๒} ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๔๗ ก วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐.

(๓) บทลงโทษทางโลกมีความรุนแรงมากกว่าทางธรรม

บทลงโทษทางพระวินัยที่รุนแรงที่สุดคือ ปาราชิก มีผลทำให้พระภิกษุขาดจากชีวิตความเป็นพระ แต่ยังคงดำเนินชีวิตเป็นแบบฆราวาสต่อไปได้ แต่โทษการประหารชีวิตทางกฎหมายเป็นการฆ่าให้ตายไปจริงๆ ดังประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕ บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษประหารชีวิต ให้ดำเนินการด้วยวิธีฉีดยาหรือสารพิษให้ตาย...”^{๓๓} หรือโทษกักขังในทางพระวินัยที่เราเรียกว่า การอยู่ปริวาสกรรม ก็เป็นการจำกัดขอบเขตแบบกว้างๆ ไม่ได้ถูกจองจำจริงๆ แต่โทษจำคุกในทางกฎหมายต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำ เป็นการสูญเสียอิสรภาพไปจริงๆ

(๔) กระบวนการตัดสินความถูก-ผิด มีความต่างกัน

ในทางโลก เมื่อมีการกระทำที่ถูกระบุว่าเป็นความผิด จะต้องมีการกระบวนการต่างๆ อีกมากมาย จนกว่าจะเป็นที่ยุติว่ามีความผิดจริงและถูกลงโทษ เช่น มีการร้องทุกข์กล่าวโทษ ต่อพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนหาหลักฐาน ส่งต่อไปให้อัยการ อัยการพิจารณาสำนวนแล้วส่งฟ้องศาล ศาลดำเนินการสอบสวนหาหลักฐานแล้วตัดสินคดี จากนั้นก็มีการอุทธรณ์ ฎีกาต่อไปอีก จนสิ้นสุดที่ศาลฎีกา จึงจะเป็นที่ยุติว่าผิดหรือไม่ผิด และต้องถูกลงโทษสถานใด ส่วนทางพระวินัยนั้น เมื่อพระภิกษุกระทำผิดเกิดขึ้นแม้ยังไม่มีการสอบสวนหรือพิจารณาใดๆ จากพระภิกษุผู้ปกครองเลขที่ตาม ก็ถือว่าผิดและเป็นอาบัติแล้ว เช่น เมื่อพระภิกษุทะเลาะกับบุคคลอื่น และได้ฆ่าผู้นั้นตายไปด้วยความโกรธ พระภิกษุรูปนั้นก็ต้องอาบัติปาราชิกขาดจากความเป็นพระนับแต่บุคคลนั้นได้ตายไป ไม่จำเป็นต้องสืบพยานหลักฐานใดๆ

(๕) พระวินัยไม่มีผลย้อนหลัง แต่กฎหมายบางประเภทมีผลย้อนหลังได้

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทใด สิกขาบทนั้นก็เริ่มมีผลบังคับใช้นับแต่นั้นเป็นต้นไป การกระทำใดๆ ที่เกิดขึ้นก่อนมีบทบัญญัติพระวินัยนั้นก็ไม่ถือว่าเป็นความผิด แต่ในทางกฎหมายอาจมีผลย้อนหลังได้ถ้าผู้ออกกฎหมายระบุไว้ว่าให้กฎหมายนั้น

^{๓๓} น้ำแท้ มีบุญสร้าง, ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับทันสมัย, (กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๒๖.

มีผลย้อนหลัง ที่เห็นได้ชัดที่สุดคือ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ วรรคสอง ที่บัญญัติว่า

... ถ้าตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง การกระทำเช่นนั้นไม่เป็นความผิดต่อไป ให้ผู้ที่ได้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด และถ้าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้ว ก็ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้น ถ้ารับโทษอยู่ก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง^{๓๔} (กฎหมายย้อนหลังเป็นคุณต่อผู้กระทำความผิด)

๒.๓ ขั้นตอนการดำเนินคดีทางธรรมและทางโลก

๒.๓.๑ ขั้นตอนในการดำเนินคดีทางธรรม

การดำเนินคดีในทางธรรมหรือทางพุทธศาสนานั้นตามหลักพระวินัย (ปาติโมกข์) ได้แบ่งวิธีการดำเนินคดีสำหรับความผิดไว้ตามประเภทของความผิดที่เกิดขึ้นเป็นวิธีการระงับโทษที่เกิดจากอาบัติ เรียกว่า อธิกรณสมถ^{๓๕} มี ๗ ประการ ได้แก่

๑) สัมมุขาวินัย^{๓๖} คือ วิธีระงับอธิกรณในที่พร้อมหน้า คือ พร้อมหน้าสงฆ์ พร้อมหน้าบุคคล พร้อมหน้าวัตถุ และพร้อมหน้าธรรม

(๑) คำว่า พร้อมหน้าสงฆ์ คือ ภิกษุเข้าประชุมครบองค์ประชุมตามที่กำหนดไว้ในแต่ละกรณี คือการตัดสินหรือระงับอธิกรณนั้นจะต้องนำมาตัดสินต่อหน้าคณะสงฆ์ซึ่งเป็นผู้ตัดสิน และคณะสงฆ์นั้นจะต้องเป็นคณะที่ได้รับมอบฉันทะแล้วและจะต้องครบองค์สงฆ์ที่ถูกต้องตามพระวินัย^{๓๗}

^{๓๔} น้ำแท้ มีบุญสร้าง. ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับทันสมัย. (กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตการพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๖.

^{๓๕} คุรายละเอียดใน วิ.มหา.(ไทย) ๒/๖๕๕/๗๖๖.

^{๓๖} คุรายละเอียดใน วิ.จู.(ไทย) ๖/๒๒๘/๓๔๔-๓๔๖.

^{๓๗} พระศรีวิสุทธิคุณ, “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการการแก้ปัญหาในทางพระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีอธิกรณสมถะ”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕, หน้า ๒๒.

(๒) คำว่า พร้อมหน้าบุคคล^{๓๘} คือ คู่กรณีหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นอยู่พร้อมกัน คือการตัดสินนั้นจะต้องตัดสินต่อหน้าบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เกิดขึ้น คือ ต่อหน้าคณะบุคคลผู้เป็นคู่เวาทเป็นคู่กรณีในการโจทกัน

(๓) คำว่า พร้อมหน้าวัตถุ คือ ยกเรื่องที่เกิดขึ้นขึ้นมาวินิจฉัยว่าใครผิดใครถูก

(๔) คำว่า พร้อมหน้าธรรม คือ วินิจฉัยถูกต้องโดยธรรมวินัย หมายถึง การระงับอธิกรณ์จะต้องนำเอาพระธรรมวินัยและนวัคสัตตสุศาสน์ที่เป็นหลักสำหรับระงับอธิกรณ์มาใช้โดยครบถ้วน

๒) สติวินัย^{๓๙} ระงับโดยประกาศสมมติให้ว่า เป็นพระอริยะผู้มีสติสมบูรณ์

คำว่า “สติวินัย” คือ วิธีระงับอธิกรณ์โดยเอาสติขึ้นเป็นหลัก ในกรณีที่มีผู้โจทพระอรหันต์ด้วยสัตวิบัติ สงฆ์สวดประกาศสมมติให้แก่ผู้เป็นพระอรหันต์นั้นว่า “ท่านผู้นี้มีสติสมบูรณ์” เป็นการบอกให้รู้ว่าใครจะโจทพระอรหันต์ด้วยอาบัติไม่ได้

๓) อมูพหวินัย^{๔๐} ระงับโดยยกประโยชน์ให้ว่า ต้องอาบัติในขณะที่เป็นบ้ำ

คำว่า “อมูพหวินัย” คือ วิธีระงับอธิกรณ์โดยยกประโยชน์แก่ภิกษุที่หายเป็นบ้ำแล้ว ในกรณีที่มีผู้โจทภิกษุนั้นด้วยอาบัติที่ต้องในขณะที่เป็นบ้ำ สงฆ์จะสวดประกาศสมมติเพื่อไม่ให้ใครๆโจทเธอด้วยอาบัติ กล่าวคือหากภิกษุรูปใดถูกโจทด้วยอาบัติแล้วหากภิกษุรูปนั้นรับว่าได้กระทำไปเพราะเป็นบ้ำแล้ว หากพิสูจน์ได้เช่นนั้นคณะสงฆ์พิจารณาที่จะระงับอธิกรณ์ด้วยการประกาศให้สงฆ์ทราบทั่วกันว่าภิกษุรูปนั้นเป็นบ้ำไม่เป็นอาบัติและภิกษุรูปอื่นไม่พึงโจทภิกษุรูปนั้นด้วยอาบัตินี้ดังกล่าวอีก

๔) ปฎิญาตกรณะ^{๔๑} ระงับตามคำรับของจำเลย

คำว่า “ปฎิญาตกรณะ” คือ วิธีการระงับอธิกรณ์โดยปรับอาบัติตามคำรับสารภาพของจำเลย การแสดงอาบัตินี้ถือว่าเป็นปฎิญาตกรณะเช่นเดียวกัน การรับสารภาพนี้แบ่งได้เป็น ๒ กรณี คือ

^{๓๘} คุราชละเอียดยในวิ.ญ. (ไทย) ๖/๒๒๕/๓๔๖.

^{๓๙} คุราชละเอียดยในวิ.ญ. (ไทย) ๖/๒๓๖/๓๕๖-๗.

^{๔๐} คุราชละเอียดยในวิ.ญ. (ไทย) ๖/๒๓๗/๓๕๘-๓๖๐.

^{๔๑} คุราชละเอียดยในวิ.ญ. (ไทย) ๖/๒๓๘/๓๖๓-๓๖๕.

(๑) กรณีผู้ต้องอาบัติรับสารภาพด้วยตนเอง โดยไม่มีผู้กล่าวหา ไม่ต้องไต่สวนพิจารณา วิทยุผู้รับสารภาพนั้นพึงเข้าไปหาวิทยุผู้มีพรรษามากกว่า แล้วขอแสดงอาบัติคืน ซึ่งวิทยุผู้มีพรรษามากกว่า ก็จะกล่าวหาพึงให้วิทยุรูปนั้นสำรวจต่อไป

(๒) กรณีที่ผู้ต้องอาบัติโดยมิใช่เป็นโจทก์ฟ้องว่ากระทำละเมิดพระธรรมวินัยแล้ว วิทยุรูปนั้นรับสารภาพต่อคณะผู้พิจารณา คณะผู้พิจารณาก็จะปรับอาบัติตามคำรับสารภาพของวิทยุรูปนั้น

๕) เภยยสิกขา ระวังตามเสียงข้างมาก^๒

คำว่า “เภยยสิกขา” คือ วิธีระงับอธิกรณ์โดยตัดสินตามเสียงข้างมาก สงฆ์จะใช้วิธีการนี้ในกรณีที่บุคคลหลายฝ่ายมีความเห็นไม่ตรงกัน เช่น วิธีจับสลาก เพื่อชี้ข้อผิดถูกข้างไหนมีวิทยุร่วมพิจารณาลงความเห็นมากกว่าก็ถือเอาพวกข้างมากนั้น

๖) ตัสสปายสิกขา ระวังโดยการลงโทษผู้ทำผิด^๓

คำว่า “ตัสสปายสิกขา” คือ วิธีระงับอธิกรณ์โดยตัดสินลงโทษแก่ผู้กระทำผิด เมื่อสงฆ์พิจารณาตามหลักฐานพยานแล้วเห็นว่ามีความผิดจริง แม้เขาจะไม่รับสารภาพ คือ เมื่อมีการโจทก์วิทยุได้ว่ากระทำผิดละเมิดพระธรรมวินัยแล้ว วิทยุรูปนั้นไม่รับผิด เมื่อคณะสงฆ์ผู้พิจารณาเห็นว่ามีความผิดแล้วก็จะลงโทษวิทยุรูปนั้นซึ่งมี ๓ ประการคือ

(๑) การตัดสินลงโทษตามอาบัติที่พึงได้ตามพยานหลักฐาน

(๒) ตัดสินลงโทษโดยเพิ่มโทษแก่วิทยุผู้ประพฤติก

(๓) ตัดสินลงโทษโดยเพิ่มโทษแก่วิทยุผู้ให้การวกไปวนมา คือ รับบ้าง ปฏิเสธบ้าง ไม่ให้การตามความจริงที่ได้กระทำโดยถือว่าไม่เคารพคณะสงฆ์ผู้พิจารณา

๗) ตินวัตถารกะ ระวังโดยการประนีประนอม^๔

คำว่า “ตินวัตถารกะ” คือ วิธีระงับอธิกรณ์โดยการที่ทั้ง ๒ ฝ่ายประนีประนอมกัน เปรียบเหมือนเอาหญ้ากลบไว้ไม่ต้องชำระสะสางคดีความ วิธีนี้ใช้ระงับอธิกรณ์ที่ยุ่งยาก อาจจะเป็นอนุวาทริกรณ์หรืออาปัตตทริกรณ์ เช่น กรณีพิพาทกันของภิกษุชาวเมืองโกสัมพี เป็นต้น

^๒ คุรยละเอียดในวิ.จ. (ไทย) ๖/๒๒๘/๓๔๔.

^๓ คุรยละเอียดในวิ.จ. (ไทย) ๖/๒๓๘/๓๖๒-๓๖๓.

^๔ คุรยละเอียดในวิ.จ. (ไทย) ๖/๒๔๐/๓๖๖-๓๖๗.

สำหรับอธิกรณ์มี ๔ ประการ ข้อไหนประการใดเมื่อเกิดขึ้นแล้วต้องใช้อธิกรณ์ สมณะข้อไหนประการใดระงับนั้น มีดังนี้

๑) วิวาทาธิกรณ์ ระงับด้วยสัมมุขาวินัยและเขภุขยสิกขา คือ เมื่อเกิดการทะเลาะวิวาทโต้เถียงกันเรื่องพระธรรมวินัยที่ว่า

- (๑) นี่เป็นธรรม นี่ไม่เป็นธรรม
- (๒) นี่เป็นวินัย นี่ไม่เป็นวินัย
- (๓) นี่พระตถาคตทายิตไว้ นี่พระตถาคตมิได้ทายิตไว้
- (๔) นี่พระตถาคตทรงประพฤติมา นี่พระตถาคตมิได้ทรงประพฤติมา
- (๕) นี่พระตถาคตทรงบัญญัติไว้ นี่พระตถาคตมิได้ทรงบัญญัติไว้
- (๖) นี่เป็นอาบัติ นี่ไม่เป็นอาบัติ
- (๗) นี่เป็นอาบัติเบา นี่เป็นอาบัติหนัก
- (๘) นี่เป็นอาบัติที่มีส่วนเหลือ นี่เป็นอาบัติที่ไม่มีส่วนเหลือ
- (๙) นี่เป็นอาบัติหยาบ นี่เป็นอาบัติไม่หยาบ^{๕๕}

แล้วให้ระงับด้วย (๑) สัมมุขาวินัย คือ ในที่พร้อมหน้า คือ พร้อมหน้าสงฆ์ พร้อมหน้าบุคคล พร้อมหน้าวัตถุ และพร้อมหน้าธรรม ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว และ (๒) ด้วยเขภุขยสิกขา คือ ตามเสียงข้างมาก

๒) อนุวาทาธิกรณ์ ระงับด้วยสัมมุขาวินัย สติวินัย อมุพหวินัย และ ตัสสปापियสิกา คือ เมื่อมีการกล่าวหากันด้วยอาบัติแล้วต้องได้รับการวินิจฉัยว่าจริงหรือไม่จริงด้วย^{๕๖} กล่าวคือ

(๑) สัมมุขาวินัย คือ ด้วยในที่พร้อมหน้า (๒) สติวินัย คือ วินิจฉัยด้วยการประกาศสมมติว่าเป็นพระอริยผู้มีสติสมบูรณ์ (๓) อมุพหวินัย คือ ด้วยการประกาศว่าต้องอาบัติในขณะที่เป็นบ้ำจึงไม่ต้องอาบัติและโจทขึ้นม่อีก และ (๔) ตัสสปापियสิกา คือ ระงับโดยลงโทษผู้ทำผิด ตามอาบัติที่พิจารณาได้ความนั้น

๓) อาปัตตาทิกรณ์ ระงับด้วยสัมมุขาวินัย ปฎิญาตกรณะ และ คิณวัตตารกะ คือ อาปัตตาทิกรณ์หรือกิริยาที่ต้องอาบัติหรือถูกปรับอาบัตินั้นให้ระงับด้วย (๑) สัมมุขาวินัย

^{๕๕} วิ.จ. (ไทย) ๖/๒๑๕/๓๓๑.

^{๕๖} วิ.จ. (ไทย) ๖/๒๓๖/๓๕๖.

คือในที่พร้อมหน้า (๒) ปฏิญญาตมณะ คือปรับอาบัติตามคำรับสารภาพของผู้ถูกโทษหรือผู้ต้องอาบัติ (๓) ตมณัตถการกะ คือ ระวังโดยประณีประนอม

๔) กิจจาธิกรณ์ ระวังด้วยสัมมุขาวินัย คือ กิจอันจะพึงทำด้วยประมุขสงฆ์นั้น ให้ระวังด้วยสัมมุขาวินัย คือ ระวังในที่พร้อมหน้า

โดยสรุปแล้วสัมมุขาวินัยนั้นเป็นอธิกรณสมณะระวังได้ทุกอย่าง ส่วนสติวินัย อมูพหวินัยและตสสปาปิยสิกขานั้นระวังได้ในอาปัตตาทิกรณ์ และเขยอชยสิกขานั้นระวังได้ เฉพาะวิวาทาธิกรณ์เท่านั้น ^{๔๓}

การปรับอาบัติหรือโทษที่ภิกษุพึงได้รับเมื่อละเมิดพระวินัย มีดังนี้

๑) อาบัติปาราชิกมีโทษหนัก ทำให้ผู้ล่วงละเมิดขาดจากความเป็นภิกษุ

๒) อาบัติสังฆาติเสสมีโทษปานกลาง ผู้ล่วงละเมิดต้องอยู่กรรมหรือประพฤติวัตรอย่างหนึ่งจึงจะพ้นจากอาบัตินี้

๓) ส่วนอาบัติ ๕ กองที่เหลือ คือ (๑) ฤตัจฉัย (๒) ปาจิตตีย์ (๓) ปาฏิเทสนียะ (๔) ทุกกฏ (๕) ทุพภาสิต นั้นมีโทษเบา ผู้ล่วงละเมิดต้องประกาศสารภาพผิดต่อหน้าภิกษุด้วยกัน เรียกว่า ปลงอาบัติจึงจะพ้นจากอาบัติเหล่านี้

สิกขาบทที่มาในพระปาติโมกข์นั้น ปรับอาบัติแก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิดไว้ครบทุกอาบัติ คือ ระบุอาบัติโดยตรง ๔ กอง ได้แก่ ปาราชิก สังฆาติเสส ปาจิตตีย์ (ทั้งที่เป็นนิสัคคิยปาจิตตีย์และสุทธริกปาจิตตีย์ และปาฏิเทสนียะ) มีอาบัติที่ไม่ได้ระบุไว้โดยตรงอีก ๓ กอง ได้แก่ ฤตัจฉัย ทุกกฏ ทุพภาสิต ^{๔๔}

อย่างไรก็ตาม การล่วงละเมิดพระวินัยหรือสิกขาบทนั้นหากมีเหตุใดเหตุหนึ่งเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น เป็นเหตุที่ไม่ถือว่าเป็นอาบัติแล้ว ก็เป็นข้ออนาปัตติวารหรือข้อยกเว้นที่ถือว่าไม่ต้องอาบัติหรือต้องอาบัติแต่ไม่ต้องรับโทษ โดยจะมีปรากฏอยู่ในอนาปัตติวารท้ายสิกขาบทนั้นๆ แต่เฉพาะพระภิกษุที่เป็นต้นบัญญัติแล้วแม้เป็นอาบัตินี้ไม่ต้องรับโทษ

^{๔๓} สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, วินัยมุขเล่ม ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒๑๖.

^{๔๔} วิ.มหา. (ไทย) ๑/[๘], บทนา.

อนาปัตติวาร (ข้อยกเว้น)

ภิกษุต่อไปนี้ไม่ต้องอาบัติ คือ

- ๑) ภิกษุไม่รู้สึกตัว
- ๒) ภิกษุไม่ยินดี
- ๓) ภิกษุวิกลจริต
- ๔) ภิกษุมิจิตฟุ้งซ่าน
- ๕) ภิกษุผู้กระต๊อบกระต๋ายเพราะเวทนา
- ๖) ภิกษุดันบัญญัติ^{๔๕}

ความผิดในทางพุทธศาสนาตามพุทธบัญญัติจากพระไตรปิฎก แบ่งเป็น ๗ ประเภทต่อไปนี้

๑) ปาราชิก ๔ สิกขาบท (ความผิดขั้นขาดจากพระทันที) “ปาราชิก” แปลว่า ฟ่าย เป็นชื่ออาบัติหนักที่เรียกว่า ครุกาบัติ ผู้ล่วงละเมิดต้องขาดจากความเป็นพระภิกษุทันที

๒) สังฆาทิเสส ๑๓ สิกขาบท (ความผิดขั้นฝักใจเสียใหม่ด้วยการอยู่ปริวาสกรรม)

“สังฆาทิเสส” แปลว่า เกี่ยวข้องกับสงฆ์ตั้งแต่เบื้องต้นถึงที่สุด เป็นชื่ออาบัติหนักที่แก้ไขได้ โดยการอยู่กรรมแยกตัวออกจากสงฆ์ตามจำนวนวันที่กำหนด เมื่อครบกำหนดแล้ว ต้องมีสงฆ์รับรองเรียกเข้าห่มุ พระภิกษุเมื่อล่วงละเมิดแล้วต้องแจ้งแก่สงฆ์ สงฆ์จะกำหนดจำนวนวันที่พระภิกษุนั้นต้องแยกไปอยู่ประพฤติปฏิบัติภายในบริเวณ เรียกว่า การอยู่ปริวาสกรรม เมื่ออยู่ครบแล้ว จักอยู่ต่ออีก ๖ ราตรี แล้วจึงแจ้งขอกลับเข้าห่มุสงฆ์ คณะสงฆ์ตั้งแต่ ๒๐ รูปขึ้นไปสวดรับการกลับเข้าห่มุแล้ว จึงจะถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

๓) อนินยต ๒ สิกขาบท (ความผิดอันโทษยังไม่แน่นอน ต้องสอบสวน) “อนินยต” แปลว่า ไม่แน่นอน ไม่ได้เป็นชื่อของอาบัติ เป็นเรื่องการวินิจฉัยโดยเชื่อผู้รู้เห็น และการยอมรับของผู้ผิดว่าเป็นอาบัติข้อใด พระวินัยธรจึงจะวินิจฉัย

๔) นิสสัคิยปาจิตตีย์ ๓๐ สิกขาบท (ความผิดขั้นสำนึกเสียใจ และรับปากว่าจะไม่ทำอีก) “นิสสัคิย” แปลว่า ขว้างไป “ปาจิตตีย์” แปลว่า การทำ(กุศล) ให้ตกไป เป็นอาบัติเบา เรียกว่า ลหุกาบัติ เมื่อพระภิกษุต้องอาบัตินี้แล้ว ต้องสละสิ่งที่เป็นเหตุที่ทำให้ต้องอาบัตินั้น จึงจะปลงอาบัติตก

^{๔๕} วิ.มทา. (ไทย) ๑/๖๖/๕๓.

๕) ปาจิตตีย์ ๕๒ สิกขาบท (ความผิดขั้นสำนึกเสียใจ และรับปากว่าจะไม่ทำ
 อีก) ปาจิตตีย์ เป็นอาบัติเบา เมื่อพระภิกษุล่วงละเมิดแล้ว ต้องแสดงอาบัติบอกความล่วง
 ละเมิดนั้นกับภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง

๖) ปาฏิเทสนียะ ๔ สิกขาบท (ความผิดขั้นสำนึกเสียใจ และรับปากว่าจะไม่ทำ
 อีก) “ปาฏิเทสนียะ” แปลว่า ฟังแสดงคืน จัดเป็นอาบัติเบา เมื่อพระภิกษุล่วงละเมิดแล้ว
 ต้องแสดงอาบัติกับพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง

๗) เสขียวัตร ๓๕ สิกขาบท (ข้ออันควรปฏิบัติของภิกษุ) “เสขียวัตร” แปลว่า
 ข้อประพฤติปฏิบัติ มารยาทที่บรรพชิตพึงฝึกฝน เป็นอาบัติเบา เรียกว่า ทุกกฏ พระภิกษุ
 เมื่อล่วงละเมิดแล้ว เรียกว่าต้องอาบัติทุกกฏ คือ เป็นการกระทำไม่ดี ต้องแสดงอาบัติกับ
 พระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง

๒.๓.๒ ขั้นตอนในการดำเนินคดีอาญาทางโลก

การดำเนินคดีในทางโลกหรือทางราชอาณาจักรจะเริ่มคดีได้สองทางคือ ในกรณี
 ความผิดซึ่งหน้าเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะจับกุมตัวผู้กระทำความผิดมา
 ทำการสอบสวนและส่งเรื่องต่อไปยังพนักงานอัยการเพื่อให้อัยการทำสำนวนและส่งตัว
 ผู้ต้องหาซึ่งจะกลายเป็นจำเลยในทันทีในชั้นอัยการ โดยอัยการจะส่งตัวจำเลยและสำนวนต่อ
 ศาลเพื่อเริ่มคดีในศาลต่อไป

ในระหว่างดำเนินการในทุกขั้นตอนตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวน ชั้นอัยการ
 กระทั่งถึงชั้นศาล ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการประกันตัวออกมาเพื่อต่อสู้คดีได้
 จนกว่าคดีจะถึงที่สุด การพิจารณาคดีในศาลเองก็มีถึง ๓ ศาล คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์
 และศาลฎีกา คดีอาจถึงที่สุดในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง แต่ไม่เกินไปกว่าชั้นฎีกา เพราะถือ
 ว่าเป็นโอกาสคู่ความอย่างเต็มที่ในการต่อสู้คดีแล้ว

ในความผิดส่วนตัวหรือความผิดอาญาแผ่นดินที่มีให้เห็นขณะกระทำความผิดแต่
 มีผู้มาแจ้งความ ขั้นตอนการดำเนินคดีต้องผ่านชั้นพนักงานสอบสวนเพื่อสอบสวนให้ได้
 หลักฐานพอที่จะเอาผิดผู้ต้องหาให้ได้ว่า น่าจะกระทำความผิดดังกล่าวจริง จากนั้นพนักงาน
 สอบสวนก็จะนำผู้ต้องหาพร้อมพยานหลักฐานส่งต่อไปยังพนักงานอัยการ เพื่อส่งตัวจำเลย
 และสำนวนต่อศาลเพื่อดำเนินคดีต่อไป

ในการดำเนินคดีนั้นไม่ว่าจะเป็นความผิดซึ่งหน้าหรือมีผู้แจ้งความก็ตาม พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่มีอำนาจทำการพิพากษาลงโทษจำเลย การพิพากษาลงโทษจะเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการดำเนินคดีในศาล และอยู่ในดุลยพินิจของศาลหลังจากทำการพิจารณาคดีในศาลแล้วเท่านั้น

ระหว่างที่ผู้ต้องหาอยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวน หรือจำเลยอยู่ในอำนาจของพนักงานอัยการหรือศาล กฎหมายรัฐธรรมนูญให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดที่แสดงว่าจำเลยได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อจำเลยเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้^{๕๐}

นอกจากนี้กฎหมายอาญากำหนดไว้ด้วยว่า บุคคลที่จะต้องรับผิดชอบในทางอาญานั้น จะต้องกระทำความผิดโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายนั้นๆ บัญญัติให้ต้องรับผิดชอบเมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิดชอบแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา

การกระทำโดยเจตนา ได้แก่กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและในขณะที่เดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือย่อมนิ่งเห็นผลของการกระทำนั้น

ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดจะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือย่อมนิ่งเห็นผลของการกระทำนั้นไม่ได้

การกระทำโดยประมาท ได้แก่กระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัย และพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่^{๕๑}

ในกรณีผู้กระทำความผิดโดยไม่รู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้เพราะมีจิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือน ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น^{๕๒}

^{๕๐} ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา, เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๔๗ ก วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐
หน้า ๑๐.

^{๕๑} นำแท้ มีบุญสร้าง, ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับทันสมัย, (กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๔๗.

^{๕๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๕.

เมื่อการดำเนินคดีอาญาสิ้นสุดลง คำพิพากษาจะเป็นตัวตัดสินว่าผู้ต้องหาที่ตกเป็นจำเลยในระหว่างการดำเนินคดีมีความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหา ศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยตามความผิดที่ได้กระทำ ซึ่งโทษทางอาญา มี ๕ สถาน เรียงลำดับจากปริมาณความหนักเบาของโทษ โดยเรียงลำดับจากโทษหนักที่สุดคือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน^{๕๓}

วิธีการในการลงโทษนั้น แบ่งได้ดังนี้คือ

๑) โทษประหารชีวิต กฎหมายให้ดำเนินการด้วยวิธีฉีดยาหรือสารพิษให้ตาย โดยมีหลักเกณฑ์และวิธีการตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา^{๕๔}

๒) โทษจำคุก บรรดาความผิดที่กฎหมายกำหนดให้ลงโทษทั้งจำคุกและปรับนั้น ถ้าศาลเห็นสมควรจะลงแต่โทษจำคุกก็ได้^{๕๕}

๓) โทษกักขัง ให้กักตัวไว้ในสถานที่กักขังซึ่งกำหนดไว้อันมิใช่เรือนจำ สถานีดำรวจ หรือสถานที่ควบคุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน (ที่อยู่อาศัยของจำเลย หรือของผู้อื่นที่ยินยอมรับจำเลยไว้ หรือสถานที่อื่นที่อาจกักขังได้ เพื่อความเหมาะสมกับประเภทหรือสภาพของผู้ถูกกักขังก็ได้) ถ้าในระหว่างถูกกักขังได้ฝ่าฝืนระเบียบ ข้อบังคับ หรือวินัยของสถานที่กักขัง หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด หรือต้องคำพิพากษาใหม่ให้ลงโทษจำคุก ศาลอาจเปลี่ยนโทษกักขังเป็นโทษจำคุกก็ได้^{๕๖}

๔) โทษปรับ ต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาต่อศาล^{๕๗}

๕) โทษริบทรัพย์สิน ศาลจะมีอำนาจริบตามกฎหมายที่บัญญัติไว้เฉพาะหน้า และทรัพย์ที่ใช้ในการกระทำความผิด รวมถึงทรัพย์ที่ได้มาจากการกระทำความผิด เว้นแต่เป็นทรัพย์ของผู้ที่มีได้รู้เห็นในการกระทำความผิด^{๕๘}

^{๕๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕

^{๕๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖.

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖.

^{๕๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘-๓๐.

^{๕๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐.

^{๕๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕.

การกระทำความผิดในคดีอาญา สามารถยุติลงได้ เมื่อปรากฏว่า

๑) คดีดังกล่าวมีโทษปรับสถานเดียว เมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมเสียค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดนั้นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนศาลพิพากษา

๒) ความผิดในคดีดังกล่าวที่เป็นลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษหรือคดีอื่นที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท เมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่พนักงานสอบสวนได้เปรียบเทียบปรับแล้ว^{๕๕}

๓) ในคดีความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ หรือคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ซึ่งเกิดในกรุงเทพฯ เมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่นายตำรวจประจำท้องที่ตั้งแต่ตำแหน่งสารวัตรขึ้นไป หรือนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรผู้ทำการในตำแหน่งนั้นๆ ได้เปรียบเทียบปรับแล้ว^{๖๐}

ในขณะเดียวกันหากพิพากษาแล้วว่าจำเลยไม่มีความผิดศาลต้องปล่อยตัวจำเลยโดยคำพิพากษาว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ไม่เคยกระทำความผิดดังที่ถูกกล่าวหามาก่อน

ผู้วิจัยเห็นว่าเมื่อวิเคราะห์ถึงการดำเนินคดีทางธรรมและทางโลกแล้วพบว่าการระงับคดีมีลักษณะคล้ายกันและต่างกัน ดังนี้

(๑) การระงับคดีมีลักษณะคล้ายกัน

ขั้นตอนที่กระทำ คือ นำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษเหมือนกัน และโทษหนักที่สุดในทางธรรมและทางโลกคือทำให้สถานะที่เป็นอยู่ต้องสิ้นสุดลงและไม่มีโอกาสกลับมาสู่สถานะเดิมอีกต่อไป ซึ่งโทษทางธรรมคือ ปาราชิก ทำให้พระสงฆ์ที่กระทำผิดต้องสิ้นสุดความเป็นสงฆ์ในพุทธศาสนาและไม่มีโอกาสกลับเข้ามาอุปสมบทในพุทธศาสนาอีกตลอดชีวิต และในทางโลกคือโทษประหารชีวิต ซึ่งทำให้ขาดจากความเป็นมนุษย์ในทันที สำหรับลักษณะที่มีความเหมือนกันอีกประการหนึ่งคือ เหตุยกเว้นโทษทั้งในทางธรรมและทางโลกต่างยกเว้นโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดที่ไม่รู้สีกตัว เพราะบุคคลดังกล่าวไม่

^{๕๕} ความผิดลหุโทษ คือ ความผิดที่ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในน้ำแท้ มีบุญสร้าง, ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับทันสมัย, (กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๖๗.

^{๖๐} น้ำแท้ มีบุญสร้าง, ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับทันสมัย, หน้า ๓๔-๓๕.

เจตนาที่จะกระทำสิ่งที่ผิด แต่ที่ตกลงไปเพราะความไม่รู้ตัว ไม่สามารถบังคับตนเอง เพราะขาดสติ ซึ่งบุคคลที่มีอาการดังกล่าวมิได้มีจิตใจที่โหดร้าย หรือประสงค์ร้ายต่อใครจริงๆ

(๒) การระงับคดีมีลักษณะต่างกัน

ความต่างกันปรากฏชัดเจนในเรื่องเจตนารมณ์ของการลงโทษ การดำเนินคดีทางธรรมนั้น ให้โอกาสพระสงฆ์ผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสกลับตัว และมีโอกาสชำระล้างมลทินที่เกิดแก่ใจของผู้กระทำความผิดดังปรากฏในวิธีระงับอธิกรณ์ต่างๆ การระงับคดีทางโลกด้วยการลงโทษนั้น โทษที่จะลงมุ่งประสงค์ให้ผู้รับโทษจดจำโทษที่ได้รับต่อร่างกายและทรัพย์สินเพราะความผิดที่ตนก่อขึ้น เพื่อจักได้ไม่กระทำความผิดเช่นนั้นอีก

๒.๔ แนวคิดเรื่องการลงโทษทางธรรมและทางโลก

ก) คำว่า “โทษ” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง ความไม่ดี ความชั่ว หรือผลแห่งความผิดที่ต้องรับ ส่วนคำว่า “ลงโทษ” หมายถึง หาคความผิดมีดีมีร้ายมาใส่ การลงโทษโดยทั่วไปจึงมีความหมายในทางลบ ซึ่งบุุคคลทั่วไปจะพยายามหลีกเลี่ยงสิ่งนี้ให้ไกลที่สุด

ตามปกติการลงโทษนั้นเป็นขั้นตอนสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรม ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีและความหมายของการลงโทษไว้หลากหลาย สำหรับการลงโทษทางธรรมหรือตามพระวินัย(ปาติโมกข์) มีจุดประสงค์เพื่อประโยชน์ ๑๐ ประการตามหลักการบัญญัติพระวินัย และตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาซึ่งเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม ที่ว่า ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว แต่การลงโทษในทางราชอาณาจักรนั้นมีจุดประสงค์หลากหลายต่างกันไป ดังนี้

๒.๔.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษทางพุทธศาสนา

ในทางพระพุทธศาสนานั้น ได้จัดแบ่งข้อกำหนดการลงโทษหนักเบาและการระงับความขัดแย้งในหมู่สงฆ์ ด้วยสิกขาบทและวิธีการดำเนินการไว้หลายบทหลายอย่างต่าง ๆ กัน เช่น กรณีที่ภิกษุใดทำความผิดร้ายแรงถึงขั้นแก้ไขไม่ได้ ก็มีสิกขาบทที่ชื่อว่า ปาราชิก สำหรับจัดการลงโทษภิกษุนั้น ให้ต้องขาดจากความเป็นสมณะ สำหรับกรณีที่ภิกษุใดทำความผิดร้ายแรง แต่ยังพอมีการแก้ไขได้ ก็มีสิกขาบท ที่ชื่อว่า สังฆาทิเสส

สำหรับจัดการลงโทษภิกษุ นั้น ให้ประพฤติปฏิบัติคนให้บริสุทธิ์ ทั้งกาย วาจา ใจ เพื่อเป็นการลงโทษตนเอง ซึ่งเรียกว่า ปรีวาส หรือ อยู่กรรม ส่วนในกรณีที่ภิกษุสงฆ์ถกเถียงกันด้วยเรื่องพระธรรมวินัย ก็มีการดำเนินการ หรือ อธิกรณ์ ที่มีชื่อว่า วิวาธาธิกรณ์ สำหรับจัดการระงับการถกเถียงกันนั้นให้สงบลง เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการลงโทษในทางพระพุทธศาสนามีใช้การลงโทษที่กระทำต่อร่างกายหรือจิตใจด้วยความรุนแรง หรือความเจ็บปวด มิใช่การแก้แค้น แต่ในทางกลับกันโทษที่ลงยกเว้นปาราชิก กลับทำให้ผู้กระทำผิดมีความบริสุทธิ์ ทั้งกาย วาจา และจิตใจที่ดีขึ้น ดังปรากฏรายละเอียดของขั้นตอนการดำเนินคดีทางธรรมในการระงับโทษจากอาบัติด้วยวิธีต่างๆ รวมถึงการปรับอาบัติที่ภิกษุพึงได้รับดังปรากฏรายละเอียดตามที่กล่าวมาแล้วในหัวข้อ ๒.๓.๑ หน้า ๒๘-๓๔

๒.๔.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษทางโลก

Nicola Lacey ได้ให้ความหมายของการลงโทษ [Punishment] ไว้อย่างกว้างขวาง ว่า หมายถึง การที่รัฐบังคับให้บุคคลรับเอาผลบางอย่างอันไม่น่าพึงใจ เนื่องจากการกระทำผิดของบุคคลนั้น และได้ให้ความหมายของการลงโทษในทางกฎหมาย [Legal punishment] ในรายละเอียด ไว้ว่า

- ๑) เป็นการวางกฎเกณฑ์โดยสถาบันตามกฎหมายแห่งรัฐ
- ๒) เป็นผลที่ไม่น่าพึงใจ [Unpleasant consequences] ซึ่งบุคคลได้รับ
- ๓) เป็นการกระทำต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลซึ่งถูกตัดสินว่า มีการกระทำขัดต่อกฎหมาย
- ๔) เป็นการโต้ตอบการกระทำผิด เพื่อให้มีผลในการบังคับใช้กฎหมาย มิใช่เป็นเพียงเครื่องมือเพื่อให้มีการชดใช้ค่าเสียหายเท่านั้น^{๖๐}

Edwin Sutherland และ Donald Cressey กล่าวว่า ทฤษฎีการลงโทษนั้นสามารถอธิบายได้ทั้งในแง่ของวัฒนธรรม แง่ของสังคมวิทยา และแง่ของจิตวิเคราะห์ดังนี้

^{๖๐} ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธ์, ๒๕๔๐, น.๑ อ้างถึงใน อุทัย นิลโกสิย์, “กระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ไทย”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔, หน้า ๑๗.

๑) ในแง่ของวัฒนธรรม ได้แก่ ทฤษฎีความสอดคล้องทางด้านวัฒนธรรม [Cultural Consistency] กล่าวคือ วิธีการและความรุนแรงในการลงโทษขึ้นอยู่กับพัฒนาการของวัฒนธรรมในช่วงเวลานั้นๆ เมื่อสังคมเห็นว่าสมาชิกยำเกรงต่อความเจ็บปวดทางกายภาพ ก็จะนำการลงโทษเนื้อตัวร่างกายมาใช้ เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปโดยให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีและความเสมอภาคส่วนบุคคล การพัฒนารูปแบบของการพิจารณาพิพากษาก็เกิดขึ้น เช่นเดียวกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด เกิดขึ้นเมื่อสังคมให้ความสำคัญกับการรักษาฟื้นฟูคนไข้

ทฤษฎีสอดคล้องทางวัฒนธรรมเห็นว่า วัฒนธรรมปัจจุบันให้ความสำคัญกับเสรีภาพส่วนบุคคลเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น จึงถือว่าการจำคุกเป็นรูปแบบการลงโทษที่รุนแรง เพราะเป็นการตัดเสรีภาพของบุคคลนั้น

๒) ในแง่สังคมวิทยา ได้แก่ทฤษฎีโครงสร้างทางสังคม [Social Structure Theory] เห็นว่าการลงโทษมีความเกี่ยวข้องกันกับลักษณะโครงสร้างทางสังคมของชุมชนนั้น เช่น สังคมเดิมที่เน้นความสำคัญของแรงงาน การลงโทษจะไม่รุนแรง เพราะต้องการนำแรงงานจากนักโทษไปใช้หากสังคมนั้นมีแรงงานเพียงพอ โทษจะรุนแรงมากขึ้นหรือถึงขั้นประหารชีวิต

๓) ในแง่ของทฤษฎีจิตวิเคราะห์ [Psychoanalytical Theory] ได้แก่ ทฤษฎีผลกระทบความผิดแก่ผู้อื่น [Scapegoat Theory] หรือทฤษฎีแพะรับบาป ซึ่ง Sigmund Freud อธิบายว่า มนุษย์มีพฤติกรรมก้าวร้าวและเห็นแก่ตัวเป็นปกตินิสัย การก่ออาชญากรรมเป็นพฤติกรรมอันเนื่องมาจากสัญชาตญาณก้าวร้าวดั้งเดิมของแต่ละคน ดังนั้น การใช้กระบวนการใดๆ ลงโทษผู้กระทำผิดย่อมเป็นการแสดงออกซึ่งสภาวะจิตที่มุ่งประทุษร้ายอาชญากรอย่างรุนแรงและอย่างฉับพลัน เพื่อสนองตอบต่อความโกรธแค้นหรือก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่สังคม เพราะฉะนั้นการลงโทษตามทฤษฎีนี้จึงมุ่งให้เกิดความเสียหายต่อผู้กระทำ มากกว่าการแก้ไขพฤติกรรม^{๖๒}

Kari Meminger กล่าวว่า “ การที่สังคมมีความกระตือรือร้นที่จะลงโทษผู้กระทำผิด แท้จริงแล้วก็คือ การแสดงออกซึ่งสัญชาตญาณก้าวร้าวดั้งเดิมของมนุษย์”

^{๖๒} อุทัย นิลโกสิย์, “กระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ไทย”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔, หน้า ๑๘.

Marchese de Baccaria[1738-1794] เป็นผู้ริเริ่มความเชื่อในหลักเจตจำนง [Free Will] เชื่อว่ามนุษย์เป็นผู้มีเหตุผลในการมุ่งแสวงหา เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์สูงสุดทางด้านวัตถุ และในการตัดสินใจเลือกกระทำการ หรืองดเว้นการกระทำใดๆ มนุษย์จะพิจารณาทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่อย่างมีเหตุมีผล **Marchese de Baccaria** มีความเชื่อว่าหากจะป้องกันไม่ให้มนุษย์กระทำความผิดกฎหมาย บทลงโทษของกฎหมายต้องมีลักษณะที่รุนแรงแน่นอน และรวดเร็ว เพื่อทำให้มนุษย์เชื่อหรือมองเห็นว่าผลเสียที่จะได้รับจากการทำผิดมีมากกว่าผลประโยชน์ ซึ่งจะส่งผลทำให้มนุษย์เลือกที่จะงดเว้นไม่กระทำความผิดได้

ทฤษฎีกระบวนการยุติธรรม และทฤษฎีการควบคุมอาชญากร เชื่อว่าการที่เจ้าหน้าที่รัฐไม่สามารถควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมหรือจับกุมอาชญากรมาลงโทษตามกฎหมายได้นั้นก่อให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม และเสรีภาพของประชาชนผู้สุจริตซึ่งถูกคุกคามจากภัยอาชญากรรม สำหรับผู้ถูกจับกุมก็จะต้องเป็นผู้กระทำผิดจริง การดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมจะต้องมีความรวดเร็วและเด็ดขาด^{๖๓}

ประธาน วัฒนวานิช (๒๕๒๐,๑๑๕๑) กล่าวไว้ว่า คดีอาญาซึ่งเข้ามาสู่ระบบความยุติธรรม จะดำเนินไปตามขั้นตอนต่างๆ เรียกว่ากระบวนการคัดกรอง [Screening Process] โดยผ่านกระบวนการต่อไปนี้คือ การสืบสวนตามมาด้วยการจับกุม และสอบสวนภายหลังการจับกุม ต่อด้วยการเตรียมคดีเพื่อฟ้องศาล เข้าสู่การพิจารณาคดีและการพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิด รวมถึงอาจปล่อยจำเลยเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีความผิด ขั้นตอนต่างๆจะดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง การคัดกรองคดีจะดำเนินไปตามขั้นตอนต่างๆ หลักการดังกล่าวนี้ มุ่งเน้นไปที่สิทธิของประชาชนเป็นหลัก ซึ่งตรงกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญไทย ฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา๗๕ วรรคที่ ๒บัญญัติไว้ว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด”^{๖๔}

วอลเตอร์ เรคเรสส์ [Recklese ,1961]อธิบายว่าทฤษฎีควบคุมทางสังคม คือบุคคลได้ถูกอิทธิพลของแรงผลักดันหลายประการให้ทำความผิดกฎหมาย แต่ในขณะเดียวกันก็มีแรงที่คอยต่อต้านหรือขัดขวางไม่ให้บุคคลกระทำความผิดกฎหมาย

^{๖๓} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๕.

^{๖๔} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๒๒.

แรงผลักดันให้กระทำผิดกฎหมายประการแรกคือ แรงกดดันทางสังคม [Social Pressures] ได้แก่ สภาพความเป็นอยู่ การขัดแย้งภายในครอบครัว การขาดโอกาสในการประกอบอาชีพสุจริต ประการที่สอง คือ แรงดึงดูดให้กระทำผิดทางสังคม [Social Pulls] ตัวอย่างเช่นการคบเพื่อนไม่ดี และแบบอย่างหรือตัวอย่างไม่ดีจากสื่อมวลชน ประการที่สามคือ แรงผลักดันให้ทำผิดทางชีวภาพ หรือจิตใจ [Biological or Psychological Pushes] ซึ่งมีอยู่ภายในร่างกายของบุคคล เช่น ความไม่พอใจ ความตึงเครียดภายในจิตใจ ความก้าวร้าว เป็นต้น

กลุ่มทฤษฎีควบคุมทางสังคม ได้ให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวในการสร้างกลไกควบคุมความประพฤติของบุคคล กลุ่มทฤษฎีนี้ไม่ค่อยเน้นการบังคับใช้กฎหมาย ถือได้ว่าส่วนใหญ่จะแสดงความคิดเห็นไปในทางควบคุมสังคมอย่างไม่เป็นทางการ

สำนักคิดสองสำนักใหญ่ๆ คือ สำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม [Classical School of Criminology] และสำนักปฏิฐานนิยม [Positive School of Criminology] มีความเห็นต่างกัน ดังนี้

สำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม [Classical School of Criminology] มีความเห็นเกี่ยวกับการควบคุมสังคมโดยใช้ระเบียบกฎหมาย ข้อบังคับ ในการบังคับให้คนปฏิบัติตาม เพื่อมิให้สมาชิกในสังคมละเมิดบรรทัดฐานทางสังคม เนื่องจากมีความเชื่อว่ามนุษย์มีเจตจำนงเสรี [Free View] ที่จะคิดถึงผลได้ผลเสียจากการประกอบอาชญากรรม กฎหมายจึงต้องกำหนดบทลงโทษที่แน่นอน รวดเร็วและมีโทษที่เหมาะสมกับความผิดที่เขาทำ จึงจะควบคุมอาชญากรรมได้

สำนักปฏิฐานนิยม [Positive School of Criminology] ให้ความสำคัญแก่พฤติกรรม ๒ ประการคือ

๑) พฤติกรรมของมนุษย์ มีสาเหตุมาจากแรงกดดันหรือปัจจัยที่อยู่เหนือการควบคุมของมนุษย์

๒) ปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมอาชญากรรม มาจากการถูกกดดันหรือหล่อหลอมให้ทำผิด การควบคุมทางสังคมจึงมุ่งเน้นไปที่การสร้างจิตสำนึกโดยการขัดเกลลาอบรมเลี้ยงดู หล่อหลอมทางสังคม เพราะการขัดเกลลาจะทำให้เขายับยั้งได้ด้วยจิตสำนึกมิได้มุ่งเน้นไปที่กฎหมายหรือข้อบังคับอื่นแต่มุ่งเน้นไปที่การฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำผิด

จากแนวคิดต่างๆ ดังกล่าวแล้วสามารถแบ่งออกได้เป็นสองแนวทางใหญ่ๆคือ การใช้มาตรการควบคุมอย่างเป็นทางการ [Fomal Control] โดยใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือ และการควบคุมอย่างไม่เป็นทางการ [Infomal Control] โดยอาศัยการปลูกฝังจิตสำนึกสร้างความรับผิดชอบให้แก่คนในสังคม เป็นต้น

นักปราชญ์ในทางกฎหมายให้เหตุผลสำคัญในการลงอาญาแก่ผู้กระทำผิดไว้ ๒ ประการคือ ๑) เพื่อชดใช้ความเสียหายให้แก่สาธารณชน ๒) เพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำผิดเกิดขึ้น โดยทำโทษให้เป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่น และเพื่อแก้แค้นของผู้ร่ำมิให้กระทำผิดอีก

ประการที่ ๑) ที่ว่าเพื่อชดใช้ความเสียหายให้แก่สาธารณชนนี้ เป็นการแก้แค้นให้แก่สาธารณชนในการที่มีผู้มาทำให้เสียหาย เรียกว่า ระวังแค้นเพื่อจะไม่ให้มีความตื่นเต็นในประเทศ

ประการที่ ๒) เพื่อป้องกันการกระทำผิดมิให้เกิดขึ้น การลงโทษตามกฎหมายอาญาเป็นเครื่องมือที่จะทำให้นักกลัวไม่กล้าทำผิด เพราะเป็นห่วงต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ทรัพย์สินสมบัติ การลงโทษจึงมีผลอย่างยิ่งสำหรับป้องกันบุคคลที่คิดเห็นแต่ประโยชน์ส่วนของตน รู้เท่าถึงอาชญามิให้กระทำผิด^{๖๕}

โดยสรุปแล้วนักวิชาการแบ่งหลักการวิชาอาชญาวิทยาและกระบวนการยุติธรรมในเรื่องการลงโทษ ดังนี้

๑) สัญญาประชาคมและความจำเป็นในการลงโทษ

กฎหมายเป็นสภาวะเงื่อนไขของมนุษย์ที่เป็นอิสระมารวมกันเพื่อสร้างสังคมขึ้น การรวบรวมเสรีภาพของมนุษย์ที่ได้เสียสละก่อให้เกิดอำนาจอธิปไตยของประเทศและของผู้บริหารที่ชอบธรรม โดยประชาชนในสังคมต้องเสียสละความเป็นอิสระภาพบางส่วนเพื่อให้ได้มาซึ่งความสงบสุขและความปลอดภัยในสังคม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการลงโทษ เพื่อปกป้องเสรีภาพที่ประชาชนในสังคมได้เสียสละ และเพื่อให้รอดพ้นจากการถูกแย่งชิงไปโดยบุคคลอื่น

^{๖๕} มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ประชุมกฎหมายมหาชนและเอกชน ของ ปรีดี พนมยงค์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๑๐๕-๑๑๑ .

๒) วัตถุประสงค์ของการลงโทษ

เพื่อป้องกันไม่ให้อาชญากรรมเกิดขึ้น และเพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลอื่นประกอบ
อาชญากรรมที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว ต้องไม่ใช่เป็นการทรมาน

๓) สัดส่วนการลงโทษ

การป้องกันไม่ให้บุคคลกระทำความผิดต้องมีบทกำหนดโทษที่มีความรุนแรง เป็น
สัดส่วนมากกว่าสิ่งชั่วร้ายให้บุคคลกระทำความผิด

๔) ความรุนแรงในการลงโทษ

ความรุนแรงของโทษ ต้องมีมากกว่าผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดจะพึงได้รับ
จากอาชญากรรมที่ตนก่อขึ้น แต่โทษที่เหมาะสมต้องไม่ใช่การทรมานหรือโทษที่โหดร้าย
โทษประหารชีวิตมีความรุนแรงมากที่สุด เพราะผู้กระทำความผิดหมดโอกาสที่จะพัฒนา
ตนเอง

๕) ความรวดเร็วในการลงโทษ

การลงโทษที่รวดเร็วและเป็นเวลาใกล้เคียงกับการกระทำความผิด จะเป็นการลงโทษ
ที่เหมาะสมและมีประโยชน์มากที่สุด โดยมีหลักว่าการที่บุคคลทั่วไปทราบว่ามีเมื่อกระทำความผิด
แล้วก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษได้

๖) ความแน่นอนในการลงโทษ

การจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษ จะทำให้ผู้อื่นเกิดความเกรงกลัวและไม่กล้า
กระทำความผิด

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษทางธรรมและทางโลก พบว่ามีความ
เหมือนกันในส่วนที่ต้องการระงับข้อพิพาทมิให้ขยายใหญ่โตขึ้น ในทางธรรมนั้น ผู้บัญญัติ
วิธีการลงโทษคือพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ได้ทรงบัญญัติการลงโทษ เพื่อระงับ
เหตุการณ์ไม่สงบที่เกิดขึ้นและเพื่อป้องกันมิให้เกิดความแตกแยกในหมู่สงฆ์สำหรับโทษที่ลง
นั้นก็เพื่อให้สงฆ์ได้มีโอกาสพัฒนาตนให้มีความบริสุทธิ์บริบูรณ์ สามารถตั้งอยู่ในเพศ
พรหมจรรย์เพื่อเป็นที่พึ่งให้แก่ชาวโลกได้ ดังปรากฏรายละเอียดในการปรับอาบัติข้อต่างๆ
แต่ทางโลกนั้น ทั้งนักวิชาการและนักคิดทางโลก ต่างก็มีแนวคิดในการลงโทษเพื่อต้องการ
ระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในสังคม

ส่วนความต่างกันระหว่างทางธรรมและทางโลกคือ แนวคิดทางธรรมต้องการให้สงฆ์มีความบริสุทธิ์บริบูรณ์ตั้งอยู่ในเพศพรหมจรรย์เป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นที่ยกย่องให้แก่ชาวโลกได้ ในขณะที่แนวคิดทางโลกจะมีลักษณะที่ต้องการตอบโต้ผู้กระทำผิดด้วยความรุนแรง เพราะหลายกลุ่มมีความเห็นว่าการลงโทษจำคุก กักขัง และริบทรัพย์สินฯลฯ กับมนุษย์ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว เห็นแก่ตัวเป็นนิสัย ไม่ได้ทำให้ผู้กระทำผิดเกิดสำนึกที่จะปรับปรุงตัว ในทำนองกลับกันอาจทำให้ผู้ที่เคยกระทำความผิดอยากทำความผิดที่รุนแรงมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งแนวคิดในเรื่องการลงโทษนั้น มีผู้ให้ความเห็นไว้หลายประการที่เหมือนและแตกต่างกัน

ด้วยเหตุที่กฎหมายทางโลกถูกบัญญัติขึ้นจากแนวคิดของบุคคลที่ยังมีกิเลส ทำให้เกิดปัญหาตามมา โดยเฉพาะเมื่อนำมาบังคับใช้กับพระสงฆ์ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากเนื้อหาของกฎหมายได้ทำร้ายพระสงฆ์ผู้บริสุทธิ์มาแล้วและการบังคับใช้กฎหมายบางฉบับได้ก่อให้เกิดอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และสถานะความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ไทย ซึ่งจะได้ศึกษาในบทต่อไป

บทที่ ๓

ปัญหาที่พระภิกษุได้รับผลกระทบจากเนื้อหา

และการใช้กฎหมายบางฉบับ

๓.๑ บทนำ

ปัญหาที่พระภิกษุได้รับจากเนื้อหาและการใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ในที่นี้คือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๕ ให้อำนาจพนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้ภิกษุที่ต้องหาว่ากระทำความผิดให้สละสมณเพศโดยที่ยังไม่มีการสอบสวนดำเนินคดี ซึ่งเนื้อหาของกฎหมายดังกล่าวขัดต่อพระวินัยและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ รวมถึงพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๕๔๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งมีการบังคับใช้ที่ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของพระภิกษุ ขัดขวางต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และปิดกั้นข่าวบุญของพุทธศาสนิกชน ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ถูกนำมาศึกษา และหาแนวทางแก้ไข ดังนี้

๓.๒ ปัญหาที่พระภิกษุได้รับผลกระทบจากเนื้อหาและการใช้กฎหมายบางฉบับ

๓.๒.๑ ผลกระทบที่พระภิกษุได้รับจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๕ บัญญัติไว้ว่า มาตรา ๒๕ พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยตัวชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่

เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุมหรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้^๑

เนื้อหาในบทบัญญัติของกฎหมายมีองค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญในการศึกษา คือ

(๑) พระภิกษุถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา และเกิดเหตุการณ์ข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้ตามมาคือ

๑.๑ เมื่อพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้ปล่อยตัวชั่วคราวและเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม

๑.๒ เมื่อพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยตัวชั่วคราวและเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม

๑.๓ พนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม

๑.๔ พระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง

(๒) เมื่อเกิดเหตุการณ์ข้างต้นให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศได้

จากสาระสำคัญในการศึกษานี้ มีประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบอยู่ ๓ ข้อ คือ องค์ประกอบข้อ (๑) พระภิกษุถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เหตุการณ์ในข้อ ๑.๓ พนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม และองค์ประกอบข้อ (๒) ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น คำว่า “ผู้ต้องหา” หมายถึงบุคคลที่ถูกหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล^๒

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ, หนังสือคู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๒๖.

แต่จากประเด็นทั้ง ๓ ที่ยกมากล่าวแล้วนั้น ยังไม่ปรากฏว่า พระภิกษุผู้ต้องหา ถูกฟ้องศาล ยังไม่มีการดำเนินคดีตามกระบวนการวิธีพิจารณาคดี ทั้งจากศาลสงฆ์ และศาลทาง ราชอาณาจักร ยังไม่มีคำพิพากษาเด็ดขาดจากทั้ง ๒ ศาลดังกล่าวว่า ท่านกระทำความผิดจริง ตามที่ถูกกล่าวหา จึงต้องถือว่าท่านยังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ การที่พนักงานสอบสวนมีอำนาจ จัดการให้ท่านสละสมณเพศ ก็เท่ากับว่าพนักงานสอบสวนเป็นผู้ตัดสินใจเองว่าท่านเป็นผู้มี ความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหา ซึ่งนับว่าเป็นการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง และไร้ความยุติธรรม ดังนั้น การให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนจัดการให้พระภิกษุซึ่งเป็นเพียงผู้ถูกกล่าวหาต้อง สละสมณเพศ จึงเป็นการลงโทษท่านโดยการปฏิบัติไม่ถูกต้อง และไร้ความยุติธรรมเลย อีกทั้งยังขัดต่อการพิจารณาคดีทั้งทางศาสนจักรและราชอาณาจักรอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๘ มี ข้อบกพร่องจำเป็นต้องมีการแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาในบทบัญญัติให้ถูกต้องเหมาะสมอย่าง รีบด่วน เพื่อความบริสุทธิ์ยุติธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และเพื่อธรรมาภิบาลพระพุทธศาสนาใน ฐานะที่เป็นหนึ่งในสถาบันสำคัญของชาติให้ยืนยาวต่อไป

การเกิดขึ้นของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๘ เนื่องมาจาก คดีพระพิมลธรรม(อัสภมมหาเถร) ท่านถูกจับในข้อหาว่า ได้กระทำความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ เพราะมีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ โดยที่ยังไม่มีหลักฐานยืนยันว่าท่านทำผิดจริง เป็น แต่เพียงสงสัยเท่านั้น ตามธรรมเนียมเมื่อมีเหตุให้สงสัย พนักงานสอบสวนก็ต้องเชิญตัว ผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดไปสอบสวน พร้อมทั้งดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อ ยืนยันการกระทำความผิดของผู้ต้องหาให้ได้ หากมีเหตุสงสัยว่าผู้ต้องหาไม่ผิดต้องปล่อยตัว ไป สำหรับเรื่องที่เกิดกับพระพิมลธรรมนั้น เมื่อท่านตกเป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา ท่านได้ขอต่อสู้คดีในภาวะแห่งความเป็นพระภิกษุ แต่ทางพนักงานสอบสวนไม่อนุญาตและ ได้ดำเนินการให้ท่านลาสิกขา เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อ ปี ๒๕๐๓

เพื่อให้การใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนเป็นการใช้อำนาจโดยชอบ ทางมหา เถรสมาคมจึงได้บัญญัติพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๘ ขึ้นมารองรับการ กระทำของพนักงานสอบสวน

^๒ น้าแท้ มีบุญสร้าง, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับทันสมัย, (กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑.

ภายหลังจากการบัญญัติพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๕ แล้ว กฎหมายดังกล่าว ได้เคยถูกนำมาใช้ลงโทษพระสงฆ์ผู้บริสุทธิ์ให้ต้องสละสมณเพศหลายราย ปฏิบัติการอย่างไร้ความเป็นธรรมที่เกิดขึ้นแล้วนั้น นอกจากจะเป็นการตัดหนทางแห่งการบำเพ็ญบารมีของผู้ถูกลงโทษโดยตรงแล้ว ยังเป็นเหตุให้เหล่าพุทธศาสนิกโดยทั่วไปเกิดความรู้สึกเสื่อมศรัทธาในคณะสงฆ์และเลยไปถึงพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาแห่งเหตุผล และปัญญาเพียงศาสนาเดียวในโลกไปโดยปริยายอีกด้วย อย่างไรก็ตามผู้วิจัยขอนำคดีที่เกิดขึ้นแล้วในอดีตเพื่อมาเป็นกรณีศึกษา ดังนี้

คดีพระราชบัญญัติโกศล (เจ้าคุณอุดม)

พระราชบัญญัติโกศล (เจ้าคุณอุดม) ถูกกล่าวหาว่ามีความผิดในการกระทำทุจริตเกี่ยวกับเรื่องเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ระหว่างคดีอยู่ในชั้นสอบสวน ปราบกฏความจริงว่ามีสื่อมวลชนฉบับหนึ่งได้โทรศัพท์ไปขู่ขอเงินจากท่านเป็นจำนวนสองล้านบาท แต่ได้รับการปฏิเสธจากท่าน สื่อมวลชนฉบับนั้นจึงได้นำเสนอข่าวด้วยการปะติดปะต่อเหตุการณ์ และข้อความอันเป็นความเท็จ^๓ ท่านจึงถูกพนักงานสอบสวนใช้อำนาจดำเนินการให้ท่านสละสมณเพศตามมาตรา ๒๕ นี้

๓.๒.๑.๑ เนื้อหาขัดต่อพระวินัย

ตามพระวินัยนั้น ภิกษุจะได้รับโทษให้สละสมณเพศ ต่อเมื่อกระทำความผิดขั้นอุกฤษณ์ ซึ่งโทษดังกล่าว คือ ปาราชิก^๔ ๔ สิกขาบท

ปาราชิก ๔ สิกขาบท ได้แก่

(๑) ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ ว่าด้วยการเสพเมถุนเปรียบเหมือนคนถูกตัดศีรษะ แม้จะนำศีรษะมาต่อเข้ากับร่างก็ไม่อาจมีชีวิตได้

(๒) ปาราชิกสิกขาบทที่ ๒ ว่าด้วยการถือเอาของที่เขาของเขาไม่ได้ให้ ราคาตั้งแต่ ๕ มาสก เปรียบเหมือนใบไม้แก่เหลืองหลุดจากขั้วไม่อาจมีความเขียวสดอีกได้

^๓ ธรรมคืออำนาจ เสรีนิยม ฉบับที่ ๘๗ ประจำวันที่ ๑-๑๔ ธันวาคม ๒๕๓๕ หน้า ๒๘.

^๔ ปาราชิก แปลว่า ผู้พ่ายแพ้ บุคคลผู้ต้องอาบัติปาราชิกต้องสละสมณเพศและไม่ได้รับอนุญาตให้บวชเป็นภิกษุอีก

(๓) ปาราชิกสิกขาบทที่ ๓ ว่าด้วยการพรากกายมนุษย์ คือ ภิกษุมีเจตนาฆ่ามนุษย์ให้ตาย เปรียบเหมือนแผ่นหินหนาที่แตกออกเป็นเสี่ยงๆ ไม่อาจประสานเข้ากันได้อีก

(๔) อวคตอุตตริมนุสสรธรรม(คือธรรมอันยิ่งของมนุษย์) ที่ไม่มีในตน เปรียบเหมือนตาลยอดด้วน ไม่อาจงอกขึ้นมาใหม่ได้^๕

การกระทำความผิดของภิกษุ หากมิใช่ปาราชิก ๔ ข้อนี้แล้วอย่างไรเสียโทษก็ไม่ถึงกับต้องขาดจากความเป็นพระภิกษุ

การบัญญัติปาราชิก ๔ สิกขาบท ดังกล่าวก็เพราะการกระทำความผิดขั้นอุกฤษฏ์ดังกล่าว ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพระศาสนาถึง ๑๐ ประการ^๖ ในขณะที่เดียวกันโทษที่เกิดจากพระวินัยถึงขั้นให้ปาราชิกก็เพื่อรักษาพระพุทธศาสนาให้คงอยู่โดยอาศัยประโยชน์ ๑๐ ประการดังกล่าวเช่นกัน ตัวอย่างเช่น

ปาราชิกสิกขาบทที่ (๑) ว่าด้วยการเสพเมถุน ปฐมเหตุแห่งการบัญญัติสิกขานี้เกิดขึ้น ตั้งแต่พระภิกษุนามว่า สุทิน ได้เสพเมถุนธรรมกับอดีตภริยา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ (๑) ขึ้น เนื่องจากธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงไว้เพื่อคลายความกำหนัด เพื่อความพราก เพื่อความไม่ถึมมั่น เพื่อสํารอกราละ เพื่อสร้างวามเมา เพื่อดับความกระหาย เพื่อถอนความอาลัย เพื่อตัดวิภูฏะ เพื่อความสิ้นตัณหา เพื่อละกาม กำหนดรู้ความสำคัญในกาม กำจัดความกระหายในกาม เพิกถอนความตริภิกในกาม ระงับความกลัดกลุ้มเพราะกาม^๗ พระภิกษุรูปใดฝ่าฝืนต้องขาดจากความเป็นพระภิกษุทันทีและไม่สามารถกลับมาบวชได้อีกตลอดชีวิต

ปาราชิกสิกขาบทที่ (๒) ถือเอาของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ ราคาตั้งแต่ ๕ มาสก ปฐมเหตุแห่งการบัญญัติสิกขานี้เกิดขึ้น ตั้งแต่ที่พระภิกษุนามว่า ธนินยะ ใช้กลวิธีหลอกลวงเอาไปซึ่งไม้ของพระราช^๘ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทที่ (๒) ขึ้นเนื่องจากพุทธศาสนาสอนให้มีจิตเอื้อเพื่อ เสียสละทรงกล่าวถึงอนิสงส์ของการให้ทานอย่างไม่มีประมาณ มิได้สอนให้มีจิตยินดีในการทุจริตคิดแย่งการครอบครองของผู้อื่น การลักทรัพย์

^๕ วิ.มหา. (ไทย) ๑ / [๑๔], หน้าบทนา.

^๖ วิ.มหา. (ไทย) ๑/๓๕/๒๘.

^๗ ดูรายละเอียดใน วิ.มหา. (ไทย) ๑/๓๕/๒๗.

^๘ ดูรายละเอียดใน วิ.มหา. (ไทย) ๑/๘๗/๗๖-๗๘.

ของผู้อื่นมิได้ทำคนที่ยังไม่เลื่อมใสให้เลื่อมใส หรือไม่ทำคนที่เลื่อมใสอยู่แล้วให้เลื่อมใสยิ่งขึ้น แต่กลับจะทำให้คนที่ยังไม่เลื่อมใสให้ไม่เกิดความเลื่อมใส คนที่เลื่อมใสอยู่แล้วบางพวกความเลื่อมใสของเขาก็จะมลายหายสูญไป

ปาราชิกสิกขาบทที่ (๓) ว่าด้วยการปราศกายมนุษย์ ปฐมเหตุแห่งการบัญญัติสิกขานี้เกิดขึ้น ตั้งแต่สมัยที่พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ ภูฏาคารศาลา เขตกรุงเวสาลี ระหว่างที่พระองค์ทรงปลีกตัวออกเพื่อปฏิบัติกรรมฐาน เมื่อพระองค์ทรงออกจากที่ปฏิบัติกรรมฐานพบว่ามิพระภิกษุฆ่าตัวตายหรือใช้ให้คนอื่นฆ่าตนเอง การกระทำดังกล่าวไม่ได้ทำให้คนที่ยังไม่เลื่อมใสเกิดความเลื่อมใสได้^๕ เป็นการกระทำที่ตรงข้ามกับคำสอนในพระพุทธศาสนาที่สอนให้มีจิตเมตตา ทรงสอนให้รู้จักการแผ่เมตตาแก่สัตว์โลกเพื่อยังสันติสุขให้เกิดขึ้นแก่ทั้งมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งหมด ได้แก่ สวรรค์ มาร พรหม เดียรจรรย์เปรต อสุรกายรวมถึงสัตว์นรกทั้งหลาย ทั้งนี้ย่อมแสดงให้เห็นถึงพระมหากรุณาอันยิ่งใหญ่ในการช่วยเหลือสัตว์โลกให้พ้นทุกข์

ปาราชิกสิกขาบทที่ (๔) อวคตฺตริมฺนุสฺสชรรม(คือธรรมอันยิ่งของมนุษย์) ที่ไม่มีในตน ปฐมเหตุแห่งการบัญญัติสิกขานี้เกิดขึ้น ตั้งแต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ ภูฏาคารศาลา เขตกรุงเวสาลี พระภิกษุที่จำพรรษาอยู่ใกล้แม่น้ำวิคคุมทา พวกกันกล่าวอวคตฺตริมฺนุสฺสชรรม(คุณวิเศษที่ไม่มีจริง)ของกันและกันให้คัดค้านฟัง เพื่อหวังลากัดการเพราะเห็นแก่ปากท้อง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงติเตียนภิกษุเหล่านั้นว่าการกระทำดังกล่าวไม่ใช่กิจของสมณะไม่ควรปฏิบัติ^๖ ธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสิ่งที่รู้ได้ด้วยตนเอง หากตั้งใจปฏิบัติ ดังพุทธภาษิตที่ว่า “เอหิภัสสิโก โอปะนะยิโก ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิ” แต่ทั้งนี้มิใช่ว่าเรื่องคุณวิเศษจะไม่มีจริง คุณวิเศษต่างๆ เป็นเรื่องที่มีจริงในพระพุทธศาสนาแต่ไม่ใช่เรื่องที่จะต้องมาแสดงอวดกัน แต่คุณวิเศษมิไว้เพื่อใช้ในการสอนตนเองไม่ให้ปฏิบัติไปในทางที่ไม่ถูกไม่ควร เช่น การระลึกาตักเพื่อให้เกิดความระมัดระวังไม่หลงไปกระทำความผิดดังที่เคยทำมาในอดีตชาติและเพื่อสั่งสมบุญให้ยิ่งขึ้นไป เพราะรู้ถึงคุณประโยชน์ของบุญกุศลที่ตนเคยสั่งสมมาในอดีต แต่ถ้าไม่เริ่มลงมือปฏิบัติด้วยตนเองก็ไม่

^๕ คุราชละเอียดใน วิ.มหา. (ไทย) ๑/๑๖๖/๑๓๘-๑๓๙.

^๖ คุราชละเอียดใน วิ.มหา. (ไทย) ๑/๑๕๓-๑๕๔/๑๖๗-๑๖๘.

มีวันบรรลุนิยามขั้นสูงได้ พระภิกษุที่อวดอุตริมนุสสรธรรมที่ไม่มีในตน นอกจากจะเป็นการกล่าวเท็จ ก่อบาปกรรมแล้วยังเป็นการชักนำผู้อื่นให้เกิดความหลงงมงายอีกด้วย

ด้วยสาเหตุดังกล่าวพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงบัญญัติสิกขาบทห้ามพระภิกษุกระทำการดังกล่าวทั้ง ๔ สิกขาบท หากฝ่าฝืนก็ต้องอาบัติปาราชิกขาดจากความเป็นพระภิกษุและไม่สามารถกลับมาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนาได้อีก

อนึ่ง เมื่อพิจารณาถึงการบัญญัติวินัยและโทษในสมัยพุทธกาลแล้วพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะไม่ทรงบัญญัติพระวินัยล่วงหน้า แต่จะทรงบัญญัติเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว เพื่อประโยชน์เกื้อกูล ๑๐ ประการ และเมื่อใดก็ตามที่พระภิกษุรูปใดกระทำความผิดจะมีกระบวนการทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า อธิกรณสมณะ มี ๗ ประการ^{๑๑} ที่ต้องกระทำก่อนที่จะมีการลงโทษ การลงโทษนั้นเป็นขั้นตอนสุดท้ายดังที่กล่าวมาแล้วในหัวข้อแนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษ ในบทที่ ๒ หน้า ๓๕ ข้อ ๒.๔.๑ เช่น การกระทำของพระสุทินเป็นปฐมปาราชิกสิกขาบทในเหตุแห่งการเสพเมถุนเป็นสิกขาบทที่ ๑ กล่าวคือเมื่อมีเหตุเกิดขึ้นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ได้ทรงลงโทษพระสุทินในทันที แต่ได้ผ่านขั้นตอนเป็นลำดับโดยเริ่มจากเมื่อบรรดาภิกษุที่เป็นสหายของท่านพระสุทิน ได้ทราบความจริงว่าพระสุทินได้เสพเมถุนธรรม ภิกษุซึ่งบวชอยู่ในสำนักเดียวกับท่านต่างก็ติเตียนท่านและได้นำความขึ้นกราบทูลพระผู้มีพระภาคเจ้า หลังจากนั้นพระพุทธรองค์ได้รับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ เพราะเรื่องพระสุทินแล้วทรงสอบถามท่านพระสุทินถึงการกระทำผิดดังกล่าว เมื่อพระสุทินทูลรับว่าจริง พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนพระสุทินโดยประการต่างๆ ต่อหน้าพระภิกษุในที่ประชุม^{๑๒} และทรงบัญญัติสิกขาบท^{๑๓}

ในพระไตรปิฎกได้มีบันทึกเรื่องราวและกระบวนการพิจารณาคดีความผิดของพระอุทายีไว้ว่า เมื่อพระอุทายีถูกกล่าวหาว่าได้แสดงธรรมโกสฬุมาคูคาม เมื่อพระภิกษุได้ยินมาคูคามกล่าวเพ่งโทษติเตียน ก็พากันกล่าวเพ่งโทษติเตียนและนำเรื่องดังกล่าวมากราบทูลแก่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงได้เรียกประชุมสงฆ์และตรัสถามพระอุ

^{๑๑} ดูรายละเอียดใน วิ.มหา. (ไทย) ๒/๖๕๕/๗๓๖.

^{๑๒} ดูรายละเอียดใน วิ.มหา. (ไทย) ๑/๓๕/๒๗-๒๘.

ทายี่ว่ากระทำผิดจริงหรือไม่ เมื่อพระอุทายีรับว่าจริง พระองค์จึงทรงติเตียนและทรงบัญญัติสิกขา^{๑๑}

พระวินัยนั้นได้บัญญัติโทษที่เกิดจากการล่วงละเมิดสิกขาบทหรือข้อห้ามแห่งพระภิกษุ เรียกว่า ต้องอาบัติ อาบัตินั้นกล่าวโดยโทษมี ๓ สถาน คือ

- ๑) อย่างหนัก ยังผู้ต้องให้ขาดจากความเป็นภิกษุ ได้แก่ ปาราชิก
- ๒) อย่างกลาง ยังผู้ต้องให้อยู่กรรม คือ ประพฤติวัตรเพื่อทรมานตน ได้แก่ สังฆาทิเสส
- ๓) อย่างเบา ยังผู้ต้องให้ประจานต่อหน้าภิกษุด้วยกัน เมื่อได้ทำอย่างนี้จึงจะพ้นโทษ ได้แก่ ฤทธัจฉัย, ปาจิตตีย์, ปาฏิเทสนิยะ, ทุกกฏ, ทุพภาสิต

จะเห็นได้ว่าในสมัยพุทธกาลนั้นเมื่อพระสงฆ์ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งเป็นพระบรมศาสดาพระองค์ก็ไม่ใช้อำนาจสั่งให้พระสงฆ์รูปที่ถูกกล่าวหาลาสิกขาโดยปราศจากการพิจารณาคดีได้สวนหาความจริงก่อนว่าพระสงฆ์รูปนั้นกระทำผิดจริงหรือไม่อย่างไร พระองค์จะทรงเรียกประชุมสงฆ์เพื่อพิจารณาคดีให้ได้ความจริงเสียก่อน ที่พระองค์ทรงทำเช่นนั้นก็เพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ยุติธรรม หรือภาษากฎหมายเรียกว่า **PURE JUSTICE**

โทษสถานหนักที่ทำให้พ้นจากความเป็นพระภิกษุ คือ ปาราชิก เท่านั้น ถ้าต้องแล้วจะยังผู้ต้องให้ขาดจากความเป็นภิกษุทันที ผู้ต้องอาบัติปาราชิกจึงต้องสละสมณเพศและไม่ได้รับอนุญาตให้บวชเป็นพระภิกษุอีกเลยตลอดชีวิต แต่หากมิใช่ปาราชิก ๔ ข้อนี้แล้วไม่ว่าจะกระทำผิดอย่างไรก็ไม่มีโทษรุนแรงถึงกับต้องลาสิกขา

การที่ให้พระภิกษุลาสิกขาเป็นการตัดหนทางแห่งการสั่งสมคุณความดีและบุญบารมีของท่าน เพราะผู้ดำรงเพศบรรพชิตย่อมสั่งสมคุณธรรมได้ดีกว่าการเป็นฆราวาส ดังปรากฏในคำปุจฉาวิสัชนาของพระเจ้ามิลินท์ที่ตรัสถามพระนาคเสนถึงพระดำรัสของพระบรมศาสดาในเรื่องโอกาสบรรลุนิพพานของคฤหัสถ์และบรรพชิต ดังมีข้อความต่อไปนี้

คฤหัสถ์หรือบรรพชิตก็ตาม เมื่อปฏิบัติชอบแล้ว ก็ได้สำเร็จบุญยธรรมทั้งนั้น ข้อนี้ทรงมุ่งการปฏิบัติชอบเป็นใหญ่ เพราะถึงเป็นบรรพชิตถ้าไม่ปฏิบัติชอบ ก็ห่างไกลจาก

^{๑๑}ดูรายละเอียดใน วิ.ม.หา. (ไทย) ๒/๖๐/๒๔๖-๗.

คุณวิเศษ ไม่ต้องพูดถึงคฤหัสถ์ ถึงจะเป็นคฤหัสถ์ก็ตาม ถ้าปฏิบัติชอบ ก็บรรลุธรรม
ได้เหมือนกับบรรพชิต ก็แต่ว่า บรรพชิตเป็นใหญ่แห่งสามัญผล เพราะการบรรพชา
เป็นของมีคุณมาก มีคุณเป็นอนันต์ มีคุณหาประมาณมิได้ ไม่อาจประมาณคุณของ
บรรพชาได้ เหมือนกับแก้วมณีโชติรสของพระเจ้าจักรพรรดิ ที่ไม่มีใครอาจตีราคาได้
ฉะนั้น^{๑๔}

อีกอย่างหนึ่งก็เหมือนกับลูกคลื่นในมหาสมุทร ซึ่งไม่มีใครประมาณได้ สิ่งที่ต้อง
ทำทุกสิ่ง บรรพชิตย่อมทำสำเร็จได้เร็วไม่ชักช้า คือ บรรพชิตผู้มักน้อย ผู้สันโดษ ผู้
เจียมสังคผู้ไม่คลุกคลี ผู้มีความเพียรแรงกล้า ผู้ไม่มีห่วงใย ผู้มีศีลบริบูรณ์ ผู้มีอาจา
ระขัดเกลากแล้วฉลาดในการปฏิบัติตรงค้ ย่อมสำเร็จคุณวิเศษได้เร็ว เหมือนกับลูกศรที่ไม่
มีข้อมีปม ที่เหลากเฉียงเกลาคี ที่ตรงดี เวลายิงไปย่อมไปได้รวดเร็ว ฉะนั้น สิ่งที่ต้อง
ทำทั้งนี้ บรรพชิตทำให้สำเร็จได้เร็วกว่าคฤหัสถ์^{๑๕}

จากคำวิสันษาของพระนาคเสน สามารถแสดงให้เห็นว่าการบรรพชาเป็น
พระภิกษุสามารถสร้างคุณวิเศษด้วยการปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัม
พุทธเจ้าได้ดีกว่าคฤหัสถ์ เพราะวิถีชีวิตของพระภิกษุปลอดโปร่งไม่มีกังวลในเรื่องครอบครัว
และไม่ต้องมีภาระวุ่นวายกับการทำมาหาเลี้ยงชีพเช่นคฤหัสถ์ ภารกิจหน้าที่การงานที่ทำใน
ชีวิตประจำวันของท่านไม่ว่าจะเป็นการศึกษาธรรม การเทศน์สอน การสวดมนต์ เจริญ
ภาวนา การเผยแผ่ธรรมด้วยวิธีการต่างๆ ก็ล้วนแต่สนับสนุนและเป็นไปเพื่อความบริสุทธิ์
กาย วาจา ใจ ของท่านเอง เพราะกิจวัตรในแต่ละวันที่ท่านประกอบนั้นล้วนแต่ส่งเสริมให้
ท่านสามารถบรรลุธรรมซึ่งเป็นคุณวิเศษได้ง่ายกว่าคฤหัสถ์ แม้คฤหัสถ์จะสามารถปฏิบัติให้
เข้าถึงคุณวิเศษได้ก็ตาม แต่คฤหัสถ์ก็ยังคงต้องประกอบกิจการเพื่อความอยู่รอดในชีวิตของตน
ตามแบบคฤหัสถ์ ทำให้โอกาสที่จะบรรลุธรรมเป็นไปได้น้อยกว่าความเป็นภิกษุ อีกทั้งศีลที่

^{๑๔} พระธรรมมหาวิธานสูตร, มลินทปัญญา ฉบับพร้อมด้วยอรรถถาฎีกา, (พระนคร : โรงพิมพ์ ลูก
ศ.ธรรมกัคดี, ๒๕๑๑), หน้า ๓๑๔.

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑๔.

ต่างกันก็ทำให้ความบริสุทธิ์ต่างกันด้วย คือ พระภิกษุถือศีล ๒๒๗ ข้อ (ที่มาในพระปาติโมกข์) แต่คฤหัสถ์รักษาศีลเพียง ๕ ข้อ หรือ ๘ ข้อ เท่านั้น

ดังนั้น ถึงแม้พระบรมศาสดาได้ตรัสไว้ว่า คฤหัสถ์และบรรพชิตที่ปฏิบัติชอบ ต่างก็มีโอกาสบรรลุธรรมได้เหมือนกันก็ตาม แต่ในวิถีชีวิตจริงของคฤหัสถ์ในสังคมปัจจุบัน นั้น กล่าวได้ว่าโอกาสแห่งการศึกษาและปฏิบัติธรรมนั้นแทบจะไม่มีเลย นั่นคือ ภิกษุที่ต้องสละสมณเพศยอมเท่ากับถูกตัดหนทางการบำเพ็ญบุญบารมีนั่นเอง

เมื่อใดก็ตามที่พระภิกษุต้องพ้นจากภาวะความเป็นพระภิกษุ โอกาสสำหรับการศึกษาและปฏิบัติธรรมย่อมน้อยลงหรืออาจจะหมดไปด้วย เพราะการดำรงชีวิตเป็นฆราวาสซึ่งต้องใช้เวลาที่มืออยู่หมดไปกับการทำมาหาเลี้ยงชีพและการทำกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ฆราวาสที่คุ้นเคยอยู่กับวิถีชีวิตตามแบบฆราวาสย่อมจะไม่เข้าใจวิถีชีวิตความเป็นอยู่และคุณค่าของการศึกษาปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริง

๓.๒.๑.๒ เนื้อหาขัดต่อกฎหมายทางราชอาณาจักร

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ^{๖๖} ได้บัญญัติคุ้มครองผู้ต้องหาในคดีอาญา โดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด และจะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเสมือนเป็นผู้กระทำผิดความผิดมิได้^{๖๗} ดังนั้นการที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๕ บัญญัติให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุที่ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาสละสมณเพศได้นั้น ต้องถือว่าเนื้อหากฎหมายส่วนนี้ขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน

อนึ่ง การใช้อำนาจให้ภิกษุสละสมณเพศนั้นถือว่าเป็นการตัดสินใจโดยที่ยังไม่ผ่านขั้นตอนการดำเนินคดีในศาลทั้งทางศาสนาจักรและราชอาณาจักร การกระทำเช่นนั้นนอกจากเป็นการปฏิบัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแล้วยังเป็นการลบเลือนสิทธิพื้นฐานสากลในเรื่องสิทธิมนุษยชน ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของความเป็นมนุษย์อีกด้วย เพราะมนุษย์ทุกคนย่อมรักชีวิตตน พระภิกษุก็ย่อมรักชีวิตสมณะ คือ รักที่จะอยู่ในสถานะแห่งความเป็นพระภิกษุ แต่

^{๖๖} ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา, เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๔๗ ก วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐, หน้า ๓.

^{๖๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐.

เมื่อถูกสั่งให้สละสมณเพศทำให้ต้องขาดจากความเป็นพระภิกษุ เปรียบเสมือนโทษประหารชีวิตโดยที่ยังไม่ผ่านกระบวนการต่างๆที่ใช้ในการดำเนินคดี

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย การพิจารณาคดีอาญา จำเป็นต้องดำเนินการกั้นกรงพยานหลักฐานต่างๆด้วยความระมัดระวัง และต้องเปิดโอกาสให้จำเลยสามารถนำพยานเข้ามาสู้เพื่อต่อสู้คดีของตนได้ ถึงกระนั้นก็ตามในอดีตที่ผ่านมาก็ยังปรากฏว่ามีการพิจารณาที่คลาดเคลื่อนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริสุทธิ์อย่างยากที่จะเยียวยาให้กลับสู่สถานภาพเดิมได้ ดังเช่น คดีเซอร์แอน ดันแคน^{๑๘} ที่ศาลได้พิพากษาลงโทษผู้บริสุทธิ์ว่าเป็นฆาตกรเพราะการพิจารณาที่ผิดพลาด กว่าจะได้ตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ เวลาที่ผ่านไปเนิ่นนานแล้ว

การพิจารณาคดีอาญานั้น โดยพื้นฐานพนักงานสอบสวนมีขั้นตอนหรือวิธีการที่เหมาะสมที่ต้องทำก่อน ตามวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

มาตรา ๑๓๑ ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกร้องหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด หรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา^{๑๙}

มาตรา ๒๒๗ ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชี้แจงนำนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่าพิพากษาลงโทษ จนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย^{๒๐}

เนื้อหาของกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญา ๒ มาตรา ดังกล่าวข้างต้น เป็นขั้นตอนการพิสูจน์การกระทำของผู้ต้องหาโดยพนักงานสอบสวน และการชี้แจงนำนักพยานหลักฐานโดยดุลพินิจของศาล ซึ่งพนักงานสอบสวนมีหน้าที่เพียงการรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเพื่อชี้

^{๑๘} ดูรายละเอียดใน คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๐๗๑/๒๕๔๒.

^{๑๙} น้ำแท้ มีบุญสร้าง, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับทันสมัย, (กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๘๕.

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๗.

ชัดถึงการกระทำของผู้ต้องหาให้ได้ว่ามีการกระทำความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ หากหลักฐานไม่พอจะพิสูจน์ว่าผู้ต้องหาทำผิด ย่อมหมายถึงว่าผู้ต้องหานั้นบริสุทธิ์ พนักงานสอบสวนต้องปล่อยตัวผู้ต้องหาไป แต่หากมีหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาได้ทำผิดจริงพนักงานสอบสวนก็มีหน้าที่เพียงต้องส่งเรื่องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาลเท่านั้น

เมื่อคดีมาสู่ศาล ศาลจะพิพากษาในทันทีไม่ได้ หน้าที่ที่ศาลต้องทำก่อนการพิพากษา คือ ต้องวินิจฉัยชี้แจงนำพนักงานหลักฐานทั้งปวงจนแน่ใจว่าจำเลยทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา ศาลจึงจะพิพากษาลงโทษจำเลยได้ แต่ถ้าพิจารณาแล้วพบว่าหลักฐานไม่พอเอาผิดกับจำเลยได้ กฎหมายให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้แก่จำเลย คือ ให้จำเลยพ้นจากความผิดตามฟ้อง การให้อำนาจพนักงานสอบสวนมีอำนาจลงโทษผู้ต้องหาโดยไม่ผ่านขั้นตอนการตรวจสอบใดๆ จึงถือว่าเป็นการให้อำนาจเกินขอบเขตอำนาจของพนักงานสอบสวน และเปิดช่องให้ลงโทษผู้บริสุทธิ์ ดังปรากฏในคดีตัวอย่างต่อไปนี้

๓.๒.๑.๓ ตัวอย่างคดี

๑) คดีพระพิมลธรรม (อาสภมหาเถร)

พนักงานสอบสวนในสมัยนั้นได้อาราธนาพระพิมลธรรมไปยังสันติบาล แล้วคุมขังท่านไว้ ท่านก็ได้ขัดขืน แต่ครั้งเมื่อพนักงานสอบสวนจัดดำเนินการให้ท่านลาสิกขาโดยกล่าวหาว่าท่านกระทำผิด ท่านจึงให้เหตุผลว่า

ความจริงเมื่อเจ้าหน้าที่จับกุมก็ได้ขัดขวางอะไร เมื่อจับกุมคุมขังไว้ก็จะมีฤทธิ์เดชไปขัดขวางให้รูปคดีเสียไปได้อย่างไร และยิ่งกว่านั้น ในการจับกุมเจ้าหน้าที่ก็ยังมิได้ถามปากคำอะไรเลยแม้แต่คำเดียว แล้วจะบังคับให้สึกนั้น กระผมมิใช่จะรู้สึกน่าทุเรศสงสารตนเอง แต่สงสารสัตว์ผู้ไม่ได้รับความเมตตาปราณีตามควรแก่เหตุเหลือเกิน อยู่ๆก็ไปจับกุมเอามาแล้ว จะมาบังคับให้สึกโดยทันที โดยไม่มีเวลาที่จะได้ใช้สติปัญญาไตร่ตรองว่า จะสมควรแก่เหตุและจะเป็นผลเสียแก่ส่วนตัวและส่วนรวมเพียงไร หากจะถือว่ากระผมเป็นมหาโจรปล้นชาติศาสนา กระผมก็เป็นเสมือนหมอยู่ในเล้า จะฆ่าก็ตาย จะขายก็ได้ แต่เหตุไหนจึงได้ทรงบัญชาให้กระผมอย่างทารุณน้ำใจ และ

ร้ายแรงถึงเพียงนี้ กระผมสมควรที่จะได้อยู่ในห้วงเมตตากรุณาของท่านเจ้าคุณและท่านผู้ใหญ่เหนือๆขึ้นไปทั้งหลาย ผู้ซึ่งสมบุญแล้วด้วยความเป็นบัณฑิตนักปราชญ์ และเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของคณะสงฆ์และประชาราษฎร์สิ้นทั้งมวล

การสักพระสงฆ์นั้น เป็นโทษขั้นอุกฤษฎ์ เหมือนถูกประหารชีวิตทั้งเป็น ถ้าจำเป็นจะต้องให้สักก็สมควรที่จะรอกาลเวลาให้มีหลักฐานเพียงพอเสียก่อน แม้ทางโลกผู้ถูกกล่าวหาถึงขั้นอุกฤษฎ์ ขนาดฆ่าคนตายเป็นศพ เขายังให้โอกาสความเป็นธรรม รอให้มีสติสัมปชัญญะบริบูรณ์เป็นปกติ จึงจะสอบสวนหรือลงโทษ ... มีบางคนพูดว่าสักก็จะเป็นอะไร เมื่อไม่มีความผิดแล้วบวชใหม่เมื่อใดก็ได้ ข้อนี้ผู้พูดไม่นึกถึงตัวเองก็พูดได้ง่าย เหมือนกับพูดว่า “ให้เขาฆ่าตายเสียก็เป็นที่ไร จะกลัวทำไม เกิดเอาใหม่ก็แล้วกัน” ผู้นั้นพูดได้แต่ว่าทำไมไม่ได้ฉันทัดใจฉันทันนั้น ...

ถ้ายังไม่ถึงขั้นให้สักตามพระวินัย ... ก็ไม่สมควรจะบังคับให้สักหาลาเพศ ... จะจับไปฆ่าไปแกงที่ไหนก็ไม่ว่า แต่ก็ให้ตายอยู่ในความห่อหุ้มแห่งผ้ากาสาพัศตร์เท่านั้น^{๒๐}

จากข้อความข้างต้น แสดงถึงความรู้สักของพระสงฆ์ที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของพนักงานสอบสวนที่จัดดำเนินการให้ท่านต้องลาสิกขา ในขณะที่ความจริงยังไม่ปรากฏออกมาว่าท่านเป็นผู้กระทำความผิดนั้นจริงหรือไม่ การสักพระสงฆ์รูปหนึ่งจากสมณเพศไม่ต่างอะไรกับการที่ท่านต้องรับโทษประหารชีวิตเพราะถูกปรับปรับ โดยที่ท่านถูกปิดโอกาสที่จะพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน

๒)คดีพระราชบัญญัติโกศล (เจ้าคุณอุดม)

พระราชบัญญัติโกศล (เจ้าคุณอุดม) ถูกกล่าวหาว่ากระทำทุจริต เรื่องเครื่องราชอิสริยาภรณ์ พนักงานสอบสวนได้จัดดำเนินการให้ท่านลาสิกขา โดยไม่ได้ทำการสืบสวนสอบสวนให้แน่ชัดเสียก่อนว่าท่านได้กระทำความผิดตามที่ผู้กล่าวหาจริงหรือไม่

ภายหลังจากที่ท่านถูกให้ลาสิกขา เรื่องของท่านได้ถูกนำขึ้นสู่การพิจารณาคดีในศาล ใช้เวลาพิจารณาคดีในศาลถึง ๘ ปี แต่เมื่อคดีถึงที่สุดในวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๓๗

^{๒๐} พระพิมลธรรม (อาสภมหาเถร), ผจกษุมาร บันทิกชีวิต ๕ ปี ในห้องขังของพระพิมลธรรม (อาสภมหาเถร), (กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตการพิมพ์, ๒๕๓๐), หน้า ๖๔.

ศาลมีคำพิพากษาว่าท่านไม่มีความผิด สิ่งที่เกิดขึ้นกับท่านไม่ว่าจะเป็นเวลาและโอกาสในการบำเพ็ญบารมีทางพุทธศาสนาที่ท่านต้องสูญเสียไปไม่มีผู้ใดสามารถชดเชยได้ ท่านต้องถูกลงโทษโดยไม่มีความผิดและไม่มีโอกาสต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน^{๒๒}

จะพบเสมอว่าเมื่อใดก็ตามที่สื่อมวลชนนำเสนอเรื่องราวของพระภิกษุในด้านลบ เนื้อหาในข่าวมักจะเชิญชวนให้ผู้อ่านคล้อยตาม หลายครั้งที่การเสนอข่าวจะเริ่มต้นด้วยเนื้อหาที่จูงใจผู้อ่านให้เข้าใจว่าพระสงฆ์รูปนั้นๆ กระทำผิดโดยอ้างสถานการณ์แวดล้อมและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สังคมเกิดความรู้สึกว่าพระสงฆ์รูปนั้นสมควรได้รับโทษ แม้ว่าพระสงฆ์รูปนั้นจะมีได้กระทำตามที่เป็นการเช่นคดีพระราชบัญญัติโกศล (เจ้าคุณอุดม)

พระราชบัญญัติโกศล(เจ้าคุณอุดม) ท่านถูกสื่อมวลชนทำร้าย ด้วยการขู่กรรโชกทรัพย์เมื่อไม่ได้เงิน ๒ ล้านบาทตามที่ต้องการ สื่อมวลชนท่านนั้นได้ร่วมกันนำเสนอข่าวเกี่ยวกับท่านในทางเสียหาย ด้วยการปะติดปะต่อข้อเท็จจริงเพื่อขายข่าวทำให้ท่านได้รับความเสื่อมเสีย ท่านต้องถูกให้ลาสิกขาโดยที่ยังไม่ผ่านขั้นตอนการดำเนินคดีในศาล คุณประโยชน์ต่างๆจำนวนมากทางด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และงานช่วยเหลือสังคมจำนวนมาก ดังปรากฏในประวัติและผลงานของพระราชบัญญัติโกศล (เจ้าคุณอุดม)^{๒๓} ที่ท่านได้ทำขณะมีเพศเป็นบรรพชิตนั้นต้องสิ้นสุดลง เมื่อท่านมาดำรงเพศเป็นฆราวาสแล้ว ท่านไม่สามารถสานงานที่เคยทำประโยชน์ขณะเป็นพระต่อไปได้ ท่านได้รับการดูถูกดูหมิ่นจากผู้ที่ไม่ทราบความจริงแต่เชื่อและเข้าใจตามเนื้อหาข่าวที่สื่อมวลชนนำเสนอจำนวนมาก

การที่สื่อมวลชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกรนำเสนอข่าวเช่นนี้ ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำพิพากษาที่ ๑๖-๑๗/๒๕๕๕ โดยศาลรัฐธรรมนูญท่านหนึ่งได้วินิจฉัยเรื่องของสื่อมวลชนไว้ตอนหนึ่ง มีข้อความดังนี้

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งเป็นผู้ดำเนินธุรกิจเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง คือ มุ่งผลกำไรเป็นหลัก เมื่อดำเนินธุรกิจให้เกิดรายได้ การผลิตสื่อสิ่งพิมพ์อาจจะต้องอาศัยการพาดหัวข่าวประพันธ์ข่าว บทความ เพื่อดึงดูดให้

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗-๓๑.

^{๒๓} ธรรมคืออำนาจ เสรีนิยม ฉบับที่ ๘๗ ประจำวันที่ ๑-๑๔ ธันวาคม ๒๕๓๕, หน้า ๓๑.

ประชาชนผู้บริโภครื้อเกิดความสนใจ และซื้อหาไปบริโภค อีกทั้งยังต้องแข่งขันกับผู้ผลิตสื่อรายอื่นๆ ด้วย จึงต้องนำกลยุทธ์ วิธีการต่างๆ ทุกแนวทางมาใช้ เพื่อให้ได้เปรียบคู่แข่งทางการค้า ดังนั้นในบางครั้งคุณภาพของข้อความในสื่อสิ่งพิมพ์ จึงมักจะถูกเสริมแต่งจนคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เพื่อดึงดูดความสนใจของประชาชนผู้บริโภค ประกอบกับผู้ทำธุรกิจเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์มีความรู้ทางจิตวิทยาอย่างดีว่าผู้บริโภคต้องการบทความหรือข้อความ ภาพ เรื่อง ฯลฯ ในแนวใด เช่น ตื่นเต้น สร้างปมสำคัญให้ติดตาม หรือการใช้ข้อความในทำนองวิพากษ์วิจารณ์ ประณามหรือทำนองขำๆ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความโกรธ สะใจ ตื่นเต้น คล้อยตาม หรือเขียนเป็นบทความคอลัมน์เพื่อสร้างชื่อเสียงให้ผู้ประพันธ์ รวมทั้งการโน้มน้าวชักจูงให้มีความเห็นคล้อยตาม หรือแนวร่วม รวมทั้งอ้างว่าความเห็นของตน(ผู้ประพันธ์บทความ) เป็นความเห็นร่วมของมหาชน ปัจจุบันสื่อสิ่งพิมพ์(หนังสือพิมพ์) จำนวนมากที่ผู้ผลิตสื่อไม่ยึดหลักจรรยาบรรณ หนังสือพิมพ์มักมีการไขข่าวในลักษณะเกินจริง ผิดข้อเท็จจริง หรือสร้างข่าวเท็จ โดยอ้างชื่อบุคคลลึกลับ หรืออักษรย่อ เป็นผู้ให้ข่าวหรือเป็นผู้กระทำอันเป็นปม น่าสงสัย ให้คนติดตามข่าวอยู่บ่อยครั้ง จึงเป็นการลงข่าว ไขข่าวที่ไม่เป็นกลาง และไม่อยู่บนพื้นฐานข้อเท็จจริงตามความจริง บางกรณีเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น โดยไม่ค่อยจะยึดมั่นในอุดมการณ์และยึดจรรยาบรรณของหนังสือพิมพ์อย่างเคร่งครัดและบริสุทธิ์ใจ และเป็นผลให้ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีอยู่บ่อยครั้ง นอกจากนั้นก็มักใช้ชื่ออ้างว่าเป็นฐานันดร ๔ มีสิทธิเสรีภาพเหนือกว่าบุคคลอื่น อ้างว่าเป็นบทความที่แสดงความคิดเห็นโดยสุจริตเพื่อประโยชน์สาธารณะทั้งที่ข้อความบทความประพันธ์หรือบทความ ที่อ้างว่าเป็นการแสดงความคิดเห็น เป็นการใส่คำด่า คำประณาม กล่าวหาอย่างเลื่อนลอยไม่มีหลักฐานพยาน ยืนยัน อ้างการกระทำของบุคคลที่ตนต้องการด่าว่าเป็นการเปิดเผยเพื่อประโยชน์

สาธารณชนเป็นต้น ทั้งๆที่เห็นได้ชัดเจนว่า การลงบทความนั้นเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพบุคคลอื่น^{๒๔}

แม้ความจริงที่ว่าท่านบริสุทธิ์จะปรากฏขึ้น แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขความเลวร้ายที่เกิดขึ้นจากการกระทำที่เกิดจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนที่มีต่อพระสงฆ์ที่ได้รับเสียหายได้ ดังปรากฏในคำให้สัมภาษณ์ของอดีตพระราชปัญญาโกศล (เจ้าคุณอุดม) ดังนี้

เขาลงข่าวให้คนมองเห็นว่าเราผิด ลงให้คนดูเป็นเวลานานนับเป็นเดือนเป็นปี ย่ำแล้วย่ำอีกกว่าเราคือ ผู้ผิด เรียกว่าประชาชนเกือบทั้งบ้านทั้งเมืองถูกล้างสมองด้วยสื่อมวลชนพวกนี้ แต่พอพิสูจน์ได้ว่าเราบริสุทธิ์ก็ไม่ลงข่าวหรือลงก็ลงนิดเดียว คนส่วนใหญ่ไม่ทราบก็ยังคงเข้าใจว่าเราผิดอยู่...^{๒๕}

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นว่า การให้อำนาจพนักงานสอบสวนใช้ดุลยพินิจจัดการให้พระภิกษุที่ต้องหาว่ากระทำผิดอาญา ลาสิกขาโดยที่ยังไม่ผ่านขั้นตอนสอบสวนและการพิจารณาคดีในศาล ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของพระสงฆ์ไทย ทั้งทางตรง(ต้องสละสมณเพศ) และทางอ้อม(การเสนอข่าวทางลบเพื่อสร้างกระแสให้คนในสังคมเชื่อ เป็นต้น) ก่อให้เกิดความเสื่อมเสียต่อชีวิตและสถานะความเป็นอยู่ของพระสงฆ์รูปนั้น ทั้งหมดนี้เป็นผลกระทบที่พระสงฆ์ไทยได้รับจากเนื้อหาของกฎหมาย

๓.๒.๒ พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ. ศ. ๒๕๓๕

พระราชบัญญัตินี้และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ. ศ. ๒๕๓๕ ส่งผลกระทบต่อพระสงฆ์ไทยในแง่ของการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

^{๒๔} ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๒๓ ตอนที่ ๑๑๖ ก วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๕, หน้า ๑๔๓ - ๑๔๔.

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐.

๓.๒.๒.๑ เนื้อหากฎหมายที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์

ก) พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๕๘๓ ได้ให้ความหมายของการเรียไรไว้ในมาตรา ๔ ว่า

“การเรียไร” หมายความว่ารวมถึงการซื้อขาย แลกเปลี่ยน ชดใช้หรือบริการ ซึ่งมีการแสดงโดยตรงหรือโดยปริยายว่ามีใช่เป็นการซื้อขาย แลกเปลี่ยน ชดใช้ หรือบริการธรรมดา แต่เพื่อรวบรวมทรัพย์สินที่ได้มาทั้งหมดหรือบางส่วนไปใช้ในกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นด้วย^{๒๖}

นิยามของการเรียไรตามพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๕๘๓ หมายถึงการเรียไรทั่วไปตามความหมายในพจนานุกรม หมายถึง ขอร้องให้ช่วย ออกเงิน ทำบุญเป็นต้น ตามสมควรใจ เช่นเรียไรสงเคราะห์เด็กกำพร้า^{๒๗} และรวมถึง

การกระทำต่อไปนี้คือ

ข้อ ๑. มีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้เกิดขึ้น คือ (๑) ซื้อขาย (๒) แลกเปลี่ยน (๓) ชดใช้ (๔) บริการ

ข้อ ๒. มีการแสดงโดยปริยายว่าการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งใน ข้อ ๑. ว่ามิใช่ การซื้อขาย แลกเปลี่ยน ชดใช้ หรือการให้บริการธรรมดา แต่เป็นไปเพื่อรวบรวมทรัพย์สินที่ได้มาทั้งหมดหรือบางส่วนไปใช้ในกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง

การเรียไรตามพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๕๘๓ นอกจากความหมายที่กล่าวถึงข้างต้นแล้ว ยังหมายถึง (๑) ซื้อขาย (๒) แลกเปลี่ยน (๓) ชดใช้ (๔) บริการ โดยมีการแสดงโดยปริยายว่าการกระทำดังกล่าวมิใช่การซื้อขาย แลกเปลี่ยน ชดใช้ หรือการให้บริการธรรมดา แต่เป็นไปเพื่อรวบรวมทรัพย์สินที่ได้มาทั้งหมดหรือบางส่วนไป

^{๒๖} สุตรไพศาล, พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๕๘๓ ถ้า พ.ศ. ๒๕๕๐, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สูตรไพศาล, ๒๕๕๐), หน้า ๔.

^{๒๗} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ศัพท์กฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๕๘.

ใช้ในกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากนั้นการเรียไรตามพระราชบัญญัตินี้จะกระทำได้ ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการควบคุมการเรียไรตามมาตรา ๗

ซึ่งคณะกรรมการควบคุมการเรียไรตาม มาตรา ๗ ประกอบด้วย

- (๑) ปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นประธานโดยตำแหน่ง
- (๒) ผู้แทนกระทรวงกลาโหม
- (๓) ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ
- (๔) ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข
- (๕) ผู้แทนกระทรวงการคลัง
- (๖) ผู้แทนกรมตำรวจ
- (๗) ผู้แทนกรมมหาดไทย

กรรมการต้องมาประชุมไม่น้อยกว่าสี่คนจึงเป็นองค์ประชุม^{๒๔}

อนึ่ง ตามปกติการเรียไรในถนนหลวงหรือในที่สาธารณะ การเรียไรโดย โฆษณาด้วยสิ่งพิมพ์ ด้วยวิทยุกระจายเสียง หรือด้วยเครื่องเปล่งเสียงจะจัดให้มีหรือทำได้ ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่

พนักงานเจ้าหน้าที่ที่สามารถให้อนุญาตได้ บัญญัติอยู่ในมาตรา ๘ ได้แก่

- ๑) ผู้บังคับบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง หรือผู้รักษาการแทนสำหรับในจังหวัด พระนครและจังหวัดธนบุรี
- ๒) นายอำเภอ หรือผู้รักษาการแทนสำหรับในจังหวัดอื่นเฉพาะท้องที่ที่ตนปกครอง

ทว่า การเรียไรเพื่อกุศลสงเคราะห์ในโอกาสที่บุคคลชุมนุมกันประกอบศาสนกิจ ได้รับยกเว้นไม่อยู่ในบังคับของมาตรา ๘ คือ ไม่ต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามการขออนุญาตเรียไรเพื่องานพระศาสนาก็ยังคงต้องได้รับอนุญาต จากคณะกรรมการควบคุมการเรียไรก่อน

คณะกรรมการควบคุมการเรียไรมีอำนาจสั่งไม่อนุญาตหรือสั่งอนุญาตโดยกำหนด เงื่อนไข ตาม มาตรา ๖ ดังต่อไปนี้

^{๒๔} สุทรไพศาล, พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ ถ้า พ.ศ. ๒๕๕๐, หน้า ๔.

๑. จำนวนเงินหรือทรัพย์สินอื่นอย่างสูงที่ให้เรียไรได้ [ในส่วนนี้คณะกรรมการต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายของกิจการที่เป็นเหตุให้ต้องทำการเรียไร และทราบกลไกทางการตลาดในขณะนั้นว่าราคาวัสดุสิ่งของจะขึ้นหรือลงอย่างไร ค่าแรงงานรวมถึงปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ที่จะตามมา เพราะจะได้กำหนดจำนวนเงินหรือทรัพย์สินที่ให้เรียไรได้ถูกต้อง หากคณะกรรมการไม่ทราบรายละเอียดต่างๆ แล้วกำหนดจำนวนเงินต่ำกว่าความเป็นจริง ก็อาจทำให้เกิดผลเสียหายเพราะต้องเสียเวลาขออนุญาตได้ แต่ข้อดี คือ กรณีผู้ทำการเรียไรขาดความรู้หรือข้อมูลทางด้านภาวะเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ทำให้ต้องขออนุญาตเรียไรมาในจำนวนที่ต่ำกว่าความเป็นจริงซึ่งอาจทำให้ได้ปัจจัยมาไม่พอกับกิจการที่ทำ คณะกรรมการสามารถกำหนดจำนวนเงินหรือทรัพย์สินที่เหมาะสมให้แก่ผู้ทำการเรียไรได้ ซึ่งเป็นเหตุให้ผู้ขออนุญาตไม่ต้องเสียเวลาไปกับการขออนุญาตเรียไรเพิ่ม]

๒. เขตหรือสถานที่และเวลาที่อนุญาตให้ทำการเรียไร

๓. วิธีการเก็บรักษาและทำบัญชีเงิน หรือทรัพย์สินที่เรียไรได้

๔. วิธีทำการเรียไร [ในส่วนนี้มีทั้งข้อดีและข้อจำกัดบางประการ ข้อดีคือ ทำให้ผู้เรียไรใช้ความระมัดระวังและไม่ต้องเสียเวลาคิดหาวิธีทำการเรียไร เพราะถูกกำหนดมาแล้ว แต่ข้อจำกัดคือ ปัจจุบันเทคโนโลยีต่างๆ ก้าวหน้าไปมาก ผู้ทำการเรียไรอาจมีวิธีการที่ใช้เรียไรได้ผลดีกว่าที่คณะกรรมการแนะนำได้ อย่างไรก็ตามหากคณะกรรมการมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและมีความเชี่ยวชาญในการสื่อสารก็อาจแนะนำสิ่งที่ดีที่สุดเพื่อนำมาปฏิบัติได้เช่นกัน]

ในกรณีที่สั่งอนุญาต ให้คณะกรรมการกำหนดวันสิ้นสุดอายุแห่งใบอนุญาตไว้ด้วย และในกรณีที่สั่งไม่อนุญาต ให้แจ้งและแสดงเหตุผลให้ผู้ขออนุญาตทราบ^{๒๕}

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าแม้การเรียไรจะสามารถกระทำได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการควบคุมการเรียไรเสียก่อน

นอกจากต้องได้รับอนุญาตแล้ว การเรียไรบางอย่างสามารถทำได้ เช่น การเรียไรในที่สาธารณะเมื่อเข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๘ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

มาตรา ๘ การเรียไรในถนนหลวงหรือในที่สาธารณะ การเรียไรโดยโฆษณาด้วยสิ่งพิมพ์ ด้วยเครื่องเปล่งเสียงจะจัดให้มีหรือทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว

นอกจากพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ สำหรับพระสงฆ์ ยังมีกฎหมายเรื่องเรียไรบังคับอยู่ในคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕ คำสั่งดังกล่าวได้ให้นิยามของคำว่าเรียไรไว้ดังต่อไปนี้

นิยามของการเรียไรตามคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕ ข้อ ๔ มีเนื้อความดังต่อไปนี้

ในคำสั่งนี้ การเรียไร หมายถึง การขอรวมตลอดถึงการซื้อขายแลกเปลี่ยน ชดใช้หรือบริการ ซึ่งมีการแสดงโดยตรงหรือโดยอ้อม ว่ามิใช่เป็นการซื้อขายแลกเปลี่ยนชดใช้หรือบริการ ตามธรรมดา และให้มีความหมายถึง การออกเรียไรการแจกซองฎีกา การบอกบุญบรรณโดยสาร การกัณฑ์โดยสาร การใช้ยานพาหนะบรรทุกุณนิมิต พระพุทธรูปประพรมน้ำพระพุทธรูป การตั้งองค์กฐินผ้าป่าตามสถานที่ต่างๆ การบอกบุญโดยใช้บาตรจำลอง กระจบอกไม้ไฟ กระจบองฟ้าป่า การโฆษณาบอกบุญทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ทางสถานีโทรทัศน์ หรือทางสื่อมวลชนอื่นๆ เพื่อรวบรวมทรัพย์สินที่ได้มาทั้งหมดหรือบางส่วนไปใช้ในกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง^{๓๐}

การเรียไรตามคำสั่งมหาเถรสมาคม มีองค์ประกอบสำคัญ คือ

องค์ประกอบข้อที่ ๑ คือ มีการกระทำได้ดังต่อไปนี้ (๑) การขอ (๒) การซื้อขาย (๓) แลกเปลี่ยน (๔) ชดใช้ (๕) บริการ

ซึ่งการกระทำทั้ง ๕ ประการข้างต้น มีการแสดงโดยตรงหรือโดยอ้อม ว่ามิใช่เป็นการซื้อขาย แลกเปลี่ยน ชดใช้หรือบริการ ตามธรรมดา นอกจากนั้นยังรวมถึงการกระทำ ดังต่อไปนี้ด้วย คือ (๑) การออกเรียไรการแจกซองฎีกา (๒) การบอกบุญบรรณโดยสาร (๓) การกัณฑ์โดยสาร (๔) การใช้ยานพาหนะบรรทุกุณนิมิต พระพุทธรูปประพรมน้ำพระพุทธรูป (๕) การตั้งองค์กฐินผ้าป่าตามสถานที่ต่างๆ (๖) การบอกบุญโดย

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๕.

ใช้บาตรจำลอง กระบอกไม้ไผ่ กระจ่างผ้าป่า (๗) การโฆษณาบอกบุญทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ทางสถานีโทรทัศน์ หรือทางสื่อมวลชนอื่นๆ

องค์ประกอบข้อที่ ๒ คือ เพื่อรวบรวมทรัพย์สินที่ได้มาทั้งหมดหรือบางส่วนไปใช้ในกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง

ความเหมือนและความแตกต่างของ คำว่า “การเรียไร” ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔ พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และคำว่า “การเรียไร” ที่บัญญัติไว้ในคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕ มีดังนี้

ก. ส่วนที่เหมือนกัน

ส่วนที่เหมือนกันของบทบัญญัติทั้งสองฉบับ คือ ต่างให้นิยามของการเรียไรเหมือนกันว่า หมายถึง มีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้เกิดขึ้น คือ (๑) ซื้อขาย (๒) แลกเปลี่ยน (๓) ชดใช้ (๔) บริการ และมีการแสดงโดยปริยายว่ามีใช้การซื้อขาย แลกเปลี่ยน ชดใช้ หรือการให้บริการธรรมดา แต่เป็นไปเพื่อรวบรวมทรัพย์สินที่ได้มาทั้งหมดหรือบางส่วนไปใช้ในกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุที่ทั้งสองฉบับมีเนื้อหาตรงกัน เพราะมีจุดประสงค์เพื่อป้องกันกลุ่มมิชฌาชีพที่ต้องการรวบรวมเงินหรือทรัพย์สินไปใช้ในการประกอบกิจการอย่างอื่นนอกเหนือจากกิจกรรมสำหรับทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

ข. ส่วนที่ต่างกัน

สำหรับส่วนที่ต่างกันของบทบัญญัติทั้งสองฉบับ คือ คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕ มีกิจกรรมที่เพิ่มขึ้นจากพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ ในเรื่องต่อไปนี้คือ (๑) การขอ (๒) การออกเรียไรการแจกของฎีกา (๓) การบอกบุญบรรดโดยสาร (๔) การกัณฑ์โดยสาร (๕) การใช้นานพาหนะบรรทุกลูกนิมิต พระพุทธรูปประพรมน้ำพระพุทธรูป (๖) การตั้งองค์กฐินผ้าป่าตามสถานที่ต่างๆ (๗) การบอกบุญโดยใช้บาตรจำลอง กระบอกไม้ไผ่ กระจ่างผ้าป่า (๘) การโฆษณาบอกบุญทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ทางสถานีโทรทัศน์ หรือทางสื่อมวลชนอื่นๆ ซึ่งกิจกรรมที่เพิ่มเติมเข้ามานี้มีลักษณะเป็นการเรียไรโดยผ่านการเชิญชวนเพื่อให้ผู้พบเห็นเข้าใจว่าสิ่งของหรือเงินทองที่ได้รับมาจะถูกนำไปใช้เพื่องานพระศาสนา หมายความว่า การเรียไรในความหมายของคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นไปเพื่อการ

ประกอบกิจการทั้งที่เกี่ยวกับการประกอบกิจการทางพุทธศาสนาและอาจจะไม่เกี่ยวกับการศาสนาด้วย

ความหมายของคำว่าเรียไรในคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕ ยังคลุมไปถึงกิริยาอาการต่อไปนี้ คือ

(๑) “ขอ” ซึ่งคำว่า “ขอ” หมายถึง พุทให้เขาให้สิ่งที่ต้องการ วิงวอน^{๓๐}

(๒) “การบอกบุญ” ซึ่งคำว่า “บอกบุญ” หมายถึง บอกชักชวนให้ทำบุญเช่นในการสร้างโบสถ์ทอดกฐิน^{๓๑}

(๓) การโฆษณา ซึ่งคำว่า “โฆษณา” หมายถึง เผยแพร่ข้อความออกไปยังสาธารณชน ป่าวร้อง ป่าวประกาศ เช่น โฆษณาสินค้า กระทำการไม่ว่าโดยวิธีใดๆ ให้ประชาชนเห็นหรือทราบข้อความเพื่อประโยชน์ในทางการค้า^{๓๒}

จากองค์ประกอบในนิยามของคำว่า “การเรียไร” ในกฎหมายทั้งสองฉบับจะพบว่า คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕ มีองค์ประกอบครอบคลุมพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๕๔๗ ด้วย หมายความว่า การเรียไรเพื่อกิจการทางพระพุทธศาสนาต้องอยู่ภายใต้กฎหมายทั้งสองฉบับ

การเรียไรตามพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๕๔๗ นั้นจะทำได้ต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการควบคุมการเรียไร ซึ่ง “คณะกรรมการการเรียไรประกอบด้วย ปลัดกระทรวงมหาดไทย และผู้แทนกระทรวงกลาโหม ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนกรมตำรวจและผู้แทนกระทรวงมหาดไทย”^{๓๔} และองค์ประชุมการอนุญาตต้องประกอบด้วยคณะกรรมการมาประชุมกันไม่น้อยกว่า ๔ คน จึงเป็นองค์ประชุมในการพิจารณาอนุญาต

^{๓๐} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คพับลิคเคชั่นส์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๗๑.

^{๓๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๑๑.

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗๒-๒๗๓.

^{๓๔} สุตรไพศาล, พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๕๔๗ ถ้า พ.ศ. ๒๕๕๐, หน้า ๔-๕.

จากรายละเอียดของพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๕๔๗ ที่ปรากฏข้างต้นพบว่า ขั้นตอนการขออนุญาตก่อนข้างยุ่งยาก เพราะต้องผ่านคณะกรรมการควบคุมการเรียไรหลายท่าน และถ้ากรรมการไม่อนุญาตก็ไม่สามารถเรียไรได้ ผู้ที่ฝ่าฝืนมีโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ ถือว่าเบามาก จึงทำให้ผู้ที่ต้องการฝ่าฝืนไม่รู้สีกกลัวเกรง และอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีผู้ฝ่าฝืนเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ดังปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ วิทยุ และสื่อต่างๆเสมอๆ

การขออนุญาตเรียไรเพื่อกิจการทางพุทธศาสนา ยังต้องอยู่ภายใต้บังคับของคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕ มีรายละเอียดต่อไปนี้

ในกรณีที่เป็นจะต้องทำการเรียไรนอกบริเวณวัด เพื่อก่อสร้างหรือปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุใดๆก็ตาม ถาวรวัตถุนั้นต้องได้มีการก่อสร้างหรือปฏิสังขรณ์ไว้แล้วไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของงานก่อสร้างหรือปฏิสังขรณ์ทั้งหมด และให้เจ้าอาวาสปฏิบัติดังต่อไปนี้

๑) ใ้รายงานขออนุมัติการเรียไร

๑.๑ ในกรณีการเรียไรภายในจังหวัด ให้เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับจนถึงเจ้าคณะอำเภอเจ้าสังกัด แล้วให้เจ้าคณะอำเภอเจ้าสังกัดเสนอต่อไปยังคณะกรรมการควบคุมการเรียไรส่วนจังหวัดพิจารณา โดยผ่านสำนักงานเจ้าคณะจังหวัด

ในกรณีที่มีความประสงค์จะทำการเรียไรข้ามจังหวัด เมื่อได้รับอนุมัติให้ทำการเรียไรภายในจังหวัดแล้ว ให้ทำเรื่องขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการควบคุมการเรียไรของจังหวัดที่จะข้ามไปเรียไร โดยผ่านสำนักงานเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด

๑.๒ กรณีการเรียไรทั่วประเทศ ให้เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับจนถึงเจ้าคณะภาคเจ้าสังกัด เมื่อเจ้าคณะภาคเจ้าสังกัดพิจารณาเห็นชอบแล้ว ให้เสนอต่อไปยังคณะกรรมการควบคุมการเรียไรส่วนกลางเพื่อพิจารณาโดยผ่านสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

ในรายงานขออนุมัติทำการเรียไรตามความใน ๑.๑ และ ๑.๒ ให้แสดงรายงานการก่อสร้างหรือปฏิสังขรณ์ จำนวนเงินหรือทรัพย์สินที่จะทำการเรียไร กำหนดเวลาทำการเรียไรและข้อความที่จะใช้โฆษณาในการเรียไร

๒) เมื่อได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการควบคุมการเรียไรซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการควบคุมการเรียไรส่วนกลาง ซึ่งได้รับแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม ไม่ต่ำกว่า ๕ ท่านไม่เกิน ๙ ท่าน ในกรณีขออนุมัติการเรียไรทั่วประเทศ และ การเรียไรทางสถานีวิทย ทางโทรทัศน์ และทางสื่อมวลชนอื่นๆ แล้วจึงให้จัดการขออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการ ควบคุมการเรียไรต่อไป

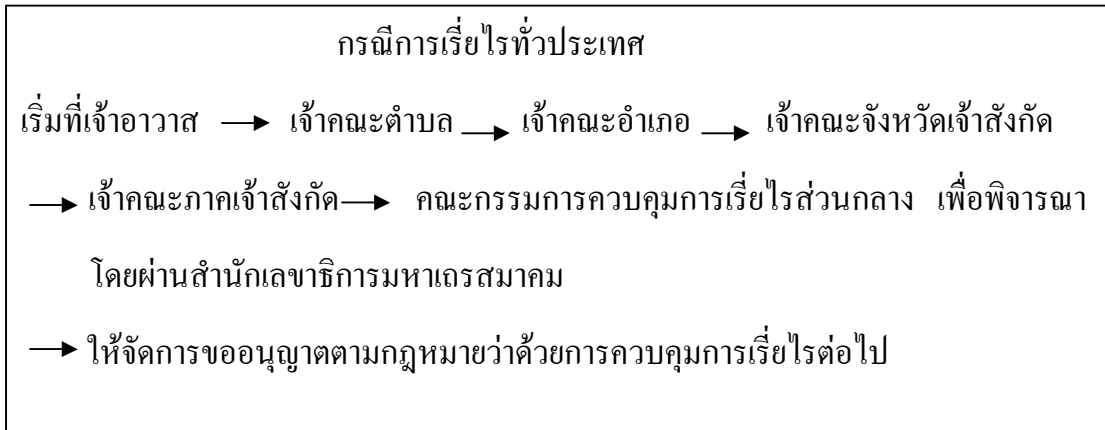
๓) กรณีได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการเรียไร ห้ามพระภิกษุ สามเณรออกทำการเรียไรด้วยตนเอง และต้องปฏิบัติให้ชอบด้วยวิธีการตามที่กำหนดไว้ใน กฎหมาย ว่าด้วยการควบคุมการเรียไรทุกประการ

๔) เมื่อครบกำหนดเวลาที่ได้รับอนุญาตให้ทำการเรียไรแล้ว ให้รายงานยอด รายรับรายจ่าย เงินและทรัพย์สินในการเรียไร เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ จนถึง คณะกรรมการควบคุมการเรียไร ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการควบคุมการเรียไรส่วนกลาง ซึ่งได้รับแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม ไม่ต่ำกว่า ๕ ท่านไม่เกิน ๙ ท่าน^{๓๕}

ขั้นตอนการขออนุญาตที่บัญญัติไว้ในคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการ เรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕ มีรายละเอียดและขั้นตอนมากมายใช้เวลาพิจารณานาน ต้องผ่าน คณะกรรมการหลายท่าน ซึ่งคณะกรรมการแต่ละท่านกว่าจะได้มาต้องใช้เวลาในการคัดสรร จากสมเด็จพระสังฆราช และในการนำเสนอโครงการนั้นต้องเขียนรายละเอียดของโครงการ เพื่อนำเสนอรวมถึง รายงานความคืบหน้าและสรุปผล ซึ่งขั้นตอนต่างๆที่ต้องทำนั้นใช้เวลา มากเกินความจำเป็น นับว่าเป็นอุปสรรคต่อการทำงานเผยแผ่เป็นอย่างยิ่ง และเมื่อได้รับ อนุญาตจากคณะกรรมการในกรณีต่างๆที่กำหนดไว้แล้ว ให้จัดการขออนุญาตตามกฎหมาย ว่าด้วยการควบคุมการเรียไรต่อไป

^{๓๕} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๔๖-๔๗.

ในกรณีวัดที่เจ้าอาวาสไม่มีสมณศักดิ์เป็นพระราชกณะ การขออนุญาตเรียวยิ่ง ต้องผ่านขั้นตอนมากขึ้นตามลำดับ ดังปรากฏตามผังการขออนุญาตเรียวยิ่งต่อไปนี้

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติควบคุมการเรียวยิ่ง พุทธศักราช ๒๕๘๗ และคำสั่ง มหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียวยิ่ง พ.ศ. ๒๕๙๕ แล้วพบว่ามีข้อขัดข้องหลายประการ ที่จะทำการศึกษา ดังต่อไปนี้

๓.๒.๒.๒ ข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นจากการใช้กฎหมาย

(ก) อุปสรรคและปัญหาในทางพุทธศาสนา การห้ามเรียวยิ่งเป็นการกระทำที่ขัด ต่ออริยประเพณี ทำให้พระภิกษุสงฆ์ออกไปโปรดชาวโลกให้สละความตระหนี่ได้ยาก ทำให้ผู้ไม่ทราบข่าวบุญขาดโอกาสในการตั้งสมณบุญ เป็นการปิดกั้นข่าวบุญแก่บุคคลอื่น ดัง ปรากฏในเวียงกรณภายิตที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสต่อพระเจ้าปเสนทิโกศล ดังต่อไปนี้ คือ

มหาบพิตร บุรุษเข็ญใจไม่มีศรัทธา

เป็นคนตระหนี่เหนียวแน่น มีความดำริชั่ว

เป็นมิฉนาทิลู ไม่มีความเอื้อเฟื้อ

ค่าบริภายสมณะ หรือพรหมณ์ หรืออณิพกอื่นๆ

เขาเป็นคนไม่มีประโยชน์ เป็นคนมักโกรธ

ย่อมห้ามคนที่กำลังจะให้สิ่งของเครื่องใช้แก่คนที่กำลังขอ

มหาบพิตรผู้เป็นใหญ่กว่าปวงชน

คนเช่นนั้นเมื่อตายแล้วย่อมเข้าถึงนรกอัน โหดร้าย

บุคคลประเภทนี้ ชื่อว่าผู้มีคมาและมีคไป^{๓๖}

จากพระธรรมเทศนาที่ยกมานี้แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาส่งเสริมการให้ทาน บุคคลที่ห้ามผู้ที่กำลังทำทานยอมเข้าถึงนรกอัน โหดร้าย เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้ทำทานคือ ผู้ที่กำลังสั่งสมเสบียงในภพเบื้องหน้าให้กับตนเอง ผู้ห้ามผู้อื่นทำทานเปรียบเสมือน เป็นผู้ที่ทำลายทรัพย์สมบัติของผู้อื่นในอนาคตให้สูญสิ้นไป และในปัจจุบันการเชิญชวนให้บุคคลทั่วไปเข้ามาทำบุญในพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องที่จำเป็นเพราะ

๑) ในปัจจุบันผู้คนส่วนใหญ่ต้องทุ่มเทเวลาส่วนใหญ่ไปกับการหาเลี้ยงชีพ ทำให้ไม่มีเวลามาวัด

๒) ในปัจจุบันมีสถานบันเทิงเกิดขึ้นมากมายผู้คนถูกโน้มน้าวให้ไปในสถานที่เหล่านั้นมากกว่าจะมาวัด

๓) ผู้คนส่วนใหญ่ในปัจจุบันไม่มีใครได้ศึกษาธรรมะ

หากไม่มีการบอกข่าวบุญนอกวัด คนที่อยู่นอกวัดก็จะไม่รู้ว่ามีวัดขาดแคลนอะไรบ้าง และปัจจุบันคนส่วนใหญ่ต้องใช้เวลาไปกับการหาเลี้ยงชีพ ไม่มีเวลามาวัด อีกทั้งด้วยการกิจมากมายในสังคมปัจจุบัน เมื่อถึงคราวที่ต้องทำงานหาเลี้ยงชีพมาตลอดทั้งวัน ทั้งสัปดาห์ ทำให้ต้องการผ่อนคลายตัวเองจากภาระหน้าที่ด้วยการสันทนาการต่างๆกันไป เช่น จับจ่ายใช้สอยในสิ่งที่ฟุ่มเฟือย ใช้เวลาให้หมดไปกับสิ่งบันเทิงต่างๆ ทำให้ไม่มีเวลาที่จะมาวัด เพราะไม่รู้ถึงคุณค่าและความจำเป็นของการเข้าวัดฟังธรรม การปฏิบัติธรรม การรักษาศีล และการทำบุญตลอดจนการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เมื่อหาปัจจัยมาได้ก็ถูกใช้ให้หมดไปกับสิ่งฟุ่มเฟือย ขณะเดียวกันเวลาแห่งชีวิตก็หมดลงเรื่อยๆโดยไม่ได้ตั้งสมคุณความดีอย่างถูกวิธี มีหน้าซำยังอาจตั้งสมบาปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์อีกด้วย

ดังนั้นการเรียไรในทางพระพุทธศาสนา คือ การบอกบุญ จึงมีความสำคัญและจำเป็น เพราะเป็นการเชิญชวนด้วยวิธีการต่างๆ ให้ผู้ที่ไม่มีเวลาหรือไม่ได้ใส่ใจกับ ความสำคัญของการศึกษาและปฏิบัติธรรม ได้มีโอกาสบำเพ็ญบุญกิริยาวัตถุ อันเป็นการ

^{๓๖} ส.ส.(ไทย) ๑๕/๑๓๒/๑๖๓-๑๖๔.

ปฏิบัติเพื่อการดำรงชีวิตอย่างผาสุกในชาตินี้ เพื่อการไปสู่สุคติในปรโลก และเพื่อการบรรลุ
มรรคผลนิพพานอันเป็นเป้าหมายสูงสุด ตามหลักพระพุทธศาสนาในที่สุด

(ข) เหตุขัดข้องเมื่อพิจารณาจากกฎหมายทางราชอาณาจักร

พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และ คำสั่งมหาเถร
สมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕ ก่อให้เกิดความยากลำบากแก่พระและวัด
เนื่องจากตามพระวินัยนั้น พระภิกษุไม่สามารถประกอบอาชีพเพื่อหารายได้มาเลี้ยงชีวิตเช่น
ฆราวาส แต่ชีวิตความเป็นอยู่ของท่านต้องมีค่าใช้จ่าย ทั้งด้านค่าปฏิสังขรณ์ ค่าก่อสร้าง
ค่าอุปกรณ์การศึกษาของพระภิกษุสามเณร ค่ารักษาพยาบาลพระภิกษุสามเณร อาหาร ค่าน้ำ
-ไฟ ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่ต้องจ่ายเงินทั้งสิ้น เมื่อเปรียบเทียบกับสภาพสังคมในสมัยพุทธกาล
ปรากฏว่าสมัยพุทธกาลนั้น มีฆราวาสเป็นโยมอุปัฏฐากคอยดูแล บำรุงพระพุทธศาสนา เพื่อ
ป้องกันมิให้พระภิกษุต้องลำบาก เช่น สร้างโบสถ์ วิหาร ถวายจตุปัจจัยไทยธรรม ฯลฯ แก่
พระภิกษุสงฆ์ เช่น อนาถบิณฑิกเศรษฐี สร้างวัดชื่อเชตวันมหาวิหารถวายแก่พระภิกษุใน
พระพุทธศาสนา นางวิสาขาถวายผ้าอาบน้ำฝนเพราะเหตุผลว่าเพื่อความงดงามแก่พระภิกษุ
เมื่อทำกิจในการสร้งน้ำ เป็นต้น แต่ในสภาพสังคมปัจจุบัน อุปัฏฐากดังเช่นในสมัย
พุทธกาลมีน้อยเต็มที แต่ก็ยังมีฆราวาสจำนวนหนึ่งที่ทำให้ความสนใจที่จะอุปัฏฐากบำรุง
พระพุทธศาสนาด้วยการถวายปัจจัย(เงิน) แทน แต่เมื่อการเรียไรทำได้ไม่สะดวก จึงทำให้
การเชิญชวนผู้คนมาทำบุญดำเนินไปได้ยาก ทำให้วัดแต่ละวัดต้องประสบกับปัญหาต่างๆ
ตามมา เช่น (๑) ขาดแคลนปัจจัยในการเผยแผ่ (๒) ขาดแคลนปัจจัย ๔ เพื่อการดำรง
ชีวิตประจำวัน (๓) ความขาดแคลนเป็นเหตุให้พระภิกษุต่างพากันลาสิกขา (๔) ฆราวาส
ไม่สนใจเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุ (๕) พระภิกษุและสามเณรไม่สามารถศึกษาธรรมได้อย่าง
เต็มที่เพราะต้องชวนขอหาปัจจัยไทยธรรมมาเพื่อใช้ในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ฯลฯ

ปัจจุบันมหาเถรสมาคมมีคำสั่งห้ามเรียไรห้ามมิให้วัดหรือพระภิกษุสามเณรทำ
การเรียไร หรือมอบหมายหรือยินยอมให้ผู้อื่นทำการเรียไร ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

ข้อ ๕ “ห้ามมิให้วัดหรือพระภิกษุสามเณรทำการเรียไร หรือมอบหมายหรือ
ยินยอมให้ผู้อื่นทำการเรียไร ทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม เพื่อประโยชน์แก่วัด
หรือพระศาสนาหรือเพื่อประโยชน์อย่างอื่นใดแก่ตนหรือผู้อื่น เว้นแต่ในกรณี
ที่กำหนดไว้ในคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้”^{๓๖}

จากข้อความในข้อ ๕ ซึ่งหมายถึงการห้ามมิให้วัดหรือพระภิกษุสามเณรทำการ
เรียไร หรือมอบหมายหรือยินยอมให้ผู้อื่นทำการเรียไร ดังนั้น การเรียไรโดยการโฆษณา
บอกบุญ หมายถึง การชักชวนให้ทำบุญโดยเผยแพร่ข้อความออกไปยังสาธารณชนจึงกระทำ
ไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาต ตามขั้นตอนซึ่งกำหนดไว้ในคำสั่งมหาเถรสมาคม และถ้าเข้า
หลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๕๔๗ ต้องดำเนินการขอ
อนุญาตตามขั้นตอนของพระราชบัญญัติดังกล่าวด้วย ซึ่งใช้เวลามากและมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก

อีกทั้งคำสั่งดังกล่าวบังคับใช้ได้ไม่ทั่วถึง เพราะการเรียไรยังคงมีปรากฏอยู่ทั่วไป
ทั้งทาง สื่ออินเทอร์เน็ต^{๓๗} หนังสือพิมพ์ (ขอเชิญร่วมบริจาคบูชา วัตถุมงคลทำวจุศคาม
ทำวรามเทพ พระศรีอริยเมตไตรย รุ่น “อภิมหาเศรษฐี อัญมณีเสริมดวง”)^{๓๘} และที่อื่นๆ

การนำพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๕๔๗ และ คำสั่งมหาเถร
สมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕ ออกมาบังคับใช้เพื่อป้องกันการหลอกลวง
จากมิชฉชีพ ที่หวังประโยชน์จากผู้ที่ต้องการทำบุญในพุทธศาสนานั้น ควรจะใช้กฎหมาย
บังคับเป็นรายๆ ไปการบัญญัติพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๕๔๗ และ
คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕ ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์โดยรวม
ไม่เป็นการป้องกันและมิใช่การแก้ปัญหาที่ถูกวิธี ถ้าต้องการป้องกันการหลอกลวงจริงๆ
กฎหมายบ้านเมืองในส่วนของกฎหมายอาญาก็มีป้องกันอยู่แล้ว ดังปรากฏในบทบัญญัติของ
ประมวลกฎหมายอาญา ในความผิดฐานฉ้อโกง มาตรา ๓๔๑ - ๓๔๓

^{๓๖} สุตร โปศาด. พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๕๔๗ ถ้า พ.ศ. ๒๕๕๐, หน้า ๔๕.

^{๓๗} ถ้าจะขอสนับสนุนสำหรับเด็กยากจน จะต้องติดต่อ หรือขอความช่วยเหลืออย่างไร หรือถ้าใครมี
ความประสงค์จะบริจาคเพื่อนักเรียนที่ยากจน อยู่บนคอย จ.อุตรดิตถ์ โปรดติดต่อได้ตามอีเมลนี้คะ ขอบขอบคุณ
โดย: ภัทร์ วันที่: 2007-02-14 20:45:56

^{๓๘} คูรายละเอียดยใน ไทยรัฐ วันเสาร์ที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๐, หน้า ๒๗.

มาตรา ๓๔๑ ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงดังว่านั้น ได้ไป ซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๔๒ ถ้าในการกระทำความผิด ฐานฉ้อโกงผู้กระทำ

(๑) แสดงตนเป็นคนอื่น หรือ

(๒) อาศัยความเบาปัญญาของผู้ถูกหลอกลวงซึ่งเป็นเด็ก หรืออาศัยความอ่อนแอแห่งจิตของผู้ถูกหลอกลวง ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๔๓ ถ้าการกระทำความผิด ตามมาตรา ๓๔๑ ได้กระทำด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อประชาชนหรือด้วยการปกปิดความจริง ซึ่งควรบอกให้แจ้งแก่ประชาชน ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

คำพิพากษาฎีกาของประมวลกฎหมายอาญาแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๔๐ ก็เพียงพอสำหรับการป้องกันการก่อการทุจริตแล้ว เพราะโทษที่หนักพอสมควรและเป็นอาญาแผ่นดิน ซึ่งถ้าผู้ใดต้องโทษแล้วอาจถูกจำคุก ทำให้กฎหมายอาญาสามารถยับยั้งการตัดสินใจกระทำผิดได้ดีกว่าพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๕๔๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕ และหากเกิดกรณีหลอกลวงดังกล่าว เจ้าพนักงานตำรวจก็สามารถดำเนินการทางอาญาได้และเด็ดขาดกว่า

๓.๓ จุดอ่อนของกฎหมายบางฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

๓.๓.๑ เนื้อหากฎหมายตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๕^{๔๐} มีจุดอ่อนเมื่อนำมาใช้บังคับกับพระภิกษุที่ต้องหาว่ากระทำความผิด คือ

ก. ขัดต่อพระวินัยเนื่องจากตามพระวินัยนั้น พระภิกษุที่ต้องอาบัติถึงขั้นให้ต้องสละสมณเพศ ต้องปรากฏว่า ท่านต้องอาบัติปาราชิกข้อใดข้อหนึ่งคือ

๑. เสพเมถุน

๒. ถือเอาของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ ราคาตั้งแต่ ๕ มาสก

๓. แกล้งฆ่ามนุษย์ให้ตาย

๔. อวดอุตตริมนุสสธรรม(คือธรรมอันยิ่งของมนุษย์) ที่ไม่มีในตน

ข. เป็นการใช้อำนาจลงโทษพระภิกษุที่ตกเป็นผู้ต้องหาโดยไม่ผ่านกระบวนการพิจารณาคดี

ตามพระวินัยนั้นมีขั้นตอนในการพิจารณาคดีในกรณีที่พระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิด ๗ ประเภท เรียกว่า อธิกรณสมถ ๗^{๔๑} ได้แก่

๑. สัมมุขาวินัย^{๔๒} คือ วิธีระงับอธิกรณ์ในที่พร้อมหน้าสงฆ์ พร้อมหน้าธรรมพร้อมหน้าวัตถุ พร้อมหน้าบุคคล คือ วินิจฉัยถูกต้องโดยธรรมวินัย หมายถึง การระงับอธิกรณ์จะต้องนำเอาพระธรรมวินัยและนวัจนัตถุศาสน์ที่เป็นหลักสำหรับระงับอธิกรณ์มาใช้โดยครบถ้วน

^{๔๐} กระทรวงศึกษาธิการ, หนังสือคู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่ง คำสั่งของคณะสงฆ์, หน้า ๒๗. (มาตรา ๒๕ พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยตัวชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุมหรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้)

^{๔๑} วิ.มหา. (ไทย) ๒/๖๕๕/๗๑๖.

^{๔๒} วิ.จู. (ไทย) ๖/๒๒๘/๓๔๔-๓๔๖.

๒. สติวินัย^{๔๓} ตัดสินโดยยกสติขึ้นเป็นหลัก ระวังโดยประกาศสมมติให้ว่าเป็น พระอริยะผู้มีสติสมบูรณ์

๓. อมูพหวินัย^{๔๔} คือ วิธีตัดสินที่ให้แก่งักขุผู้หายเป็นบ้าแล้ว ระวังโดยยก ประโยชน์ให้ว่าต้องอาบัติในขณะที่เป็นบ้า

๔. ปฏิญญาตกระณะ^{๔๕} วิธีตัดสินโดยปรับโทษตามคำรับสารภาพระวังตามคำรับ ของจำเลย

๕. เภถยสิกขา ระวังตามเสียงข้างมาก^{๔๖}

๖. ตัสสปาปิยสิกขา ระวังโดยการลงโทษผู้ทำผิด^{๔๗}

๗. ตินวัตถการกะ ระวังโดยการประนีประนอม^{๔๘}

ก. ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหา ขัดต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐^{๔๙}

๓.๓.๒ การใช้พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และ คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕

ก. การขออนุญาตต้องผ่านหลายขั้นตอน ก่อให้เกิดความล่าช้า^{๕๐}

ข. ทำให้ชักชวนคนทำบุญได้ยาก

ค. ปิดกั้นข่าวบุญ(ทำให้คนพลาดโอกาสที่จะทำบุญเพราะไม่รู้ว่าวัดขาดแคลน อะไรบ้าง)

^{๔๓} วิ.จ. (ไทย) ๖/๒๓๖/๓๕๖-๗.

^{๔๔} วิ.จ. (ไทย) ๖/๒๓๗/๓๕๘-๓๖๐.

^{๔๕} วิ.จ. (ไทย) ๖/๒๓๘/๓๖๓-๓๖๕.

^{๔๖} วิ.จ. (ไทย) ๖/๒๓๘/๓๔๔.

^{๔๗} คูรายละเอียดใน วิ.จ. (ไทย) ๖/๒๓๘/๓๖๒-๓๖๓.

^{๔๘} คูรายละเอียดใน วิ.จ. (ไทย) ๖/๒๔๐/๓๖๖-๓๖๗.

^{๔๙} คูรายละเอียดใน, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๔๗ ก วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐.

^{๕๐} สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ ถ้า พ.ศ. ๒๕๕๐, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, ๒๕๕๐), หน้า ๒๑.

ง. ขาดความศักดิ์สิทธิ์ เพราะใช้บังคับไม่ทั่วถึง เนื่องจากการเรียไรโดยไม่ได้ขอ อนุญาตยังคงมีอยู่ทั่วไปทั้งหนังสือพิมพ์ แผ่นปลิว อินเทอร์เน็ต

จ. มีกฎหมายอาญาที่สามารถใช้บังคับได้ผลกว่า

๓.๔ ปัญหาและอุปสรรค

๓.๔.๑ เนื้อหากฎหมาย พระราชบัญญัติลักษณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๕^{๕๐} เนื้อหาของมาตรา ๒๕ ในส่วนที่ บัญญัติให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินการให้ พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศ ก่อให้เกิดปัญหาตามมาจากการใช้อำนาจดังกล่าว คือ

ก. พระภิกษุที่ต้องการหาว่ากระทำความผิดอาจตกเป็นเหยื่อของผู้ไม่หวังดี ใช้ กฎหมายดังกล่าวกลั่นแกล้งพระภิกษุได้^{๕๑}

ข. พนักงานสอบสวนสามารถขู่บังคับพระภิกษุเพื่อผลประโยชน์ของตนหรือ บุคคลที่เกี่ยวข้องได้

ค. สื่อมวลชนมักเข้ามามีบทบาทในการกดดันพนักงานสอบสวนเพื่อ ผลประโยชน์ของตน^{๕๒}

๓.๔.๒ การใช้พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และคำสั่ง มหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕

ก. สามารถเลือกปฏิบัติกับวัดใดวัดหนึ่ง หรือกับพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งได้ เพราะกฎหมายดังกล่าวแม้จะใช้บังคับไม่ทั่วถึงในปัจจุบัน แต่ก็มีอำนาจในตัวที่จะใช้บังคับ ได้อยู่

^{๕๐} “พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงาน อัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยตัวชั่วคราว...ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละ สมณเพศเสียได้”

^{๕๑} ธรรมคืออำนาจ เสรีนิยม ฉบับที่ ๘๗ ประจำวันที่ ๑-๑๔ ธันวาคม ๒๕๓๕, หน้า ๖๔.

^{๕๒} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๗.

ข. บทลงโทษแม้จะไม่รุนแรงแต่อาจก่อให้เกิดผลกระทบได้ หากสื่อมวลชนนำไปลงข่าวขณะที่ใช้บังคับกับพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งหรือวัดใดวัดหนึ่ง พระภิกษุหรือวัดนั้นอาจเสื่อมเสียได้ เช่น การลงข่าววัดประจักษ์มณีเรียไรโดยแจกของที่ระลึก^{๕๔}

๓.๕ ความเป็นไปได้ของการนำกฎหมายดังกล่าวมาใช้

๓.๕.๑ เนื้อหากฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๕

ควรปรับแก้ไขในส่วนที่ให้อำนาจพนักงานสอบสวนเพียงฝ่ายเดียว โดยตัดข้อความต่อไปนี้ออก คือ

“พนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม”

เมื่อตัดข้อความดังกล่าวข้างต้นออก มาตรา ๒๕ จะมีเนื้อหาที่สมบูรณ์ขึ้นและใช้บังคับได้อย่างบริสุทธิ์ยุติธรรมต่อพระภิกษุที่ต้องการหาว่ากระทำความผิดจริงๆ โดยเนื้อหาที่เหมาะสม คือ

“พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องการหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยตัวชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุมหรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระสงฆ์ไทยรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้”

๓.๕.๒ การใช้พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕

ถึงแม้พระราชบัญญัติดังกล่าวอาจจะใช้บังคับได้อยู่เพราะป้องกันการเรียไรที่มากเกินไปจนความจำเป็น ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่สงบในสังคม แต่ควรปรับเนื้อหาให้สามารถใช้บังคับได้กับเหตุการณ์ปัจจุบันและขั้นตอนการขออนุญาตควรกระชับกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

^{๕๔} ดูรายละเอียดใน ทศนะจากการสัมภาษณ์ในบทที่ ๔.๑.๒.๑ หน้า ๘๖.

บทที่ ๔

วิเคราะห์ทัศนคติของนักการศาสนาและนักกฎหมายบางกลุ่ม

ที่มีผลเกี่ยวข้องกับกฎหมายที่มีผลกระทบกับ

พระสงฆ์ไทยบางฉบับ จากการสัมภาษณ์

๔.๑ พรรษนะเกี่ยวกับปัญหาที่พระสงฆ์ไทยได้รับผลกระทบจากกฎหมายไทยบางฉบับ

สัมภาษณ์ความเห็นของนักการศาสนาบางกลุ่ม จำนวน ๕ รูป และผู้ทรงคุณวุฒิ
ด้านกฎหมายจำนวน ๖ คน

๔.๑.๑ พรรษนะต่อเนื้อหาของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา
๒๕ เฉพาะส่วนที่ให้อำนาจพนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุที่ต้องหาว่า
กระทำความผิดอาญาต้องสละสมณเพศ

เนื้อหาของบทบัญญัติ ใน มาตรา ๒๕ คือ

พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวน
หรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุ
รูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้า
อาวาสรับตัวไปควบคุมหรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงาน
สอบสวนมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้

เฉพาะในส่วนที่เป็นปัญหาคือ “พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำ
ความผิดอาญา... พนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม... ให้
พนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินการให้พระสงฆ์ไทยรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้

๔.๑.๑.๑ ทรรศนะของพระภิกษุระดับบริหาร

พระภิกษุระดับบริหารให้ความเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาของกฎหมายเป็นสองแนวดังนี้

ก. ไม่เห็นด้วยกับเนื้อหาของกฎหมาย โดยได้แสดงเหตุผลไว้ดังต่อไปนี้

๑) กฎหมายไม่เปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาได้พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตัวเอง ตามปกติ การพิจารณาและพิพากษาคดีโดยคณะสงฆ์ ถ้าศาลสงฆ์พิพากษาแล้วว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดหรือการกระทำความผิดของผู้ต้องหายังเป็นที่สงสัยไม่ชัดเจน เมื่อเป็นเช่นนี้ บุคคลากรทางราชอาณาจักรจึงค่อยเข้ามาตรวจสอบเพิ่มเติม เนื่องจากยังไม่เป็นที่แน่นอนว่า พระสงฆ์ที่ต้อนั้นกระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ หากไม่เป็นจริงตามที่ถูกกล่าวหาแล้วบุคคลากรทางราชอาณาจักรใช้อำนาจให้ผู้ต้องหาลาสิกขา ก็จะเป็นการลงโทษผู้บริสุทธิ์

๒) การกระทำบางอย่างของผู้ต้องหาบางกรณีพระธรรมวินัยไม่สามารถเอาผิดได้ แต่อย่างไรก็ตามควรให้ผ่านการพิจารณาจากคณะสงฆ์เสียก่อน คือ ให้ทางคณะสงฆ์สืบสวนให้ชัดเจนเสียก่อน ถ้าสืบสวนแล้วพบว่าผู้ต้องหากระทำความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหา บุคคลากรทางราชอาณาจักรจึงเข้ามาเพื่อดำเนินคดีกับผู้ต้องหาตามขั้นตอนการปฏิบัติของทางราชอาณาจักร แต่ถ้าศาลสงฆ์พิจารณาแล้วพบว่าไม่ผิด ทางราชอาณาจักรก็ไม่ควรนำบุคคลนั้นไปจำคุกหรือลงโทษอย่างใดอย่างหนึ่งจนกว่าจะสืบสวนแน่ชัดว่าได้กระทำความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหา

ตัวอย่างกรณีมีข่าวว่าพระกระทำความผิด ขั้นตอนการพิจารณาคดีของคณะสงฆ์จะมีระเบียบให้แจ้งเรื่องราวร้องทุกข์ไปยังพระสังฆาธิการตามลำดับชั้น ถ้าพิจารณาแล้วผิดวินัยก็คือผิด แต่บางครั้งผิดวินัยแต่ไม่ผิดกฎหมายบ้านเมือง หรือถ้าไม่ผิดวินัยแต่ผิดกฎหมายบ้านเมืองก็ต้องมีการดำเนินคดีตามกฎหมายบ้านเมืองอย่างถูกต้อง ไม่ควรจะสั่งให้ลาสิกขาโดยไม่ผ่านกระบวนการพิจารณาใดๆเลย

ตัวอย่างคดีของพระยันตระ อมโรภิกขุ คดีดังกล่าวอยู่ระหว่างการพิจารณาโดยศาสนจักร แต่เรื่องดังกล่าวตกเป็นกระแสสังคมและถูกบีบคั้นโดยสื่อมวลชน ทำให้ศาสนจักรทำงานไม่สะดวก และมีภคทัสไปแจ้งความดำเนินคดีกับศาลทางราชอาณาจักร ฝ่ายศาสนจักรจึงไม่ได้ดำเนินการต่อเพราะเป็นกระแสกดดัน นอกจากคดี

ดังกล่าวยังมีคดีอื่นๆ เช่น คดีโพธิรักษ์ คดีพระจรรยา ปานจันทร์ คดีพระนิกร ยศคำจู่ คดีพระภวนาพุทธโธ เป็นต้น กระแสนั้นบางทีเกิดจากการได้เสียทางด้านผลประโยชน์ นำกระแสนั้นมาทำลายคนทำลายสงฆ์ พระสงฆ์ที่ตกเป็นข่าวหรือมีส่วนเกี่ยวข้องมักจะเฉยไม่ได้ตอบกระแสสังคม เพราะถ้าออกมาโต้แย้งก็จะตกเป็นเป้าให้สื่อมวลชนลงข่าวโจมตี เป็นเหตุให้พระภิกษุไม่ออกมาเคลื่อนไหวใดๆทั้งสิ้น เพราะเกรงว่าจะมีปัญหาใหญ่โต

ตัวอย่างพระที่ตกเป็นข่าวทางสื่อมวลชน มีผลร้ายมากกว่าผลดีเพราะผู้อ่านข่าวมักจะเชื่อสื่อมากกว่าที่จะเปิดใจรอฟังผลการตัดสิน เช่น คดีวัดเทพศิรินทร์ ศาลพิพากษาว่า ท่านไม่มีความผิดเมื่อท่านถูกให้ลาสิกขาแล้ว” เมื่อพนักงานสอบสวนได้ดำเนินการให้ลาสิกขาตามกฎหมาย ท่านก็ทำตามเพราะเป็นคนไทยอยู่ภายใต้กฎหมาย ผลที่ได้รับจากการกระทำของพนักงานสอบสวนคือ สิ่งที่ท่านสูญเสียไปคืนกลับไม่ได้ พระที่สึกแล้ว หากคืนกลับมาอุปสมบทเป็นพระภิกษุ สถานะความเป็นพระภิกษุทุกอย่างต้องนับ ๑ ใหม่

ข. เห็นด้วยเนื่องจากเนื้อหาของกฎหมายดังกล่าวเปิดกว้างทั้งสองทางดังนี้

๑) ในกรณีที่พระภิกษุถูกจับเมื่อพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไป แสดงว่าเป็นคดีอุกฉกรรจ์ ก็จะทำให้ประกันไม่ได้ หรือในคดีเล็กน้อยก็ให้ประกันได้ หรือให้ผู้ปกครองรับไปดูแล ถ้าไม่รับไปดูแลก็ไม่ให้ประกัน ซึ่งก็อยู่ที่ผู้ปกครองของพระรูปนั้น ถ้าพระรูปนั้นดี ประพฤติดี พระผู้ปกครองยอมรับตัวกลับไปดูแล ไม่ปล่อยให้ผู้ปกครองสอบสวนใช้อำนาจให้สละสมณเพศ

๒) กรณีที่พระภิกษุผู้ปกครองไม่รับไปดูแลแสดงว่าพระภิกษุรูปนั้นประพฤติตัวไม่เหมาะสม และเนื้อหาของกฎหมายดังกล่าวจะทำให้พระภิกษุกลัวไม่กล้าทำผิดเพราะ ถ้าทำผิดก็จะไม่ได้รับอนุญาตให้ประกันตัว

^๑ ธรรมคืออำนาจ เสรีนิยม ฉบับที่ ๘๗ ประจำวันที่ ๑-๑๔ ธันวาคม ๒๕๓๕, หน้า ๓๓.

๔.๑.๑.๒ ทรรศนะของผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายให้ความเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาของกฎหมายต่างกันและเหมือนกัน ดังนี้

ก. ไม่เห็นด้วยกับเนื้อหาของกฎหมาย

ข้อที่ ๑ ให้ภิกษุลาสิกขาเป็นหลักการของมหาเถรสมาคม แต่ในความเหมาะสมนั้นควรมีคำพิพากษาว่ากระทำผิดจริงเสียก่อน เว้นแต่จับได้ในขณะกระทำผิดอยู่

ข. เห็นด้วยกับเนื้อหาของกฎหมายดังกล่าว เพราะ

๑) ถ้าพระภิกษุถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดคดีอาญา เจ้าหน้าที่ทำการควรให้พระภิกษุนั้นลาสิกขาเสีย ย่อมเหมาะสมกว่าจะควบคุมและจองจำพระภิกษุในฐานะเป็นผู้ต้องหา

๒) ช่วยเหลือพระภิกษุระมัดระวังในสิกขาไม่พลั้งพลาดกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องไม่ควร เพราะจะทำให้สถาบันสงฆ์เศร้าหมอง

๔.๑.๑.๓ ทรรศนะที่ทั้งสองฝ่ายมีความคิดเห็นตรงกัน

พระภิกษุระดับบริหารและผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายมีทรรศนะตรงกันดังนี้

๑) การกระทำความผิดเป็นเรื่องของบุคคล ควรจะแยกสถาบันสงฆ์กับตัวบุคคลออกจากกัน สถาบันแสดงออกโดยเครื่องหมาย เช่น จีวรที่สวมใส่

๒) ในคดีที่เอกชนฟ้องพระภิกษุเป็นคดีอาญา ระหว่างที่ศาลได้สวนมูลฟ้องนั้นพระภิกษุอยู่ในฐานะผู้บริสุทธิ์มีสิทธิเสมือนยังไม่ถูกฟ้องในคดี แต่เมื่อใดที่ศาลประทับฟ้องพระภิกษุในคดีดังกล่าวจะตกเป็นจำเลยทันที และถ้าศาลมีคำพิพากษาจำคุกก็ควรให้สละสมณเพศลาสิกขาไป

๓) โดยหลักรัฐธรรมนูญ รับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนไว้ชัดเจนว่าทราบโดยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะกระทำผิดจะกระทำเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดไม่ได้ และโดยพื้นฐานของรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ในระบบสอบสวน พนักงานสอบสวนไม่สามารถล่วงล้ำเข้าไปในสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนเกินไป

๔) พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องรวบรวมหลักฐาน กระทั่งมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้ต้องหาได้ทำความผิดตามข้อกล่าวหาแล้ว พนักงานสอบสวนต้องแจ้งข้อเท็จจริงแห่งการกระทำที่กล่าวหาแล้วจึงจะแจ้งข้อหาได้ และจะต้องให้โอกาสผู้ต้องหาที่จะแก้ข้อกล่าวหาหรือที่จะแสดงหลักฐานอันเป็นประโยชน์ต่อตนได้

๕) ในปัจจุบันแม้เป็นฆราวาสพนักงานสอบสวนก็ต้องรวบรวมหลักฐานจนมีหลักฐานตามสมควรแล้วจึงจะทำได้ จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาที่มีทนายต่อสู้คดี

ตัวอย่างเช่น ในคดีเด็กซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด พนักงานสอบสวนต้องใช้วิธีการสอบสวนที่เหมาะสมสำหรับเด็ก กล่าวคือ ต้องแยกการสอบสวนเป็นส่วนสัดส่วนที่เหมาะสมสำหรับวัยของเด็ก ต้องมีระบบการสอบปากคำผู้ต้องหาเป็นพิเศษต้องมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ร่วมอยู่ในการสอบปากคำด้วย จะต้องมีการอัยการมาร่วมด้วยเพราะฉะนั้นในการชี้ตัวจะต้องไม่ให้ผู้ถูกชี้ตัวเห็นผู้ชี้ตัว

นอกจากนี้พนักงานสอบสวนจะต้องจัดให้ทนายความหรือบุคคลที่เด็กร้องขอเข้าร่วมสอบปากคำด้วย ก่อนถามคำให้การพนักงานสอบสวนต้องแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาทราบว่าผู้ต้องหาสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ คำให้การจะใช้เป็นพยานหลักฐานอันผู้ต้องหาได้และแจ้งว่ามีสิทธิที่จะมีทนาย ตรงนี้คือให้ใช้หลัก **Miranda Verson Arizona** คือระบบศาลสูงในสหรัฐอเมริกาในระบอบกฎหมายไทย คือ การยกมาตรฐานของกฎหมายไทย เพื่อยกมาตรฐานการสอบสวนให้เป็นมาตรฐานสากลเพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน จะเห็นว่าแม้แต่ระบบสอบสวนคนธรรมดาซึ่งต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพราะฉะนั้นสำหรับพระภิกษุสงฆ์ซึ่งอยู่ในฐานะปุถุชนบุคคลของประชาชนจึงควรมีการปฏิบัติที่เหมาะสมและแตกต่างจากบุคคลทั่วไป

ในกรณีที่ภิกษุสงฆ์ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด พนักงานสอบสวนต้องระมัดระวังในการดำเนินคดีขั้นต้น การเรียกตัว การจับกุมตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการเหล่านี้ ควรต้องมีการสอบสวนหาพยานหลักฐานให้ชัดเจนเสียก่อน เพราะตรงนั้นอาจจะกระทบสิทธิของประชาชนได้ เนื่องจากพระภิกษุสงฆ์เป็นตัวแทนพุทธศาสนาเป็นตัวแทนพระพุทธเจ้า เพราะฉะนั้นความเคารพ การกราบไหว้เป็นสิ่งที่ยกไทยปฏิบัติ

๖) เมื่อพระภิกษุต้องหาว่ากระทำความผิด พนักงานสอบสวนสามารถสอบสวนได้และถ้าพนักงานสอบสวนเห็นว่ามิมูลก็จะสั่งฟ้อง ตรงนี้อย่างน้อยก็ถือว่าฝ่ายบริหารได้

มอบอำนาจให้พนักงานสอบสวนเข้าไปกลั่นกรองแล้ว สำหรับคดีความผิดชั้น ปาราชิกซึ่งเห็นกระทำซึ่งหน้าเรื่องนี้ก็สามารถให้อำนาจพนักงานสอบสวนดำเนินการให้ลาสิกขาได้ แต่ถ้าการกระทำผิดไม่ชัดเจนแล้วไปสั่งให้สึก การที่สึกท่านจากสมณเพศเปรียบเสมือนประหารชีวิตท่าน ฉะนั้นจะต้องมีมาตรฐานพอสมควร

เพราะว่าคำฟังคนที่ประชาชนธรรมดาเรายังตระหนักถึงสิทธิของเขา และคุ้มครองสิทธิของเขา พระภิกษุก็ต้องระมัดระวัง เพราะถ้าอำนาจรัฐไปทำกับพระบริสุทธิการกระทำนั้นไม่ได้ไปทำลายเฉพาะพระรูปนั้น แต่เป็นการทำลายรากฐานของพุทธศาสนา เพราะฉะนั้นเราต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าพระภิกษุทุกรูปเป็นผู้บริสุทธิ์

ทุกวันนี้คดีของอาจารย์ยันตระสังคมยังไม่รู้ข้อมูลความจริง เพราะไม่ใช่ความผิดซึ่งหน้า แต่เกิดจากการเสนอข่าวในมุลมลมีลักษณะชี้หน้าให้ผู้อ่านเชื่อ อย่างไรก็ตามสิทธิของผู้ต้องหา และสิทธิของผู้เสนอข่าวก็มีกฎหมายคุ้มครองอยู่ ควรให้แต่ละฝ่ายมีสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมาย ซึ่งกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันก็เพียงพอที่จะแก้ปัญหาต่างๆ ได้ แต่ปัญหาสืบสวนวุ่นวายที่เกิดขึ้น ก็เพราะบุคคลไม่เคารพกฎหมายซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขในภาคปฏิบัติ

๘) สำหรับการสอบสวนความผิดที่เกิดขึ้นซึ่งหน้ากับความผิดทั่วไปพนักงานสอบสวนต้องแยกปฏิบัติ กล่าวคือ ถ้าเป็นความผิดตามวินัยสงฆ์ก็ให้ฝ่ายสงฆ์ดำเนินการไปตามวินัย และถ้าพบว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายก็ต้องมอบให้พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจดำเนินคดีต่อไปตามสมควรแก่กรณี ถ้าเป็นความผิดที่ถูกกล่าวหาต้องพิสูจน์ ไม่ควรใช้วิธีให้พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจให้สละสมณเพศ แต่ถ้าความผิดซึ่งหน้าต้องควบคุมตัว ต้องดำเนินคดี ถ้าไม่ยอมสึกเองก็อาจจะถูกบังคับได้ด้วย

๙) เมื่อพระภิกษุต้องอธิกรณ์ ฟังว่ากระทำความผิดจริง ควรให้ดำเนินการต่อไปนี้

ก. ให้พนักงานสอบสวนทำหน้าที่สืบเสาะหาข้อมูลเพื่อให้ได้หลักฐานมายืนยันว่าท่านได้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่

ข. ในการพิจารณาคดีอาญาร้ายแรง ควรมีประชาชนที่รู้เห็นในเรื่องดังกล่าวมาร่วมเป็นผู้พิพากษาสมทบในการพิจารณาพิพากษาคดีด้วย

ค. กฎหมายที่ใช้กับพระภิกษุ ควรใช้พระธรรมวินัยเป็นหลัก ควรมีสถาปัตยกรรมพิเศษ เฉพาะสำหรับพระสงฆ์ ฆราวาสไม่ควรมีสิทธิในการพิพากษาคดีพระ เพราะฆราวาสรักาศิล ๕ หรือ ศิล ๘ เป็นผู้มีควมบริสุทธิ์น้อยกว่าพระซึ่งมีศีล ๒๒๗ ข้อ

๔.๑.๒ ความคิดเห็นต่อการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕

๔.๑.๒.๑ ความเห็นของพระภิกษุที่เคยต้องหาว่ากระทำผิด

พระภิกษุที่เคยต้องหาว่ากระทำผิดให้ความเห็นต่อการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวไว้ดังนี้

การเรียไร ไม่ผิดพระธรรมวินัย แม้จะมีพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕ แต่ปัจจุบันก็มีการเรียไร เช่น การที่วัดจัดทำวัตถุมงคลซึ่งถือเป็นการตอบแทนให้แก่ผู้ที่มาทำบุญ วัตถุมงคลที่ทางวัดมอบให้แก่ผู้มาทำบุญถือเป็นการเรียไรอย่างหนึ่ง แต่ก็เป็นการเผยแผ่พุทธศาสนาอย่างหนึ่ง เพื่อให้ผู้ได้รับวัตถุมงคลมีจิตใจผูกพันกับพุทธศาสนา และเป็นการหาเงินเข้าวัด ทำให้จิตใจของคนห่างไกลจากบาป แต่อย่างไรก็ตาม การเรียไร โดยตรงไม่น่าทำ แต่ถ้าไม่มีการเรียไรพระก็อยู่ไม่ได้

๔.๑.๒.๒ ความเห็นของพระภิกษุทั่วไป

พระภิกษุทั่วไปให้ความเห็นต่อการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวว่า

การออกพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ทำบุญ แต่เหตุที่ต้องบัญญัติกฎหมายดังกล่าวออกมาเพราะผู้ถูกเรียไรฟ้องว่ามีการเรียไรมากเกินไป ซึ่งการเรียไรนั้นถ้าทำกับคนที่ไม่ศรัทธาเรียไรไปเขาก็ไม่ทำ ถ้าคนศรัทธาเรียไรได้ปัจจัยมา บุคลากรของวัดก็จะนำมาทำประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา

การเรียไร คือ การเชิญชวนคนให้มาทำนุบำรุงศาสนา ไม่ควรปิดกั้นโอกาสเส้นทางที่จะพาศาสนาไปสู่ความรุ่งโรจน์ อาจเป็นไปได้ถ้ามีการออกกฎหมายที่ทันสมัย ไม่ปิด

กันตนเอง ปัจจุบันโลกกำลังเปลี่ยนแปลง ในเรื่องการเรียไรจะไม่มีก็ได้ ถ้าองค์กรของรัฐ ส่งเสริมวัดในพระพุทธศาสนาให้ทั่วถึง

๔.๑.๒.๓ ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายให้ความเห็นต่อการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวไว้เป็น ๒ แนวคิดใหญ่ๆ ดังนี้

(๑) ไม่เห็นด้วยกับกฎหมายดังกล่าวโดยให้เหตุผล ดังนี้

๑. ปัจจุบันวัดส่วนใหญ่ต้องพึ่งพาตัวเอง เพราะไม่ได้งบประมาณจากรัฐซึ่งวัฒนธรรมของไทย คือ วัดพึ่งบ้าน บ้านพึ่งวัด วัดอยู่ได้เพราะประชาชนบริจาคเงินเรียไร

๒. การเรียไร คือ การชวนคนมาทำบุญ ในพุทธศาสนาพระสงฆ์ไม่มีอาชีพ อยู่ได้เพราะเงินบริจาคของประชาชน ถ้าวัดไม่มีการบอกกล่าวเรียไรชักชวนก็จะไม่มีใครรู้ไม่มีใครมาทำบุญ ถ้าห้ามเรียไรซะแล้ว อีกหน่อยคนก็ไม่รู้จักทำทาน ศาสนาก็จะอยู่ไม่ได้ คนไม่รู้จักศรัทธา พระท่านก็ไม่มีอะไรจะยังชีพ เมื่อยังชีพไม่ได้ก็ต้องลาสิกขา ศาสนาก็จะอยู่ไม่ได้

๓. กฎหมายดังกล่าวเป็นเรื่องเอาความบกพร่องของคนส่วนน้อยมาใช้บังคับกับคนส่วนใหญ่ คนที่เรียไรอย่างไม่ถูกต้องคงจะมีแต่เป็นส่วนน้อย ควรจะออกกฎหมายบังคับเป็นรายๆ ไป ไม่ควรออกกฎหมายห้ามทั้งคนดีและคนไม่ดี คนไหนไม่ดีไม่ถูกต้องก็ควรห้ามคนนั้น แต่ไม่ควรออกกฎหมายคลุมเหมาไปหมดว่าทุกคนไม่ดีไม่ควรออกระเบียบห้ามซะเลย เพราะคนส่วนใหญ่ยังดีอยู่ จะให้พระอยู่ในวัดอย่างเดียววัดคงลำบาก ควรจะบอกกล่าวออกนอกวัด เพราะเงินอยู่นอกวัดเงินไม่ได้อยู่ในวัด ควรจะให้โอกาสคนนอกวัดได้เข้ามาสนับสนุนพระพุทธศาสนา

(๒) เห็นด้วยกับกฎหมายดังกล่าวโดยให้เหตุผล ดังนี้

๑. การเรียไรเป็นเรื่องของการบอกบุญเพื่อให้ชาวบ้านรู้ว่าวัดแห่งนั้นต้องการประกอบกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาในด้านใด เช่น ไม่มีโบสถ์ ไม่มีศาสนสถาน ไม่ใช่กิจของคณะสงฆ์ ถ้าพระต้องทำหน้าที่บอกบุญจะทำให้ความเลื่อมใส

ศรัทธาหายไปพระภิกษุไม่ควรบอกบุญเอง เป็นเรื่องของฆราวาสและมหาเถรสมาคมต้องดูแลอย่างใกล้ชิด

๒. พระไม่ควรเรียไรรออยู่แล้ว เรียไรรเป็นคนละเรื่องกับการทำบุญ ทำบุญ คือ คนให้ด้วยความสมัครใจ บอกว่ามีโครงการนี้ ใครจะทำบุญเท่าไรก็ได้ตามใจ ความรู้สึกต่างจากเรียไรร เรียไรร คือ ไปขอให้เขามาให้ ในเรื่องของพระควรมีการบอกกล่าวให้ชัดเจนว่า เรียไรร กับ ทำบุญ ต่างกันอย่างไร เรื่องของการทำบุญเป็นเรื่องของประชาชนเชื่อถือศรัทธาแล้วนำมาถวายไม่ต้องขอ แต่เรียไรรเป็นเรื่องของการไปขอ

๔.๒ ข้อบกพร่องของกฎหมาย

๔.๒.๑ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๘

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๘ บัญญัติไว้ว่า “พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยตัวชั่วคราว...ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้น สละสมณเพศเสียได้”

๑) เนื้อหาขัดต่อพระธรรมและพระวินัย(ปาติโมกข์)

๒) เนื้อหาขัดต่อรัฐธรรมนูญ

๓) เปิดโอกาสให้ผู้ไม่หวังดีต่อพระภิกษุใช้ประโยชน์จากกฎหมายดังกล่าวเพื่อมาบีบบังคับให้พระภิกษุลาสิกขา

๔) กฎหมายปิดโอกาสผู้บริสุทธิ์ ในการป้องกันตนเองจากผู้ไม่หวังดี และหากพระภิกษุรูปนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ ก็เป็นการตัดโอกาสท่านในการดำรงเพศเป็นพระภิกษุ และตัดโอกาสชาวบ้านที่ต้องการทำบุญกับเนื่อนานบุญ

๕) ส่งผลกระทบไปถึงบุคคลอื่นที่เข้าใจผิดในตัวพระภิกษุที่บริสุทธิ์ ทำให้มีวิบากกรรมติดตัวผู้เข้าใจผิดไปด้วย

๖) ให้อำนาจทางบ้านเมืองมากเกินไป ซึ่งในเหตุการณ์ปัจจุบันเมื่อพระภิกษุถูกพนักงานสอบสวนใช้อำนาจให้พระภิกษุสละสมณเพศแล้ว สื่อมวลชนมักจะมาทำข่าวและลง

ข่าวในด้านลบเป็นส่วนใหญ่ คนที่เสพข่าวก็จะรู้สึกไม่ดีกับพระภิกษุ และส่งผลถึงความรู้สึกไม่ดีต่อสถาบันพุทธศาสนาด้วย

๗) เป็นการลงโทษพระภิกษุ และใช้อำนาจข้ามขั้นตอนของกฎหมาย เพราะกระทำต่อผู้ต้องหา โดยไม่ทำการสืบสวนสอบสวนและดำเนินคดี ซึ่งอาจลงโทษคนผิดได้

๔.๒.๒ พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๕๘๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๗๕

๑) ถ้าไม่มีการเรียไรเพื่อเชิญชวนให้ฆราวาสมาทำบุญเพื่ออุปถัมภ์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา บุคลากรทางศาสนาก็จะขาดแคลนปัจจัยสี่ และสิ่งจำเป็น การเผยแพร่พุทธศาสนาย่อมเป็นไปได้โดยไม่สะดวก ศาสนาก็จะอยู่ไม่ได้

๒) เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ทำบุญ ปิดกั้นตนเอง โดยไม่คิดถึงส่วนเสียส่วนตัว

๓) วัดอยู่ได้เพราะประชาชนบริจาคเรียไร

๔) ไม่ควรจะออกกฎหมายห้ามทั้งคนดีและคนไม่ดี

๕) แม้จะมีบทบัญญัติของกฎหมายแต่ปัจจุบันก็ยังคงมีการเรียไร

๖) เงินอยู่นอกวัดเงินไม่ได้อยู่ในวัด ควรจะให้โอกาสคนนอกวัดได้เข้ามาสนับสนุนพระพุทธศาสนา

๔.๓ ส่วนดีของกฎหมาย

๔.๓.๑ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๕

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๕ บัญญัติไว้ว่า
“พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยตัวชั่วคราว...ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้”

๑) พระภิกษุต้องหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดคดีอาญา ให้เจ้าหน้าที่ทำการสืบพระภิกษุนั้น เพราะเหมาะสมกว่าจะให้พระภิกษุถูกจองจำในฐานะผู้ต้องหาและถูกควบคุมตัว

๒) ช่วยให้พระภิกษุระมัดระวังในสิกขาไม่พลั้งพลาดกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกไม่ควร เพราะจะทำให้สถาบันสงฆ์เศร้าหมอง

๔.๓.๒ พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕

พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕ ใช้เพื่อป้องกันมิจนาซีพแอบอ้างมาทำการหลอกลวงทรัพย์สินของชาวบ้าน และเพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม

๔.๔ ปัญหาและอุปสรรค

๔.๔.๑ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๕

เนื้อหาของมาตรา ๒๕ในส่วนที่ บัญญัติไว้ว่า

“พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยตัวชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุมหรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้”

บทบัญญัติของกฎหมายก่อให้เกิดปัญหา คือ

(๑) ผู้ที่มีอำนาจในการแก้ไขกฎหมายไม่เห็นด้วย ทำให้ไม่สามารถปรับปรุงแก้ไขได้

(๒) เนื้อหาของกฎหมายดังกล่าวแม้ว่าจะขัดต่อรัฐธรรมนูญ หรือพระวินัย แต่ยังคงถูกนำมาใช้เพราะตกเป็นเครื่องมือของผู้ไม่ประสงค์ดีต่อพุทธศาสนา โดยอาศัยกระแสสังคมมาบีบบังคับ ทำให้คณะสงฆ์ทำงานไม่สะดวก เช่น คดีพระพิมลธรรม(อาสภมหาเถระ) และคดีพระราชปัญญาโกศล(เจ้าคุณอุดม)

๔.๔.๒ พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕

ขั้นตอนในการขออนุญาตตามกฎหมายดังกล่าว มีขั้นตอนการขออนุญาตที่ยุ่งยาก และล่าช้า อีกทั้งรวบรวมทั่วไป ไม่เข้าใจชีวิตความเป็นอยู่ของพระภิกษุ รวบรวมส่วนใหญ่ เข้าใจว่าพระภิกษุต้องมั่งน้อย สันโดษ พอใจตามมีตามได้ มีความประสงค์ที่จะปกป้องพระภิกษุไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางโลก แต่ไม่ได้นึกถึงเหตุการณ์ปัจจุบันว่าพระภิกษุมีหน้าที่ในการศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังชาวโลก ซึ่งมีความจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์การเรียนการสอน และชีวิตความเป็นอยู่ของพระภิกษุในปัจจุบันยังคงต้องมีค่าใช้จ่าย ทั้งการศึกษา การบำรุงดูแลรักษาศาสนสถาน ซึ่งจะอาศัยร่วมาช่วยบอญเพียงอย่างเดียวไม่ได้ บางครั้งพระภิกษุต้องทำการเรียไรด้วยตัวเอง แต่ติดขัดที่ขั้นตอนการขออนุญาตเรียไรตามกฎหมายดังกล่าว ซึ่งต้องผ่านหลายส่วนงาน และเป็นหน่วยงานราชการ ทำให้เกิดความล่าช้า ไม่สะดวก

๔.๕ สรุป

จากข้อมูลที่ได้ทำการศึกษาทำให้สรุปออกเป็นสองส่วนตามข้อมูลที่ได้พบ ดังนี้

๔.๕.๑ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๕

๑. พระสงฆ์ไทยในปัจจุบันมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายทางราชอาณาจักรน้อยมาก แม้แต่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์เองพระสงฆ์จำนวนมาก ก็ไม่ทราบเนื้อหาว่าเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ท่านอย่างไรบ้าง แม้ว่าจะเป็นเรื่องใกล้ตัว เหตุดังกล่าวเป็นเพราะพระสงฆ์มีความผูกพันอยู่กับพระธรรมและพระวินัยทำให้ไม่ได้ศึกษากฎหมายทั่วไป แม้ว่ากฎหมายเหล่านั้นจะบัญญัติขึ้นเพื่อใช้บังคับกับพระสงฆ์โดยเฉพาะ ทำให้พระสงฆ์หลายรูปที่ปฏิบัติตามพระธรรมและพระวินัยอาจถูกกั้นแกล้งจากผู้ประสงค์ร้ายโดยใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือ

๒. นักวิชาการทางด้านกฎหมายหลายท่านแทบไม่เชื่อว่ากฎหมายที่มีเนื้อหาเป็นโทษดังกล่าวจะถูกนำมาบังคับใช้กับพระสงฆ์ เพราะขัดกับรัฐธรรมนูญและเป็นผลร้ายแก่พระสงฆ์มากกว่าผลดี

๓. เนื้อหาของพระวินัยและกฎหมายทั่วไปมีความแตกต่างกัน เช่น เรื่องการลงโทษ การลงโทษทางพระวินัยนั้นมีกระบวนการและขั้นตอนที่ชัดเจนตั้งแต่สืบสวนสอบสวน และการดำเนินคดี การลงโทษทางพระวินัยไม่ถึงกับต้องทำร้ายร่างกายหรือกักขังแต่มีขั้นตอนและวิธีการเพื่อให้ผู้กระทำผิดต้องประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์บริบูรณ์ ในเพศพรหมจรรย์ยิ่งขึ้น เช่นการอยู่มนต์ หรือถ้าเป็นความผิดขั้นร้ายแรงสูงสุดคือปาราชิก(ขาดจากความเป็นพระภิกษุ) จะไม่มีบทลงโทษที่ต้องทำร้ายร่างกายหรือจิตใจ เป็นต้น แต่การลงโทษในบทบัญญัติของกฎหมายทั่วไปจะมีความรุนแรง เช่น ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน ซึ่งมีลักษณะทำให้ผู้กระทำผิดหลงจำ การลงโทษตามกฎหมายทั่วไปบางครั้งทำให้ผู้บริสุทธิ์ต้องได้รับโทษโดยไม่มีโอกาสพิสูจน์ตนเอง

๔.๕.๒ พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕

(๑) หน้าที่หลักของพระสงฆ์ คือ ศึกษาธรรมเพื่อนำมาปฏิบัติเพื่อตนเองและเผยแผ่ให้แก่ชาวโลก ดังปรากฏตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านได้กระทำไว้ เมื่อครั้งที่ท่านตรัสรู้และได้นำธรรมมาเผยแผ่ ด้วยเหตุที่พระองค์มีจิตเมตตากรุณาอยากให้สัตว์โลกพ้นทุกข์มาในปัจจุบันการเผยแผ่นั้นมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย การเผยแผ่ต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง ซึ่งถ้าพึ่งตัวพระสงฆ์เองนั้นยากที่จะหามาได้ด้วยตนเอง เพราะท่านไม่ได้ประกอบอาชีพ หรือมีรายได้ ดังนั้น จึงต้องอาศัยการบอกรับ ด้วยการเรียไร แต่ปรากฏว่าพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งบังคับใช้อยู่ในปัจจุบันก่อให้เกิดอุปสรรคแก่การบอกรับเพราะมีขั้นตอนการขออนุญาต และมีข้อห้ามมากมาย ทำให้บอกรับได้ไม่สะดวก แม้ว่ากฎหมายดังกล่าวจะไม่ได้นำออกมาใช้อย่างเข้มงวดแต่ก็มีการใช้อยู่บ้าง แต่เนื้อหาของกฎหมายไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน เพราะปัจจุบันมีกฎหมายอาญาควบคุมอยู่และใช้ได้ผลดีกว่า ไม่ก่อให้เกิดอุปสรรค หรือถูกนำมาใช้เพื่อผลประโยชน์ของผู้ประสงค์ร้าย และยังคุ้มครองได้ดีกว่าพระราชบัญญัติและคำสั่งดังกล่าว

ผู้วิจัยเห็นว่าในส่วนพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ควรปรับเนื้อหาของกฎหมายดังกล่าว จากเนื้อหาเดิมที่ว่า

“พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยตัวชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุมหรือพระภิกษุรูปนั้นมีได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้”

ควรตัดข้อความที่ว่าหรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม ออกไปจากเนื้อหาของกฎหมายดังกล่าว เพื่อให้พระภิกษุชั้นปกครองได้เข้ามาควบคุมดูแลพระภิกษุในสังกัดของตนได้อย่างใกล้ชิด และรอเวลาให้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการหาพยานหลักฐานให้ครบถ้วนก่อนจะนำผู้ต้องหาไปดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมต่อไป เพื่อป้องกันมิให้เกิดการลงโทษผู้บริสุทธิ์เหมือนในอดีตที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว

ในส่วนพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๑๕ ควรยกเลิกเสียหรือถ้าจะให้มืออยู่ควรปรับเนื้อหาเสียใหม่โดยเปิดกว้างกว่านี้และขั้นตอนการขออนุญาต ควรเป็นลักษณะ **one stop service** คือ ขั้นตอนในการขออนุญาตและได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ ควรให้เสร็จสิ้นภายในวันเดียว หรืออย่างช้าไม่ควรเกิน ๒๔ ชั่วโมง เพราะถ้าช้าก็จะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการของโครงการต่างๆ

บทที่ ๕

ข้อค้นพบจากเอกสารและการสัมภาษณ์

๕.๑ สรุป

๕.๑.๑ ปัญหาที่พระภิกษุได้รับผลกระทบจากเนื้อหาของกฎหมาย

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๘ บัญญัติไว้ว่า

“พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยตัวชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุมหรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินการให้พระสงฆ์ไทยรูปนั้นละสมณเพศเสียได้”

จากการศึกษาพบว่าเนื้อหาของกฎหมาย ส่งผลกระทบต่อพระสงฆ์ไทยทั้งด้านสิทธิเสรีภาพในสถานะที่เป็นอยู่ ตัดหนทางในการปกป้องเกียรติและศักดิ์ศรี เพราะถูกปิดกั้นด้วยอำนาจที่ไม่ชอบธรรมที่ให้ไว้กับพนักงานสอบสวน ส่งผลให้เกิดตัวแปรใหม่ขึ้นมา คือ ผู้แสวงหาประโยชน์ที่ไม่ชอบจากผลกระทบที่เกิดขึ้น เช่น การเสนอข่าวเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ของสื่อมวลชน

เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะการบัญญัติกฎหมายโดยนักกฎหมายมักจะบัญญัติกฎหมายในลักษณะป้องกัน ทำให้เนื้อหาไปกระทบสิทธิของผู้ต้องหาโดยรวม เพราะมีแนวคิดที่เพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม ซึ่งแตกต่างจากการบัญญัติพระวินัย เพราะพระวินัยจะบัญญัติเมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่สมควรเกิดขึ้นแล้ว การบัญญัติกฎหมายล่วงหน้าเปรียบเสมือนโรคร้ายยังไม่เกิดแต่แพทย์ผู้ให้การรักษาเรียกคนไข้มาและกล่าวกับคนไข้ว่าเนื้อร้ายอาจจะเกิดกับคนไข้ในบริเวณส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย และได้ทำการผ่าตัดด้วยวิธีบริเวณนั้น ทำให้คนไข้ต้องเจ็บตัว สูญเสียเลือดและอวัยวะบางส่วนทั้งที่โรคร้ายยังไม่เกิดขึ้น เช่นเดียวกัน

กับการบัญญัติกฎหมายเพื่อป้องกันพระภิกษุมิให้ไปกระทำความผิดแต่มีเนื้อหาเป็นผลร้ายต่อพระภิกษุโดยรวม

๕.๑.๒ ปัญหาที่พระภิกษุได้รับผลกระทบจากการใช้กฎหมาย

พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕ มีข้อดีและข้อบกพร่องดังนี้

(๑) ข้อดี

จากการศึกษาพบว่ากฎหมายที่มีขั้นตอนการขออนุญาตหลายขั้นตอน ทำให้สามารถป้องกันกลุ่มมิจนาซีพที่ทำการเรียไรเล็กๆน้อยๆได้ เพราะไม่คุ้มกับเวลาที่กลุ่มมิจนาซีพต้องเสียไป

(๒) ข้อบกพร่อง

ก่อให้เกิดความเสียหายในทางปฏิบัติเพราะการขออนุญาตที่มีหลายขั้นตอน ก่อให้เกิดความไม่สะดวกในการปฏิบัติจริง และกฎหมายดังกล่าวมีข้อห้ามมากมายจนยากแก่การนำไปปฏิบัติ อีกทั้งมีโทษน้อย ทำให้มีผู้ฝ่าฝืนจำนวนมาก และการบังคับใช้ก็ยังไม่ทั่วถึง ดังจะเห็นได้จากการเรียไรที่มีปรากฏอยู่มากมาย และในปัจจุบันมีกฎหมายที่เหมาะสมกว่าใช้บังคับอยู่

หากจะให้กฎหมายดังกล่าวบังคับใช้ ควรปรับปรุงเนื้อหาให้เหมาะสมและเปิดกว้างกว่านี้ โดยคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงว่าสามารถทำได้หรือไม่

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ แนวนโยบายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

(๑) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๒๕

ควรปรับปรุงเนื้อหาเสียใหม่เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่พระสงฆ์ผู้บริสุทธิ์

(๒) พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕

ควรยกเลิกพระราชบัญญัติและคำสั่งดังกล่าวเพราะขั้นตอนต่างๆในพระราชบัญญัติและคำสั่งดังกล่าว ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการเผยแพร่ศาสนามากกว่าที่จะช่วยทำให้เกิดสภาพคล่องในการปฏิบัติ อีกทั้งยังไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างทั่วถึงอีกทั้งในปัจจุบันมีกฎหมายอาญาที่ใช้ป้องกันการเรียไรโดยทุจริตอยู่แล้ว หรือถ้าจะให้กฎหมายดังกล่าวมีผลใช้บังคับอยู่ก็ควรปรับเนื้อหาเสียใหม่โดยเปิดกว้างกว่านี้และขั้นตอนการขออนุญาต ควรเป็นลักษณะ **one stop service** คือ ขั้นตอนในการขออนุญาตและได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ควรให้เสร็จสิ้นภายในวันเดียว หรืออย่างช้าไม่ควรเกิน ๒๔ ชั่วโมง เพราะถ้าช้าก็จะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการของโครงการต่างๆ

(๓) การบัญญัติกฎหมายควรคำนึงถึงผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นให้รอบคอบเพราะถ้ามีผลกระทบต่อพระสงฆ์ก็จะส่งผลกระทบต่อสถาบันศาสนาตามมา และยากแก่การแก้ไขได้ ดังเช่นตัวอย่างพระพินลธรรมและพระราชบัญญัติโกศล เป็นต้น

(๔) ควรส่งเสริมการศึกษาพระไตรปิฎกให้แก่พระภิกษุและสามเณรอย่างจริงจัง เพื่อจักได้ดำเนินตามรอยบาทขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้อย่างถูกต้อง

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในเชิงงานวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาพบว่าฆราวาสทั่วไปยังไม่เข้าใจชีวิตความเป็นอยู่ของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาตามพระธรรมวินัย เนื่องจากยังมีแนวปฏิบัติอีกหลายประการที่ฆราวาสไม่ทราบ การศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุสงฆ์ ผู้ศึกษาต้องศึกษาพระธรรมวินัยให้ลึกซึ้งจึงจะเข้าใจวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตามความเป็นจริง ดังปรากฏตามกฎหมายที่ได้ทำการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ นอกจากนั้นเนื้อหาที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ บางมาตราและพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ และคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๕ ยังมีเนื้อหาบางส่วนที่ไม่เหมาะสมและสมควรแก้ไขอีกหลายมาตรา เช่นมาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๐ ซึ่งน่าจะนำมาศึกษาเพื่อหาทางแก้ไขต่อไป

ข้อจำกัดในการนำเสนอแนวทางแก้ไข คือ ผู้มีอำนาจในการแก้กฎหมายมีแนวคิดต่างกัน ทำให้การแก้ไขเป็นไปได้ยาก

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย .

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด ๕๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๐๕ ตอนที่ ๑๖ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๓๕.

ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๒๓ ตอนที่ ๑๑๖ ก วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๔๗ ก วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กระทรวงยุติธรรม. การสัมมนาการใช้กฎหมายอิสลาม ในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส
ยะลา และสตูล. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ชวนพิมพ์,
๒๕๒๖.

กระทรวงศึกษาธิการ. หนังสือคู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ
และคำสั่งของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง. พิมพ์ครั้งที่
๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๓.

----- . ทิศทางกระบวนการยุติธรรมไทยในศตวรรษใหม่. กรุงเทพมหานคร :
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๓.

ครอโรช เวลส์. การปกครองและการบริหารของไทยสมัยโบราณ. แปลโดย กาญจณี
สมเกียรติกุลและชูพา ชุมจันทร์. กรุงเทพมหานคร : โรงการตำราสังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์, ๒๕๑๕.

คณะศึกษาศาสตร์ของพระครูสถาพรพุทธมนต์. ตันบัญญัติ. พระนคร : โรงพิมพ์
กรมแผนที่ทหารบก, ๒๕๐๖.

คณาจารย์แห่งโรงพิมพ์เลี้ยงเชิง. วินัยมุข เล่ม ๑ ฉบับมาตรฐาน. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยงเชิง, ๒๕๓๕.

จิตติ ดิงศภัทย์. หลักวิชาชีพนักกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๓.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช และชัตติยา กรรณสูตร. เอกสารการเมืองการปกครองไทย พ.ศ.
๒๔๑๓. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,
๒๕๑๘.

ชาญชัย แสวงศักดิ์, ดร.. สำนักงานศาลปกครอง. หลักการตีความกฎหมายกับกรณีศึกษา :
ปัญหาการแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุดครั้งแรกและปัญหาลักษณะ
ต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภากรณี “เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ”
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๔๓.

โชติ ทองประยูร. คำบรรยาย กฎหมายเศรษฐศาสตร์ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ว่าด้วยการลง
นิคกรรมพร้อมด้วยเชิงอรรถกฎหมายคณะสงฆ์ คำพิพากษาฎีกาเกี่ยวกับ
กฎหมายคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๕.

दनัย ไชโยธา, รศ..พจนานุกรมคำศัพท์พระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร
: บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด, ๒๕๔๕.

เด่น โต๊ะมีนา. คำบรรยายกระบวนวิชา กฎหมายอิสลาม. กรุงเทพมหานคร : คณะ
นิติศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๕.

เดือน บุญนาค. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
๒๔๘๕.

ชานินทร์ กรัยวิเชียร. การปฏิรูปกฎหมายและการศาลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยะมหาราช. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนัก
ทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๓.

น้ำแท้ มีบุญสร้าง. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับทันสมัย.
กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตการพิมพ์, ๒๕๔๕.

----- . ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับทันสมัย. กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตการพิมพ์,
๒๕๔๕.

บุญเพราะ แสงเทียน. พระธรรมนูญศาลยุติธรรม (LAW ON COURT
ORGANIZATION). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด , ๒๕๔๐ .
ประชุม โฉมฉาย, ศาสตราจารย์กิตติคุณ. หลักกฎหมายโรมันเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด, ๒๕๔๖.

ปัญญา ใช้บางยางและคณะ. พระวินัย ๒๒๗ พุทธบัญญัติจากพระไตรปิฎก. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๘.

ปรีดี พนมยงค์. ประชุมกฎหมายมหาชนและเอกชน. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๖.

ปรีดี เกษมทรัพย์. นิติปรัชญา (PHILOSOPHY OF LAW). พิมพ์ครั้งที่ ๔.
กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะ
นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑.

พระธรรมมหาวิทยาลัยวัด. มลทินปัญหา ฉบับพร้อมด้วยอรรถกถา ฎีกา. พระนคร : โรงพิมพ์
ลูก ศ.ธรรมภักดี, ๒๕๑๑.

พระพิมลธรรม(อาศภมหาเถร). ผจญมาร บันทึกชีวิต ๕ ปี ในห้องขังของพระพิมลธรรม
(อาศภมหาเถร). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตการพิมพ์, ๒๕๓๐.

พระมหาฉลาด ปริญาโณ. คู่มือนวนโกวาทฉบับชาวบ้าน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
เลียงเชียง, ๒๕๓๐ .

พระครูสมณธรรมสมาทาน. รวมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคม ที่ระลึก
พระธรรมธีรราชกุมาร, กรุงเทพมหานคร : อาทรการพิมพ์, ๒๕๔๑.

พระเทพกวี (จันทน์ พรหมคุตโต). อุปกรณ์วินัยมุข เล่ม ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗.
กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พระไพฑูลย์ ธรรมวิปุลโลและคณะ ดร.รชนีธรรมฉบับมงคลสูตร(รวมเล่ม) กรุงเทพมหานคร :
บริษัททุ่งศิลป์การพิมพ์, ๒๕๔๖.

พิชัย นิลทองคำ. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีพิจารณาความอาญา พระ
ธรรมนูญศาลยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อจตยา จำกัด, ๒๕๔๒.

- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๑ - ๖ อาญา. กรุงเทพมหานคร :
บริษัท อทตยา จำกัด, ๒๕๔๒.
- พิชิตปรีชากร, กรมหลวง. **ธรรมสารวินิจฉัย** เรื่อง “ความยุติธรรม”, พิมพ์ในงานทำบุญ
ฉลองอายุหม่อมสุน คัณฉ่างค์ ณ.อยุธยา ครบ ๗๐ ปี. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๗๒.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. **ปฐมสมันตปาฐาภิคา แปล เล่ม ๒**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
- มโหสถศรีพิพัฒน์, พระยา. **การตรวจชำระและร่างประมวลกฎหมายในกรุงสยาม**.
กรุงเทพมหานคร : ๒๔๗๒.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร :
บริษัทนานมีบุ๊คพับลิคเคชั่นส์, ๒๕๔๒.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ศัพท์กฎหมายไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร :
ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๔.
- วรภัคดีพิบูลย์, พระ. **ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย**. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ม.ป.ป..
- วัดปากน้ำภาษีเจริญ. **รวมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายมหาเถรสมาคม ที่ระลึกพระ
ธรรมธีรราชมหารุณี พระครูสมณธรรมสมาทาน**. กรุงเทพมหานคร : อาหารการ
พิมพ์, ๒๕๔๑.
- วิชา มหาคุณ. **ประวัติศาสตร์กฎหมายและภาษากฎหมายไทย** . พิมพ์ครั้งที่ ๓ .
กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓.
- วีระ โชคเหมาะ. **รวมกฎหมายทหาร**. กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, ๒๕๒๑.
- สถาพรพิริยพรต, หม่อมเจ้า. **ต้นบัญญัติ**. พระนคร : โรงพิมพ์เลียงเชียงธรรมประทีป ,
๒๕๑๕.
- สมบูรณ์ ชัยรัตน์, พันเอก. **ธรรมนูญศาลทหาร**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุตรไพศาล,
ม.ป.ป..
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. **พระมหาสมณวินิจฉัย**. พิมพ์ครั้งที่ ๔,
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

- .วินัยมุข (เล่ม ๓) หลักสูตรนักธรรมชั้นเอก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- สมเด็จพระวันรัตน์ (แดง สีลวฑฺฒโน). พระปาฏิโมกข์ แปล. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๖.
- สัญญา บัวเจริญ, พันตำรวจเอก. CHARTหลักสูตรกฎหมายทั่วไปและการทำสำนวนการ
สอบสวน. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร, ๒๕๔๔.
- สิริวัฒน์ คำวันสา และทองพรรณ ราชภักดิ์. สงฆ์ไทยใน ๒๐๐ ปี. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์ศรีอนันต์, ๒๕๒๔.
- สุทธิพงษ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ. พระราชบัญญัติลักษณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ พระราชบัญญัติลักษณะ
สงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ กฎกระทรวง กฏมหาเถรสมาคม.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ม.ป.ป.
- สุนัย มโนมัยอุดม. ระบบกฎหมายอังกฤษ English Legal System, พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด, ๒๕๔๕
- สุพจน์ กุ๊มานะชัย. คำอธิบายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธี
พิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๔. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๔๓.
- สำนักพิมพ์สุตรไพศาล. พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พุทธศักราช ๒๔๘๗ ถ้า พ.ศ.
๒๕๕๐. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุตรไพศาล, ๒๕๔๐.
- เสรี วงษ์มณฑา, ดร.. การประชาสัมพันธ์ : ทฤษฎีและปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธีระ
ฟิล์มและไซเท็กซ์ จำกัด, ม.ป.ป.,
- แสวง บุญเฉลิมวิภาส, รองศาสตราจารย์. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, ๒๕๔๓.
- แสวง อุดมศรี. การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ม.ป.ป..
- อรรถพล ใหญ่สว่าง. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับคั่นคว่ำและอ้างอิง.
พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๔๒.

อาจารย์แม่ชีวิมุตติยา(รองศาสตราจารย์ ดร. สุภาพรรณ ณ บางช้าง). รัตนประทีปแห่ง
พระไตรปิฎก พระวินัยปิฎก. กรุงเทพมหานคร : คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐ .

ปรมินทร์ เครือทอง. พระจอมเกล้า “KING MONGKUT” พระเจ้ากรุงสยาม. พิมพ์ครั้งที่
๒, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน ๒๕๔๗.

(๒) บทความ :

บรรณาธิการ, “พาดหัวข่าว” คม.ชัด.ลึก., (๑๕ พฤษภาคม ๒๕๔๖) : ๑.

----- “พาดหัวข่าว” คม.ชัด.ลึก., (๒๓ ธันวาคม ๒๕๔๖) : ๑.

เรอเน่ กียอง. การตรวจชำระและร่างประมวลกฎหมายในกรุงสยาม แปลโดย วิษณุ วรรณฤ
วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม ๒๕๓๖)

วิสุทธิโสภณ, พระ. จำนวน ชุตินฺธโร. สิบปีพระไทยในแดนหิมะ ตอนที่ ๔ เป็นพระก็
เลือกตั้งได้, ชิวจิต, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑๒๐ (ตุลาคม ๒๕๔๖) : ๗๐.

(๓) วิทยานิพนธ์ :

ชวีช หนูคำ, ร้อยตำรวจเอก. “ปัญหาการดำเนินคดีอาญากับพระภิกษุสงฆ์ไทย” .
วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์. :
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

พระมหาอุดม สารเมธี (สารบรรณ) “การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการยุติธรรมใน
พระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีนิคหกรรมในพระวินัยปิฎก กับกฎ
นิคหกรรมของมหาเถรสมาคม” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระมหาอุทัย นิลโกสีย์. “กระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ไทย”
วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

- พระศรีวิสุทธิคุณ. “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการการแก้ปัญหาในทางพระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีอธิกรณสมณะ”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕).
- ตัณฎักข์ ปัญจวัฒนลิขิต. “การพิจารณาคดีอาญาด้วยความเร็วและเป็นธรรม” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.
- สุนทร เกิดโกคา. “บรรทัดฐานของศาลฎีกาในเรื่องการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา”. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์ : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.
- อชิราช มณีภาค. “กระบวนการยุติธรรมในพระวินัยปิฎกและในกฎหมายของไทย” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.
- อภิชาติ ศักดิ์เศรษฐ์. “ปัจจัยในการเสนอข่าวสารพัดพลาด และการยอมรับของหนังสือพิมพ์” วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิเทศศาสตร์ : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- อุทัย นิลโกสีย์. “กระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ไทย”. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔ .

(๔) เอกสารอื่น

- กีกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว.. “การปกครองสงฆ์” สยามรัฐรายวัน, (๒๐-๓๐ เมษายน ๒๕๔๕).
- ดำรงราชานุภาพ, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. ลักษณะการปกครองประเทศสยามแต่โบราณ, พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายปานจิตต์ เอนกวนิช. ๒๕๑๕. ธรรมคืออำนาจ เสรีนิยม ฉบับที่ ๘๗ ประจำวันที่ ๑-๑๔ ธันวาคม ๒๕๓๕.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. ปัญหาและแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์กฎหมายในประเทศไทย, เอกสารประกอบการสัมมนาประวัติศาสตร์กฎหมายไทย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๘.
- พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแถลงพระบรมราชาธิบายแก่ไขการปกครองแผ่นดิน, โรงพิมพ์สรรพสามิต, ๒๕๑๐.

ร.เลงกาด์. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม ๑.

ศรีราชา เจริญพานิช. เอกสารการสอนชุดวิชามนุษยศาสตร์กับสังคม เล่มที่ ๑. มปป., มปท.

เอกสารกระทรวงยุติธรรม รัชกาลที่ ๕ ที่ ย.๑๐/๑๖ “กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ทรงปรารภ
เรื่องความศาลฎีกาและการร่างกฎหมายกับหน้าที่ราชการในกระทรวงยุติธรรม”
(๒๘ เมษายน ร.ศ. ๑๒๑) จากหอจดหมายเหตุ กรมศิลปากร.

เอกสารรัชกาลที่ ๕ ที่ อ.๕.๒/๑ “รายงานประชุมรัฐมนตรีสภา” (๒๑ เมษายน ร.ศ. ๑๔ - ๑๔
กันยายน ร.ศ. ๑๑๕) จากหอจดหมายเหตุ กรมศิลปากร.

ไทยรัฐ วันเสาร์ที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๐.

ภาคผนวก

สัมภาษณ์

พระภิกษุ

พระพรหมวชิรญาณ. กรรมการมหาเถรสมาคม, สัมภาษณ์, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

พระธรรมกิตติวงศ์. เจ้าอาวาสวัดราชโอรสาราม, สัมภาษณ์, ๓ มีนาคม ๒๕๕๘.

พระเทพวิสุทธิกวี. รองอธิการมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย. สัมภาษณ์, ๖ ธันวาคม ๒๕๕๘.

พระศรีญาณโสภณ. สัมภาษณ์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

พระวิโรจน์ญาณวงศ์. อดีตเจ้าอาวาสวัดประดู่ฉิมพลี. สัมภาษณ์, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย

ศ.ดร.จรัญ ภักดีธนากุล. ปลัดกระทรวงยุติธรรม. สัมภาษณ์, ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

นายพ่อง เล่งอี้. สมาชิกวุฒิสภา. สัมภาษณ์, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ผศ. สุนทร เฉลิมสันต์. คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. สัมภาษณ์, ๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

นายเสรี สุวรรณภานนท์. สมาชิกวุฒิสภา. สัมภาษณ์, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

นายธานีศ เกศวพิทักษ์. ผู้พิพากษาศาลฎีกา. สัมภาษณ์, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

นายเดชอุดม ไกรฤทธิ. นายกสภานายความ. สัมภาษณ์, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวใจทิพย์ ภัทรวิเชียร
วัน เดือน ปี เกิด	๒๐ มีนาคม ๒๕๑๔
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประสบการณ์ในการทำงาน	ทนายความชั้น ๑